

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o novim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

SIJEČANJ – TRAVANJ 2019.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111

E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr

WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	5
PRAVO NA ŽIVOT.....	8
FERNANDES DE OLIVEIRA protiv PORTUGALA	8
GÜZELYURLU I DRUGI protiv CIPRA I TURSKE	13
ZABRANA MUČENJA	17
GJINI protiv SRBIJE	17
KHAN protiv FRANCUSKE.....	21
KNOX protiv ITALIJE.....	24
PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST	28
ABOYA BOA JEAN protiv MALTE	29
BIGOVIĆ protiv CRNE GORE	32
O.S.A. i drugi protiv GRČKE	37
ROOMAN protiv BELGIJE	39
PRAVO NA POŠTENI SUĐENJE	45
NDAYEGAMIYE-MPORAMAZINA protiv ŠVICARSKE	45
PREBIL protiv SLOVENIJE.....	48
SA-CAPITAL OY protiv FINSKE	51
NEMA KAZNE BEZ ZAKONA	54
DRÉLINGAS protiv LITVE.....	54
PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA	58
CORDELLA I DRUGI protiv ITALIJE.....	58
HØINESS protiv NORVEŠKE	61
KHADIJA ISMAYILOVA protiv AZERBAJDŽANA	64
MIFSUD protiv MALTE	68
WUNDERLICH protiv NJEMAČKE	71
SLOBODA IZRAŽAVANJA	74
PAIS PIRES DE LIMA protiv PORTUGALA.....	74
SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA	77
TER-PETROSYAN protiv ARMENIJE	77
MEĐUDRŽAVNI SPOROVI	81
GRUZIJA protiv RUSIJE	81

<u>ZAŠTITA VLASNIŠTVA</u>	<u>85</u>
<u>UZAN I DRUGI protiv TURSKE</u>	<u>85</u>

UVOD

Ured zastupnika je u prva četiri mjeseca 2019. godine odabrao dvadeset i dvije presude Europskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) u kojima je ESLJP detaljnije razradio konvencijske standarde i načela, te se osvrnuo na osobito važna pitanja u području ljudskih prava i temeljnih sloboda u kontekstu aktualnih pravnih i društvenih zbivanja s kojima se susreću i hrvatski sudovi te druga nadležna tijela.

Izdvojili smo četiri presude velikog vijeća, od kojih se jedna odnosi na međudržavni spor.

Presudu **Fernandes de Oliveira protiv Portugala** izdvojili smo kao važnu jer se bavi pitanjem opsega pozitivnih obveza države na temelju članka 2. Konvencije odnosno obvezom poduzimanja preventivnih mjera kojima se smanjuje ili sprječava rizik kada se zna da određeni pojedinci predstavljaju opasnost za sebe same ili za druge. Ključno pravno pitanje u ovom predmetu tiče se postojanja te pozitivne obveze i u slučaju pacijenata koji se dobrovoljno nalaze na psihijatrijskom liječenju.

Problematicom procesne obveze države koja proizlazi iz članka 2. Konvencije u slučaju kada je smrt nastupila na teritoriju jedne države, a procesna obveza je temeljem domaćih propisa uspostavljena u odnosu i na drugu državu, ESLJP se do sada bavio u vrlo malo predmeta. No, u presudi **Güzelyurtlu i drugi protiv Cipra i Turske** ESLJP je ispitivao obveze država da koriste dostupne instrumente međunarodne pravne pomoći i suradnje te utvrdio da se procesna obveza država iz članka 2. Konvencije mora tumačiti u svjetlu međunarodnih ugovora ili sporazuma koji se primjenjuju između dotičnih država ugovornica, uključujući i Konvenciju Vijeća Europe o izručenju, koju je ratificirala i Republika Hrvatska.

U predmetu **Rooman protiv Belgije** postavilo se pitanje zaštite prava na korištenje jezika kojeg osoba razumije tijekom psihijatrijskog liječenja. ESLJP je ukazao na važnost postojanja takve zaštite jer nepostojanje pristupa uslugama na jeziku koji osoba razumije može dovesti do kršenja temeljnih prava, poput zabrane ponižavajućeg postupanja i prava na slobodu i sigurnost.

Pravom na pravednu naknadu u međudržavnom sporu ESLJP se bavio u predmetu **Gruzija protiv Rusije** te utvrdio da su svi kriteriji za opravdanost dodjeljivanja pravedne naknade u takvoj vrsti spora u ovom predmetu ispunjeni.

U presudi vijeća **Khan protiv Francuske** ESLJP je iskoristio priliku da ponovno ukaže na probleme postupanja s djecom migrantima bez pratnje te utvrdio da je smještaj djeteta u okruženje potpuno neprikladno za maloljetnike koji se kao migranti ionako nalaze u nesigurnoj situaciji, potpuno neprimjerenom dobi podnositelja zahtjeva, uz propust domaćih vlasti da izvrše nalog suca za mladež, predstavljalo ponižavajuće postupanje zabranjeno člankom 3. Konvencije.

Pravima migranata ESLJP se bavio i u presudi **O.S.A. i drugih protiv Grčke** te u presudi **Aboya Boa Jean protiv Malte**.

Odlučujući o opravdanosti naloga za davanje genetskog uzorka u postupku utvrđivanja očinstva, ESLJP je u presudi **Mifsud protiv Malte** naglasio da pravo na poštovanje privatnog života iz članka 8. Konvencije obuhvaća i pravo na utvrđivanje vlastitog identiteta, što uključuje i pravo na dobivanje informacija potrebnih za otkrivanje istine o važnim aspektima privatnog života, poput identiteta roditelja.

ESLJP se pitanjima prava na poštovanje privatnog života bavio i u predmetima **Cordella i drugi protiv Italije, Høiness protiv Norveške te Khadija Ismayilova protiv Azerbajdžana**. U presudi **Cordella i drugi** ESLJP je govorio o pozitivnim obvezama države radi osiguranja učinkovite zaštite od zagađenja okoliša koje je ugrožavalo zdravlje podnositelja zahtjeva.

O odgovornosti internetskog portala za anonimne komentare ESLJP je raspravljao u predmetu **Høiness**.

U predmetu **Khadija Ismayilova** postavilo se pitanje učinkovitosti kaznene istrage u kontekstu članka 8. Konvencije u slučajevima ozbiljnog miješanja u pravo na privatni život.

Pitanje povrede članka 8. Konvencije, točnije prava na poštovanje obiteljskog života, postavilo se i u predmetu **Wunderlich protiv Njemačke**. ESLJP je ispitivao zakonitost mjere privremenog smještaja djece u dom radi provođenja politike obveznog obrazovanja. Ova presuda je značajna jer se bavi provođenjem politika i odluka koje se tiču roditeljske skrbi.

O osnovama za određivanje i produljenje pritvora, uvjetima u pritvoru te obvezi države da pritvorenim osobama osigura medicinsku pomoć, ESLJP je odlučivao u presudi **Bigović protiv Crne Gore**.

Nadalje, u predmetu **Drelingas protiv Litve**, postavilo se pitanje retroaktivne primjene kaznenog zakonodavstva u slučaju osude za genocid počinjen nad litvanskim partizanima 1950-tih godina. ESLJP je zaključio da su litavski sudovi dovoljno obrazložili svoj zaključak da litvanski partizani predstavljaju važan dio nacionalne skupine, odnosno skupine zaštićene člankom II. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, te da je osuda podnositelja zahtjeva stoga bila predvidiva i u skladu sa člankom 7. Konvencije.

Od presuda koje se odnose na zabranu mučenja izdvojili smo onu donesenu u predmetu **Gjini protiv Srbije** koja se odnosi na propust države da spriječi zlostavljanje zatvorenika ili smanji njegove posljedice kao i na propust provođenja istrage nasilja među zatvorenicima. ESLJP je ovdje naglasio da činjenica da nije bilo izravne umiješanosti države

u djela nasilja koja su ispunila uvjet ozbiljnosti sukladno članku 3. Konvencije, ne oslobađa državu pozitivne obveze na temelju čl.3 Konvencije.

Pozitivne obveze države temeljem navedenog članka, u smislu učinkovite istrage navoda podnositeljice o zlostavljanju od strane policije tijekom ispitivanja, razmatrane su i u predmetu **Knox protiv Italije**.

U Pregled smo uključili i tri presude vijeća u kojima se odlučivalo o povredi prava na pošteno suđenje.

U predmetu **Ndayegamiye-Mporamazina protiv Švicarske** podnositeljica je kao zaposlenica stalne misije Republike Burundi pri Ujedinjenim narodima u Ženevi podnijela tužbu protiv te misije radi neopravdanog otkaza pred radnim sudom u Švicarskoj. ESLJP je između ostalog zaključio da je davanje suverenog imuniteta državi u građanskom postupku težilo legitimnom cilju poštivanja međunarodnog prava radi promicanja zajedništva i dobrih odnosa među državama poštujući suverenitet svake države.

Da su načelo kontradiktornosti i načelo jednakosti oružja temeljni elementi poštenog suđenja u smislu članka 6., stavka 1. Konvencije, ESLJP je ponovio u presudi **Prebil protiv Slovenije** koja se odnosi se na primjenjivost članka 6. na izvanparnične postupke. Iako je imenovanje podnositelja zahtjeva na poziciju člana nadzornog odbora određeno na temelju diskrecijskih ovlasti tadašnjih dioničara društva, njegovo isključivanje iz društva bilo je predmet sudske odluka, stoga je na isto članak 6. bio primjenjiv.

Je li tužena država povrijedila pravo na pošteno suđenje trgovačkom društvu optuženom za sudjelovanje u kartelu, ESLJP je odlučivao u predmetu **SA-Capital Oy protiv Finske**.

U predmetu **Pais Pires de Lima protiv Portugala**, koji se odnosi na slobodu izražavanja, ESLJP je utvrdio da je iznos naknade štete koju je podnositelj zahtjeva trebao platiti sucu zbog povrede osobne i profesionalne časti bio previsok te se stoga ne može smatrati da je utvrđenje građanske odgovornosti za povredu časti i ugleda bilo proporcionalno legitimnom cilju koji se nastojao postići.

Zahtjev bivšeg armenskog predsjednika zbog povrede konvencijskih prava tijekom nemira nakon izbora 2008. godine u Erevanu, ESLJP je ispitivao u predmetu **Ter-Petrosyan protiv Armenije**. Napomenuo je da pravo na slobodu okupljanja podliježe brojnim iznimkama koje se moraju usko tumačiti, a nužnost bilo kakvih ograničenja tog prava mora biti uvjerljivo utvrđena.

Na kraju, izdvojili smo presudu **Uzan i drugi protiv Turske**, koja se tiče zaštite vlasništva u kontekstu gospodarskog kriminala. Podnositeljima zahtjeva, rođacima rukovoditelja insolventne banke, određene su mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom na imovini čak i nakon što je utvrđeno da oni nisu sudjelovali u počinjenju kaznenih djela. ESLJP je naglasio da turske vlasti nisu uspjele uspostaviti „pravednu ravnotežu“ između zahtjeva zaštite javnog interesa i zahtjeva zaštite prava podnositelja

zahtjeva na zaštitu njihovog vlasništva, te je stoga došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

PRAVO NA ŽIVOT

ČLANAK 2.

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja;

b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

FERNANDES DE OLIVEIRA PROTIV PORTUGALA

zahtjev br. 78103/14

presuda velikog vijeća od 31. siječnja 2019.

**NIJE UTVRĐENO DA SU DOMAĆE VLASTI ZNALE ILI MORALE ZNATI DA
JE POSTOJAO STVARN I NEPOSREDNI RIZIK ZA ŽIVOT PSIHIČKI
BOLESNOG, DOBROVOLJNO HOSPITALIZIRANOG PACIJENTA KOJI JE
POČINIO SAMOUBOJSTVO TE STOGA NIJE UTVRĐENA POVREDA
PRAVA NA ŽIVOT**

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Maria da Glória Fernandes de Oliveira, portugalska je državljanica čiji je sin, A.J., bolovao od teških psihičkih bolesti. Nakon pokušaja samoubojstva 1. travnja 2000., dobrovoljno je primljen u državnu psihijatrijsku bolnicu.. Dana 27. travnja 2000. pobjegao je iz bolnice i počinio samoubojstvo bacivši se pod vlak. A.J. je ranije tijekom niza godina više puta primljen u istu bolnicu zbog svojih mentalnih poremećaja koji su se s vremenom pogoršavali zbog ovisnosti o alkoholu i drogama. Prema podacima iz medicinske dokumentacije, HSC je bio upoznat s njegovim prethodnim pokušajima samoubojstva. Podnositeljica zahtjeva je u ožujku 2003. godine podnijela tužbu protiv te bolnice radi naknade štete zbog smrti sina. Upravni sud odbio je ovaj tužbeni zahtjev u

travnju 2011., a Visoki upravni sud odbio je podnositeljčinu žalbu u svibnju 2014. Domaći sudovi su zaključili da je bolnički sustav nadzora pacijenata bio dostatan i da bolnica nije povrijedila dužnost brige o pacijentu s obzirom da nije bilo moguće predvidjeti samoubojstvo A.J.-a.

U [presudi](#) od 28. ožujka 2017., vijeće ESLJP-a jednoglasno je zaključilo da je došlo do povrede materijalnog aspekta članka 2. Konvencije. Prema mišljenju vijeća, uzimajući u obzir medicinsku dokumentaciju A.J.-a i njegove prethodne pokušaje samoubojstva, bolničko osoblje je moglo očekivati ovakav ishod događaja. Vijeće je smatralo da tretman „otvorenih vrata“ koji se sve više primjenjuje kod psihički oboljelih osoba ne oslobađa državu njezine obveze da zaštiti takve osobe. Postupak provjere prisutnosti pacijenata te hitni postupak traganja za nestalim pacijentima i kontaktiranja obitelji i policije, nisu bili učinkoviti u sprečavanju A.J. da počini samoubojstvo, stoga je vijeće zaključilo da je bolničko osoblje trebalo primijeniti više mjera zaštite. Vijeće je utvrdio i povredu postupovnog aspekta članka 2. zbog prekomjerne duljine postupka pred domaćim sudovima.

Predmet je na zahtjev tužene države podnesen velikom vijeću.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 2. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je prigovorila da domaće vlasti nisu uspjele zaštititi život njezinog sina. Konkretno, tvrdila je da bolnica nije imala odgovarajući nadzor nad pacijentima, nije postavila sigurnosne ograde kako bi spriječila njihov bijeg, niti je osigurala odgovarajući postupak za hitne situacije. Prigovorila je i duljini parničnog postupka koji je pokrenula protiv bolnice.

OCJENA ESLJP-A

Članak 2. Konvencije (materijalni aspekt)

ESLJP je najprije istaknuo dvije različite pozitivne obveze države temeljem članka 2. Konvencije koje je razvio u svojoj praksi. Radi se o pozitivnoj obvezi uspostave djelotvornog regulatornog okvira kako bi bolnice usvojile odgovarajuće mjere za zaštitu života pacijenata te o pozitivnoj obvezi poduzimanja preventivnih operativnih mjera radi zaštite pojedinca od drugih ili samoga sebe.

Govoreći o prvoj pozitivnoj obvezi uspostave regulatornog okvira, ESLJP se pozvao na dobro utvrđen i razjašnjen opseg te obveze u presudi [Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala](#) ([VV], br. 56080/13, § 165, ESLJP 2017). Ako država ima odgovarajuće propise za osiguranje visokih profesionalnih standarda među zdravstvenim djelatnicima i zaštitu života pacijenata, pitanja poput liječničke pogreške ili nemara zdravstvenih djelatnika sama po sebi nisu dovoljna za postojanje odgovornosti države u smislu pozitivnih obveza iz članka 2. Konvencije. Čak i činjenica da je regulatorni okvir manjkav u određenim aspektima nije dovoljna da bi se pokrenulo pitanje odgovornosti države. Naime, mora se pokazati da je u konkretnom slučaju ta manjkavost bila na štetu pacijenta.

U ovome predmetu, ESLJP je utvrdio da je nepostojanje sigurnosnih ograda i zidova oko bolnice bilo u skladu s portugalskim Zakonom o mentalnom zdravlju i međunarodnim standardima koji podupiru otvoren režim za liječenje mentalno oboljelih pacijenata. Nadalje, ESLJP je utvrdio da se dežurno osoblje pridržavalo mjera nadzora dobrovoljno hospitaliziranih pacijenata, pazeći da se poštuje određeni raspored i da su prisutni u svako vrijeme obroka i uzimanja lijekova. Bio je dostupan i restriktivniji nadzorni postupak koji se primjenjivao na početku boravka pacijenta i kada je liječnik to smatrao potrebnim. Dakle, postojeći nadzorni postupak i raspoložive mjere zadržavanja pacijenata osigurali su bolnici potrebna sredstva za postupanje s A.J.-om. Postupak nadzora nad A.J.-em primijenjen je s ciljem poštovanja njegove privatnosti što je bilo u skladu s načelom liječenja pacijenata pod najmanje restriktivnim režimom. Osim toga, stroži nadzorni režim mogao je biti u suprotnosti s pravima zaštićenim člancima 3., 5. i 8. Konvencije, posebno imajući u vidu da je A. J. imao status dobrovoljno hospitaliziranog pacijenta.

ESLJP je zaključio da je hitni postupak koji je proveden nakon nestanka A.J.-a a koji se sastojao od upozoravanja liječnika te kontaktiranja policije i obitelji podnositelja bio primjeren te da nije postojala uzročna veza između navodnih nedostataka u tom postupku i smrti A. J.-a.

Ako država ima odgovarajuće propise za osiguranje visokih profesionalnih standarda zdravstvenih djelatnika i zaštitu života pacijenata, pitanja poput liječničke pogreške ili nemara zdravstvenih djelatnika sama po sebi nisu dovoljna za postojanje odgovornosti države u smislu pozitivnih obveza temeljem članka 2. Konvencije.

Na kraju, parnični postupak koji je pokrenula podnositeljica zahtjeva, unatoč njegovoj duljini, bio je učinkovit te je omogućavao utvrđivanje odgovornosti za smrt A.J.

Sukladno tome, u okolnostima ovog slučaja, primjena mjera koje su bile predviđene za hitne postupke nije dovela do povrede članka 2. Konvencije.

Što se tiče druge pozitivne obveze poduzimanja preventivnih

operativnih mjera, ESLJP je ponovio stajališta izražena u presudama [Keenan protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) i [Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#). Pozitivna obveza države postoji tamo gdje su vlasti znale ili morale znati za stvarni i neposredni rizik za život, te nisu poduzele odgovarajuće mjere radi sprečavanja realizacije tog rizika. Međutim, takva obveza se mora tumačiti na način koji ne nameće nemoguće ili nerazmjerno opterećenje za domaće vlasti. Osim toga, ESLJP je i ovdje istaknuo da se mjere trebaju primijeniti na način koji ne narušava druga prava (prava zajamčena člancima 3., 5. i 8. Konvencije).

U predmetu [Reynolds protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), ESLJP je utvrdio povredu članka 13. u vezi s člankom 2. Konvencije jer podnositeljica zahtjeva nije imala na raspolaganju građanski postupak za utvrđivanje odgovornosti i dobivanje naknade u vezi sa samoubojstvom svog psihički bolesnog, dobrovoljno hospitaliziranog sina. U tom predmetu, ESLJP nije izričito utvrdio da je pozitivna obveza poduzimanja preventivnih operativnih mjera proširena i na dobrovoljno hospitalizirane psihijatrijske bolesnike, ali nije ni izričito isključio takvo stajalište. Stoga je o tom pitanju odlučio u ovom predmetu.

Kako bi utvrdio jesu li vlasti znale ili su morale znati da je život određenog pojedinca bio je izložen stvarnom i neposrednom riziku samoubojstva, ESLJP je uzeo u obzir sljedeće čimbenike:

- i) povijest problema s mentalnim zdravljem,
- ii) težinu psihičkog stanja,
- iii) prethodne pokušaje samoubojstva ili samoozljeđivanja,
- iv) suicidalne misli ili prijetnje,
- v) znakove fizičke ili psihičke boli.

U ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je bolnica znala za A.J.-ove mentalne poremećaje i rizik od samoubojstva. Naime, A.J. je imao dugu povijest ozbiljnih problema s mentalnim zdravljem te je u osam navrata dobrovoljno hospitaliziran u toj bolnici. Domaći sudovi su utvrdili da tijekom 25-dnevnog boravka nije pokazivao znakove samoubilačkih misli. Dobro je poznao okruženje bolnice kao i njegovo osoblje. U početku je bio podvrgnut restriktivnijem režimu, ali je s vremenom, nakon što su liječnici te bolnice zaključili da se njegovo stanje poboljšava, dobio slobodu kretanja oko bolnice i mogućnost odlaska kući vikendom. Veći stupanj slobode kretanja dan je pacijentima s ciljem poticanja njihovog povratka u obiteljsko okruženje i u samo društvo. Nadalje, liječnik psihijatar A.J.-a smatrao je da je njegovo liječenje, koje se sastojalo u uzimanju propisanih lijekova, dobrovoljnom liječenju i uspostavljanju odnosa povjerenja, bilo odgovarajuće i proporcionalno osobnim okolnostima i stanju podnositelja zahtjeva.

Iako se rizik od samoubojstva nije mogao potpuno isključiti, bolnica se nastojala prilagoditi tom riziku sukladno promjenjivom mentalnom stanju A.J., na način da je povećavala ili smanjivala postojeći režim nadzora. ESLJP je uzeo u obzir činjenicu da je, prema nalazima stručnjaka, potpuna prevencija samoubojstva kod pacijenata poput A.J. bio nemoguć zadatak, te zaključak Upravnog suda da samoubojstvo A.J.-a nije bilo predvidivo.

Pozitivna obveza države postoji tamo gdje su vlasti znale ili su morale znati za stvarni i neposredni rizik za život, te nisu poduzele odgovarajuće mjere radi sprečavanja realizacije tog rizika.

U svjetlu navedenog, ESLJP je zaključio da nije utvrđeno da su domaće vlasti znale ili morale znati da je u danima koji su prethodili A.J.-ovom samoubojstvu postojao stvarni i neposredni rizik za njegov život. Prema tome, nije trebao procijeniti drugi dio *Osman/Keenan* testa, odnosno jesu li vlasti poduzele mjere koje se u danim okolnostima od njih razumno mogu očekivati.

Članak 2. Konvencije (postupovni aspekt)

Postupovna obveza temeljem članka 2. u kontekstu zdravstvene zaštite zahtijeva, između ostalog, da domaća tijela postupak dovrše u razumnom roku. U predmetima koji se odnose na postupak pokrenut radi rasvjetljavanja okolnosti smrti pojedinca u bolnici, prekomjerna duljina trajanja postupka snažan je pokazatelj da je postupak bio manjkav do točke koja predstavlja povredu pozitivnih obveza tužene države prema Konvenciji, osim ako je država navela uvjerljive razloge za opravdanje duljine postupka (vidi [Bilbija i Blažević protiv Hrvatske](#)).

Postupak radi naknade štete trajao je više od 11 godina, a tužena država je priznala da je to pretjerano dugo bez navođenja uvjerljivih razloga za opravdanje. Svjedoci su saslušani osam ili devet godina nakon što je podnositeljica zahtjeva započela postupak.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio povredu postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

10.000 EUR na ime neimovinske štete

409 EUR na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *pozitivne obveze države*
- *djelotvoran regulatorni okvir*
- *preventivne mjere*
- *stvarni i neposredni rizik za život*
- *prekomjerna duljina postupka*

Sudac Pinto de Albuquerque izrazio je djelomično suglasno, djelomično suprotstavljeno mišljenje kojemu se pridružio sudac Harutyunyan. Mišljenje je priloženo uz presudu.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

GÜZELYURLU I DRUGI PROTIV CIPRA I TURSKE

zahtjev br. 36925/07

presuda velikog vijeća od 29. siječnja 2019.

PROPUST SURADNJE DRŽAVA U SVRHU UČINKOVITE ISTRAGE UBOJSTVA SRODNICA PODNOSITELJA ZAHTJEVA DOVEO JE DO POVREDE PRAVA NA ŽIVOT

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su srodnici trojice ciparskih državljana turskog podrijetla koji su u siječnju 2005. godine pronađeni mrtvi na autocesti Nicosia-Larnaca, na području pod kontrolom Cipra. Ciparske i turske vlasti, uključujući vlasti „Turske Republike Sjeverni Cipar“ („TRNC“), paralelno su otvorile kaznene istrage ubojstava. Ciparske vlasti su prikupile niz dokaza i identificirale osam osumnjičenih. Za njima su izdani domaći i europski nalozi za uhićenje, a Interpol je izdao crvene tjeralice. S druge strane, turske vlasti i vlasti TRNC-a, također su poduzele niz istražnih radnji te su krajem siječnja 2005. uhitile i ispitale osumnjičene koji su ubrzo pušteni na slobodu zbog nedostatka dokaza koji bi ih povezali s ubojstvima. Naime, TRNC je od Cipra zatražio predaju spisa predmeta s dokazima protiv osumnjičenih kako bi mogao protiv njih pokrenuti kazneni postupak. Cipar je to dobio i od Turske zatražio izručenje osumnjičenih. Zahtjevi za izručenje vraćeni su bez odgovora. Obje istrage došle do zastoja i od tada su ostale otvorene. Pokušaji mirovnih snaga Ujedinjenih naroda na Cipru ("UNFICYP") da pomognu stranama u privođenju osumnjičenih ostali su bezuspješni.

U [presudi](#) vijeća od 4. travnja 2017. ESLJP je sa pet glasova za i dva protiv utvrdio da je došlo do povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije od strane Cipra i, jednoglasno, da je ista odredba povrijeđena od strane Turske. Vijeće je utvrdilo da nijedna vlada, unatoč raznim mogućnostima, nije bila spremna na kompromis i međusobnu učinkovitu suradnju niti je poduzela razumne korake za provedbu učinkovite istrage.

Predmet je na zahtjev obje tužene države podnesen velikom vijeću.

PRIGOVORI

Oslanjajući se na članak 2. Konvencije, podnositelji zahtjeva su tvrdili da ciparske i turske vlasti, uključujući i vlasti TRNC-a, nisu provele učinkovitu istragu ubojstava. Posebno su naglasili propust tuženih država da surađuju u istraživanju ubojstava i privođenju osumnjičenih.

OCJENA ESLJP-A

Premda je jurisdikcija države temeljem članka 1. Konvencije prvenstveno teritorijalna, ESLJP je u iznimnim slučajevima priznavao jurisdikciju države i izvan njenih teritorijalnih granica (vidi [Al-Skeini i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], i [Hassan protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV]). Tako je npr. država koja provodi efektivnu vlast na području izvan svog nacionalnog teritorija odgovorna za povredu prava zajamčenih Konvencijom na tom teritoriju (vidi [Cipar protiv Turske](#)).

Iako će postupovna obveza iz članka 2. u načelu postojati samo u odnosu na državu ugovornicu pod čijom je jurisdikcijom žrtva pronađena u trenutku smrti, "posebne značajke" mogu opravdati odstupanje od ovog pristupa sukladno načelima razvijenim u predmetu [Rantsev protiv Cipra i Rusije](#). U tom predmetu ESLJP je utvrdio da je obveza provođenja učinkovite istrage postojala samo u odnosu na Cipar jer se ubojstvo dogodilo na njegovom teritoriju. Smatrao je da se ruska nacionalnost žrtve nije mogla smatrati posebnom značajkom koja bi opravdala odstupanje od općenitog pristupa.

U ovom predmetu, sama činjenica da su vlasti TRNC-a pokrenule vlastitu kriminalističku istragu, dovoljna je za utvrđenje jurisdikcije Turske. Osim toga, postojale su dvije posebne značajke koje su opravdale odstupanje od *Rantsev* načela. Prvo, ESLJP je već ranije utvrdio da je sjeverni Cipar pod efektivnom kontrolom Turske, a drugo, osumnjičenicima su pobjegli u TRNC gdje su bili i pritvoreni.

Uzimajući u obzir ove dvije posebnosti, ESLJP je utvrdio jurisdikciju Turske prema članku 1. Konvencije u odnosu na prigovor podnositelja zahtjeva na temelju postupovnog aspekta

Sama činjenica da su vlasti TRNC-a pokrenule vlastitu kriminalističku istragu, dovoljna je za utvrđenje Turske jurisdikcije. Osim toga, postojale su dvije posebne značajke koje su opravdale odstupanje od Rantsev načela. Prvo, ESLJP je već ranije utvrdio da je sjeverni Cipar pod efektivnom kontrolom Turske, a drugo, osumnjičenicima su pobjegli u TRNC gdje su bili i pritvoreni.

članka 2. Konvencije. Suprotno stajalište bi značilo da je TRNC sigurno utočište za ubojice.

Slijedom navedenoga, ESLJP je odbacio preliminarni prigovor turske Vlade o nespojivosti *ratione loci*.

Što se tiče obveze suradnje kao sastavnog dijela postupovne obveze iz članka 2. Konvencije, ESLJP je utvrdio da ona podrazumijeva obvezu traženja i obvezu pružanja pomoći. Države moraju poduzeti sve razumne korake kako bi međusobno surađivale

te iscrpiti međunarodne instrumente o uzajamnoj pravnoj pomoći i suradnji u kaznenim stvarima. Ta obveza se mora tumačiti u svjetlu međunarodnih ugovora ili sporazuma koji se primjenjuju između država ugovornica uz odgovarajuću primjenu Konvencije.

Posebnost u slučaju podnositelja zahtjeva bila je ta što je navodni nedostatak suradnje uključivao entitet uspostavljen unutar teritorija Cipra koji je bio pod efektivnom kontrolom Turske. S obzirom da dvije tužene države nemaju formalne diplomatske odnose, međunarodni ugovori nisu mogli biti jedini referentni okvir pri utvrđivanju jesu li obje države iskoristile sve raspoložive mogućnosti za međusobnu suradnju. U nedostatku formalnih diplomatskih odnosa, od država se moglo tražiti da koriste druge, neformalne ili neizravne

oblike suradnje, na primjer, putem trećih država ili međunarodnih organizacija. S obzirom na to, ESLJP je morao utvrditi jesu li države koristile sva razumna raspoloživa sredstva kako bi zatražila i omogućila suradnju potrebnu za učinkovitost istrage i postupka u cjelini.

Cipar

Nakon identifikacije osumnjičenih u ranim fazama istrage, Cipar je podnio zahtjev za objavu crvenih tjeeralica Interpolu. Preko UNFICYP-a pokušao je dogovoriti predaju osumnjičenih, međutim ni Turska ni TRNC nisu htjele predati osumnjičene. Kada su se pokušaji predaje putem UNFICYP-a pokazali bezuspješnima, Cipar je podnio zahtjev za izručenje osumnjičenih Turskoj. Zahtjevi su dostavljeni putem turske ambasade u Ateni. Naime, između Cipra i Turske ne postoje diplomatski odnosi, stoga je dostava zahtjeva za izručenjem putem osoblja veleposlanstva u Ateni bila jedina opcija koja je u specifičnim okolnostima slučaja bila dostupna Cipru.

Što se tiče obveze suradnje kao sastavnog dijela postupovne obveze iz članka 2. Konvencije, ESLJP je utvrdio da ona podrazumijeva obvezu traženja i obvezu pružanja pomoći.

Nadalje, ESLJP je morao utvrditi je li Cipar bio obvezan dostaviti sve prikupljene dokaze vlastima TRNC, koje su provodile paralelnu istragu ubojstva u skladu sa svojim domaćim zakonom. Cipar je bio spreman predati sve dokaze UNFICYP-u, pod uvjetom da TRNC preda osumnjičene Cipru. Međutim, budući da TRNC nije

htio preuzeti obvezu predaje osumnjičenih, Cipar je odbio predati više dokaza. Isporuca cijelog spisa istrage TRNC-u s mogućnošću da se dokazi koriste za potrebe suđenja osumnjičenima i bez ikakvog jamstva da će biti predani ciparskim vlastima, prelazila je puku suradnju policije ili organa progona. To bi predstavljalo prijenos kaznenog predmeta na sudove TRNC-a i time bi se Cipar odrekao svoje kaznene nadležnosti nad ubojstvima počinjenima na svom kontroliranom području u korist sudova nepriznatog subjekta osnovanog na njegovom teritoriju. Provođenje kaznene nadležnosti jedno je od glavnih obilježja suvereniteta države. U takvoj situaciji, ESLJP je utvrdio da odbijanje odricanja od svoje kaznene nadležnosti u korist sudova TRNC-a nije bilo nerazumno.

U sklopu medijacije koju je provodio UNFICYP, predloženi su različiti oblici suradnje kako bi se pronašlo kompromisno rješenje između Cipra i TRNC-a. Međutim, ti oblici suradnje nisu uspjeli olakšati progon i suđenje osumnjičenima. Predloženi alternativni načini rješavanja spora, posebno mogućnost *ad hoc* suđenja na neutralnom mjestu, nisu imali dovoljno čvrstu osnovu u domaćem ili međunarodnom pravu te Cipar nije bio obvezan sudjelovati u njima prema članku 2. Konvencije.

Stoga je ESLJP utvrdio, s petnaest glasova prema dva, da nije bilo povrede članka 2. Konvencije u odnosu na Cipar.

Turska

Turska je ignorirala ciparske zahtjeve za izručenjem te ih je vratila bez odgovora. Sukladno turskom zakonodavstvu i Europskoj konvenciji o izručenju, od Turske se očekivalo da će navesti zašto smatra da izručenje nije prihvatljivo prema njihovom zakonodavstvu ili prema Europskoj konvenciji o izručenju. Naime, sukladno Konvenciji o izručenju zamoljena država obvezna je obavijestiti državu moliteljicu o svojoj odluci u vezi s izručenjem i u slučaju odbijanja navesti razloge za takvu odluku. Obveza suradnje temeljem članka 2. Konvencije treba se tumačiti u svjetlu tih odredbi i stoga uključuje obvezu države da ispita i pruži obrazloženi odgovor na svaki zahtjev druge države ugovornice za izručenje osumnjičenika traženih za ubojstvo za koje se zna da su prisutni na području te države ili su u njenoj nadležnosti.

Turska nije poduzela ono što se od nje minimalno očekivalo u okolnostima slučaja i stoga nije ispunila svoju obvezu suradnje s Ciprom u svrhu učinkovite istrage ubojstva srodnika podnositelja zahtjeva. Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno utvrdio da je, u odnosu na Tursku, došlo do povrede članka 2. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

8.500 EUR na ime nematerijalne štete svakom podnositelju zahtjeva
10.000 EUR ukupno na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na život*
- *učinkovita istraga*
- *obveza suradnje država*
- *Rantsev načela*
- *kaznena nadležnost*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZABRANA MUČENJA

ČLANAK 3.

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

GJINI PROTIV SRBIJE

zahtjev br. 1128/16

presuda vijeća od 15. siječnja 2019.

VLASTI SU BILE DUŽNE PROVESTI ISTRAGU NAVODA O ZLOSTAVLJANJU U ZATVORU UNATOČ IZOSTANKU KAZNE NE PRIJAVE

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Fabian Gjini, je u kolovozu 2008. uhićen zbog pokušaja upotrebe navodno krivotvorene novčanice od 10 eura na hrvatsko-srpskoj granici. S obzirom da nije mogao platiti jamčevinu u iznosu od 6.000 eura, pritvoren je u zatvoru u Srijemskoj Mitrovici do završetka istrage. U zatvoru je proveo 31 dan prije puštanja na slobodu a nakon što je utvrđeno da novčanica od 10 eura nije bila krivotvorena. Prema navodima podnositelja zahtjeva, tijekom boravka u zatvoru bio je zlostavljan i silovan od strane drugih zatvorenika s kojima je dijelio ćeliju. Tjerali su ga da briše pod udarajući ga nogama u tijelo i zabranjujući mu da diže glavu. Primoran je da stoji u hladnoj vodi, zbog čega mu je otpala koža na stopalima. Zatvorenici su mu, misleći da je policijski doušnik, prijetili da će iskonstruirati njegovo samoubojstvo ako ikoga obavijesti o zlostavljanju. Kada su kasnije saznali za njegovo hrvatsko i albansko podrijetlo počeli su se prema njemu odnositi još gore. Gurnuli su mu glavu u kantu s vodom i zatim natjerali da se tušira hladnom vodom. Primorali su ga da se bori protiv drugog zatvorenika pa su ga pretukli zbog udaranja Srbina. Tjerali su ga i da pjeva srpske nacionalističke pjesme. Glede silovanja, podnositelj je naveo da se ne može točno sjetiti kako se to dogodilo jer je izgubio svijest nakon što su mu zatvorenici dali da popije čašu vode. Kad je došao svijesti, obrve su mu bile obrijane što je bio znak da je netko silovan. Osim toga, imao je bolove i krv u stolici te mu je glava bila obrijana. Podnositelj je tvrdio da su zatvorski čuvari znali za zlostavljanje. Kada je njegov odvjetnik primijetio promjenu u podnositeljevom ponašanju, zatražio je njegov premještaj u drugu ćeliju. Nakon puštanja na slobodu podnositelj je pokrenuo parnični postupak za naknadu štete zbog straha, fizičkih i duševnih boli uzrokovanih zlostavljanjem u zatvoru. U presudama

donesenim 2013. godine dodijeljeno mu je otprilike 2.350 eura odštete. Podnositeljeva ustavna tužba je odbačena u lipnju 2015. godine.

PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva je tvrdio da su ga drugi zatvorenici zlostavljali za vrijeme boravka u zatvoru u Srijemskoj Mitrovici od čega ga srpske vlasti nisu zaštitile niti su odgovarajuće reagirale po tom pitanju, sve protivno članku 3. Konvencije.

OCJENA ESLJP-A

Tužena država je prigovarala da podnositelj ne može tvrditi da je žrtva povrede konvencijskog prava jer mu je dodijeljena naknada štete, dok je podnositelj tvrdio da dodijeljeni iznos nije bio dovoljan. ESLJP je istaknuo da odluka ili mjera koja je povoljna za podnositelja zahtjeva u načelu nije dovoljna da mu se oduzme status "žrtve" u smislu članka 34. Konvencije. U pogledu prigovora iz članka 3. Konvencije nacionalna tijela moraju izričito ili sadržajno priznati povredu Konvencije te podnositelju dodijeliti novčanu naknadu. U ovom predmetu, naknada u iznosu od otprilike 2.350 eura je znatno manja od naknade koju bi ESLJP dodijelio u takvim slučajevima (vidi [Shestopalov protiv Rusije](#), stavci 58.-63.), stoga podnositelj zahtjeva još uvijek ima status žrtve te je prigovor tužene države u tom dijelu odbačen.

Činjenica da nije bilo izravne umiješanosti države u djela nasilja koja su ispunila uvjet ozbiljnosti sukladno članku 3. Konvencije ne oslobađa državu obveze iz ove odredbe.

ESLJP je također odbacio prigovor srpske vlade o neiscrpljivanju domaćih pravnih lijekova jer podnositelj navodno nije pravilno podnio ustavnu tužbu. ESLJP je utvrdio da se podnositelj zahtjeva posebno žalio na zlostavljanje koje se odvijalo uz „prešutno odobravanje zatvorskih službenika“ koji su znali za njegovu situaciju, stoga je

pravilno formulirao ustavnu tužbu. Glede prigovora da podnositelj nije iscrpio domaće pravne lijekove jer nikada nije podnio kaznenu prijavu protiv odgovornih za zlostavljanje, ESLJP je utvrdio da je taj prigovor usko povezan s pitanjem je li država ispunila svoju pozitivnu obvezu provođenja učinkovite istrage temeljem članka 3. Konvencije, te ga je stoga odlučio ispitati zajedno s osnovanošću zahtjeva.

Činjenica da nije bilo izravne umiješanosti države u djela nasilja koja su ispunila uvjet ozbiljnosti sukladno odredbi članka 3. Konvencije ne oslobađa državu obveze iz ove odredbe (vidi [Premininy protiv Rusije](#), stavak 71.). Država je dužna osigurati učinkovitu zaštitu osoba pod svojom jurisdikcijom i spriječiti zlostavljanje za koje su državna tijela znala ili su morala znati (vidi [O'Keefe protiv Irske](#) [VV], stavak 144).

Uzimajući u obzir utvrđenja u domaćem parničnom postupku, ESLJP je utvrdio da je podnositelj zahtjeva trpio zlostavljanje od zatvorenika s kojima je dijelio ćeliju. Tužena država je istaknula kako podnositelj nije mogao očekivati zaštitu s obzirom da nije podnio službeni prigovor protiv zlostavljanja. Međutim, ESLJP je naglasio kako je Europski odbor za

sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne (CPT) više puta izvjestio o nasilju među zatvorenima u predmetnom zatvoru prije i poslije događaja u slučaju podnositelja zahtjeva. CPT je uočio veliki broj slučajeva koji se tiču nasilja među zatvorenima te je primijetio da ni zatvorska uprava ni državne vlasti nisu poduzele ništa kako bi spriječile takvo ponašanje ili ga smanjile.

Zatvorsko osoblje moralo je znati za zlostavljanje koje je podnositelj trpio, pogotovo uzimajući u obzir vidljive znakove nasilja na njegovom tijelu (obrijane obrve i glava, oštećena koža). Osoblje ili nije primijetilo ili nije reagiralo na takve znakove, a trebalo je. U svakom slučaju, propustili su osigurati sigurno okruženje za podnositelja. Dakle, tužena država je propustila otkriti, spriječiti ili reagirati na nasilje nad podnositeljem, stoga je došlo do povrede članka 3. Konvencije u materijalnom aspektu te odredbe.

Glede postupnog aspekta članka 3. Konvencije, ESLJP je naveo da nije moguće utvrditi učinkovitost istrage podnositeljevih navoda o zlostavljanju budući da istraga nikada nije provedena.

Pitanje je bilo je li izostanak kaznene prijave spriječio državne vlasti u provođenju istrage ili ih oslobodio njihove dužnosti da ju provedu. Istina je da podnositelj zahtjeva nikada nije podnio kaznenu prijavu policiji, tužiteljstvu ili zatvoru, međutim vlasti su znale ili su morale znati za zlostavljanje koje je pretrpio. Njegov odvjetnik se obratio zatvorskom osoblju u vrijeme spornih događaja te je podnositelj premješten u drugu ćeliju. Nadalje, podnositelj je pokrenuo parnični postupak pred domaćim sudovima te je pisao predsjedniku, pravobranitelju i Ministarstvu pravosuđa, ali nikada nije otvorena službena istraga.

Nije bilo nikakvog formalnog ni praktičnog razloga za nepokretanje istrage. Srpsko zakonodavstvo nije spriječavalo takvu istragu, štoviše srpski pravni okvir bio je izričit u nametanju obveze svim vlastima da prijavljuju kaznena djela o kojima su bili obaviješteni.

Dakle, nepostojanje kaznene prijave podnositelja zahtjeva nije spriječilo državnog odvjetnika u pokretanju kaznenog postupka niti je spriječilo druge domaće vlasti da informiraju državnog odvjetnika o navodima zlostavljanja. Stoga je ESLJP odbio prigovor tužene države o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava zbog nepodnošenja kaznene prijave te je utvrdio da je došlo do povrede postupnog aspekta članka 3. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

25.000 EUR na ime neimovinske štete

2.000 EUR na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- zlostavljanje u zatvoru
- iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava
- pozitivne obveze države
- učinkovita istraga

Sudci Pastor Vilanova i Serghides su izrazili su djelomično suprotstavljeno mišljenje. Mišljenje je priloženo uz presudu.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KHAN PROTIV FRANCUSKE

zahtjev br. 12267/16

presuda vijeća od 28. veljače 2019.

NEPRUŽANJE SKRBI MALOLJETNIKU BEZ PRATNJE PREDSTAVLJA POVREDU KONVENCIJE

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Jamil Khan, afganistanski je državljanin rođen 2004. godine i trenutno živi u Birminghamu. Krajem kolovoza 2015. napustio je Afganistan s ciljem odlaska u Veliku Britaniju. U Calais je stigao prateći ostale migrante i tamo je šest mjeseci živio u kolibi u južnom dijelu izbjegličkog naselja "lande de Calais", kao maloljetnik bez pratnje. Na poticaj nekoliko nevladinih udruga, sudac za hitne postupke u Lilleu naložio je prefektu Pas-des-Calaisa da utvrdi broj maloljetnika bez pratnje na tom području te da im, u suradnji s departmanom Pas-de-Calais, osigura smještaj uz odgovarajuću skrb. Iako je broj maloljetnika doista utvrđen, pravobranitelj je u svojoj Općoj preporuci od 20. travnja 2016. naveo da prebrojavanje maloljetnika nije dovelo do stvarnog pružanja skrbi. Naime, prebrojavanje i patrolu su vršile slabo podučene osobe koje nisu imale pomoć prevoditelja radi dogovaranja detalja o pružanju skrbi. Za vrijeme boravka u izbjegličkom naselju, podnositelj je kontaktirao niz nevladinih udruga, uključujući i udругu „Cabane juridique“ („Pravna koliba“). Ova udругa je podnijela zahtjev sucu za mladež tražeći određivanja privremene skrbi podnositelju zahtjeva. Sudac je imenovao zakonskog zastupnika podnositelju te mu odredio privremeni smještaj u odjelu za djecu i obitelj u Calaisu. Podnositelj je naveo da nadležne vlasti nisu poduzele ništa kako bi mu pomogli oko smještaja u navedenu ustanovu, stoga je nakon rušenja njegove kolibe tijekom operacija demontaže južnog dijela izbjegličkog naselja, podnositelj otišao u improvizirano sklonište na sjevernom dijelu tog istog izbjegličkog naselja.. S druge strane, tužena država je tvrdila da službe socijalne skrbi nisu mogle provesti nalog za smještaj jer podnositelj nije došao u njihov ured, a njegov ih odvjetnik, zakonski zastupnik i nevladine udругe nisu obavijestili gdje se podnositelj nalazi. U ožujku 2016. godine podnositelj je napustio izbjegličko naselje i ilegalno ušao u Veliku Britaniju, gdje su ga zbrinule službe za zaštitu djece.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovorio da Francuska nije ispunila svoju dužnost zaštite maloljetnika bez pratnje. Žalio se jer nalog suca za maloljetnike o privremenom smještaju podnositelja u odjel za djecu i obitelj nije izvršen.

OCJENA ESLJP-A

U predmetima koji se tiču migranata maloljetnika u pratnji ili bez pratnje, treba imati na umu da je ranjivost djeteta presudna i prevladava nad statusom stranca koji nezakonito boravi u zemlji (*N.T.P. i drugi protiv Francuske*, stavak 44., *Rahimi*, stavak 87). ESLJP je u predmetu *Rahimi* istaknuo da je podnositelj zahtjeva kao maloljetnik bez pratnje pripadao kategoriji najugroženijih osoba u društvu i da je Grčka, sukladno članku 3. Konvencije, imala pozitivnu obvezu zaštititi takve osobe i preuzeti odgovarajuće mjere.

U ovom predmetu, ESLJP je najprije istaknuo da tužena država nije osporavala činjenicu da vlasti nisu osigurale skrb podnositelju zahtjeva. Sudac za hitne postupke opisao je „lande de Calais“ kao divlje naselje u kojem osnovne potrebe izbjeglica, u vidu higijene i opskrbe pitkom vodom, nisu bile zadovoljene na odgovarajući način. Također je ukazao na "nemar zbog kojeg su izbjeglice izložene neljudskom i ponižavajućem postupanju koji ozbiljno i očigledno nezakonito, narušava njihovu temeljnu slobodu". Nakon evakuacije južnog dijela, većina izbjeglica izložena je još gorim uvjetima preseljenjem na sjeverni dio „lande de Calais“ koji je postao prenapučen.

Podnositelj zahtjeva proveo je šest mjeseci u okruženju koje je bilo očigledno neprikladno za djecu. Nakon demontaže južnog dijela naselja i rušenja kolibe u kojoj je živio, njegovi su

Podnositelj je nekoliko mjeseci boravio u „lande de Calais“, u okruženju potpuno neprikladnom za maloljetnike i u situaciji nesigurnosti koja je bila neprihvatljiva u tako mladoj dobi. Ovako teške okolnosti zajedno s propustom domaćih vlasti da izvrše nalog suca za mladež predstavljaju ponižavajuće postupanje.

se životni uvjeti pogoršali. Sama činjenica da je morao čekati nalog suca za mladež kako bi nadležna tijela razmotrila njegov slučaj, ukazuje na to da tužena država nije ispunila svoju obvezu zaštite i pružanja skrbi maloljetnicima bez pratnje sukladno članku 3. Konvencije. Nadležna tijela uopće nisu identificirala podnositelja kao maloljetnika bez pratnje iako je on u izbjegličkom naselju boravio nekoliko mjeseci i kao malo dijete morao je biti vrlo upadljiv. Očito je dakle da su mjere korištene za identificiranje

maloljetnika bez pratnje bile neodgovarajuće.

Nadalje, ESLJP je primijetio da maloljetnici bez pratnje nisu uvijek prihvatili zaštitu koja im se nudila. Međutim, pravobranitelj je u svojoj preporuci istaknuo da je razlog neprihvatanja zaštite bio neprikladnost sustava. Također, ESLJP je naglasio da činjenica da maloljetnici nisu uvijek prihvatili zaštitu nikako ne može opravdati propuste domaćih tijela koja su odgovorna za njih. Ujedno, podnositelj je tvrdio da bi on prihvatio zaštitu od nadležnih tijela.

S obzirom da se ovdje radilo o dvanaestogodišnjem djetetu koje je vjerojatno slabo poznavalo francuski jezik, nije prihvaćen argument tužene države da je podnositelj osobno trebao poduzeti potrebne korake radi osiguranja smještaja i skrbi. Također, ESLJP nije smatrao da su nevladine udruge, podnositeljev odvjetnik ili njegov zakonski zastupnik bili dužni podnositelja odvesti u prihvatni centar koji mu je određen nalogom suca za mladež, budući da je to bio zadatak nadležnih domaćih tijela.

ESLJP je svjestan složenosti zadatka i poteškoća s kojima se susreću domaće vlasti u pronalaženju maloljetnika među svim osobama prisutnima u Calaisu i pružanju odgovarajuće skrbi koju oni ne žele uvijek prihvatiti. Uočio je i nedosljednost u ponašanju podnositelja koji je podnio zahtjev radi određivanja privremene skrbi sucu za mladež u Francuskoj iako nije imao namjeru tamo ostati, već je planirao otići u Ujedinjeno Kraljevstvo. Nadalje, primijetio je i da domaća tijela nisu bila u potpunosti neaktivna, odnosno da su poduzela određene korake radi izvršenja naloga suca za mladež. Ipak, ESLJP se nije uvjerio da su francuske vlasti učinile sve što se od njih razumno moglo očekivati kako bi ispunile obvezu koju država ima prema maloljetniku bez pratnje koji nezakonito boravi na njenom teritoriju, odnosno prema osobi koja pripada kategoriji najugroženijih osoba u društvu.

Podnositelj je nekoliko mjeseci boravio u izbjegličkom naselju „lande de Calais“, u okruženju potpuno neprikladnom za maloljetnike i u situaciji nesigurnosti koja je bila neprihvatljiva u tako mladoj dobi. Ovako teške okolnosti zajedno s propustom domaćih vlasti da izvrše nalog suca za mladež predstavljaju ponižavajuće postupanje, stoga je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

15.000 EUR na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana mučenja*
- *ponižavajuće postupanje*
- *maloljetnik bez pratnje*
- *izbjeglice*
- *izvršenje domaćih odluka*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KNOX PROTIV ITALIJE

zahtjev br. 76577/13

presuda vijeća od 24. siječnja 2019.

POVREDA PRAVA PODNOSITELJICE RADI NEPROVOĐENJA ISTRAGE O NAVODNOM POLICIJSKOM ZLOSTAVLJANJU TIJEKOM ISPITIVANJA

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Amanda Marie Knox, američka je državljanica koja je 2007. godine oko dva mjeseca boravila u Italiji kao studentica. U to vrijeme, privremeno je radila u pivnici koju je vodio D.L. U studenom 2007. godine policija je u stanu, gdje je podnositeljica živjela sa svojim dečkom R.S. i britanskom studenticom na razmjeni, M.K., pronašla tijelo M.K. Podnositeljica zahtjeva, ispitana bez branitelja u prisustvu tri policajca i tumača A.D., za ubojstvo je optužila D.L.-a. Međutim, nekoliko sati nakon saslušanja, podnositeljica je povukla optužbu i objasnila da je govorila u stanju šoka i rastresenosti te da nije znala razlučiti koje su činjenice bile istinite. Državni tužitelj je naredio uhićenje podnositeljice, R.S.-a i D.L.-a zbog seksualnog napada i ubojstva M.K. D.L. je ubrzo pušten jer je imao *alibi*. Prizivni sud osudio je podnositeljicu i njezinog dečka zbog seksualnog zlostavljanja i ubojstva, a podnositeljica je osuđena i zbog lažnog prijavljivanja kaznenog djela, jer je optužila D.L.-a iako je u potpunosti bila svjesna njegove nevinosti. Podnositeljica je podnijela žalbu u kojoj je navela da je spornu izjavu dala pod psihološkim pritiskom, u stanju iscrpljenosti i neznanja, stoga se nije se mogla prisjetiti niti procijeniti činjenice. Tvrdila je da je bila zlostavljana tijekom razgovora te se žalila na ponašanje tumača A.D. U listopadu 2011. Prizivni sud je oslobodio podnositeljicu i R.S. od optužbi za seksualno zlostavljanje i ubojstvo, ali je potvrdio optužbu protiv podnositeljice za lažno prijavljivanje kaznenog djela. Nakon što je provela tri godine u pritvoru, podnositeljica je puštena na slobodu te je napustila Italiju i vratila se u Sjedinjene Američke Države. Uložila je žalbu protiv presude Prizivnog suda. Kasacijski sud je ukinuo oslobađajuću presudu i predmet vratio na ponovno suđenje. U ponovljenom postupku, Prizivni sud je osudio podnositeljicu na zatvorsku kaznu u trajanju od dvadeset i osam godina i šest mjeseci zbog seksualnog zlostavljanja i ubojstva, te još tri godine zbog lažnog prijavljivanja kaznenog djela. Odlučujući o podnositeljjičnoj žalbi, Kasacijski sud je oslobodio podnositeljicu i R.S. od optužbi za ubojstvo i seksualno zlostavljanje te je utvrdio da je presuda zbog lažnog prijavljivanja kaznenog djela postala konačna i da je kazna zatvora u trajanju tri godine već izdržana. Protiv podnositeljice pokrenut je još jedan kazneni postupak zbog lažnog prijavljivanja kaznenog djela prijetnje, ovoga puta protiv policajaca koji su je ispitivali. Oslobođena je po toj optužbi. U prosincu 2010. godine Kasacijski sud je osudio R.G. za ubojstvo M.K. Pravomoćno je osuđen na šesnaest godina zatvora.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 3. i 8. Konvencije, podnositeljica se žalila da je pretrpjela zlostavljanje tijekom policijskog razgovora, da je bila podvrgnuta ekstremnom psihološkom pritisku i da je bila prisiljena govoriti iako nije bila sposobna razlučivati ili pokazati snagu volje. Nadalje, pozivajući se na članak 6. Konvencije, podnositeljica je tvrdila da tijekom ispitivanja nije imala branitelja, da nije bila odmah obaviještena o prirodi i razlozima optužbe na jeziku koji razumije te da joj nije osiguran profesionalni ili neovisni tumač.

OCJENA ESLJP-A

Članak 3. Konvencije (postupovni aspekt)

Opća načela u pogledu zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, koja se odnose na postupovni aspekt članka 3. Konvencije, ESLJP je izrazio u predmetu [Bouyid protiv Belgije](#) (stavci 114-123). Članak 3. Konvencije zahtijeva da postoji učinkovita službena istraga kada pojedinac iznese vjerodostojnu tvrdnju da je bio izložen postupanju protivnom članku 3. od strane policije ili drugih sličnih tijela. Svrha takve istrage je osigurati učinkovitu provedbu domaćih zakona kojima se zabranjuje mučenje i nečovječno ili

Unatoč ponovljenim pritužbama podnositeljice, nije provedena niti jedna istraga koja bi mogla rasvijetliti činjenice i utvrditi bilo kakvu odgovornost. Konkretno, zahtjev podnositeljčina odvjetnika da se dokumenti dostave državnom tužitelju ostao je bez odgovora. Kazneni postupak protiv podnositeljice zbog lažnog prijavljivanja kaznenog djela ne može predstavljati učinkovitu istragu.

ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje te utvrditi odgovornost za zlostavljanje. Da bi istraga bila učinkovita, tijela koja ju provode moraju biti neovisna, što podrazumijeva ne samo hijerarhijsku i institucionalnu, već i praktičnu neovisnost. Pored toga, istraga mora biti takva da vodi do identifikacije i kažnjavanja odgovornih i dovoljno široka da istražnim tijelima omogući uzimanje u obzir ne samo postupanje državnih tijela koja su direktno koristila silu, već i svih drugih okolnosti. Iako to nije obveza rezultata već sredstava,

svaki nedostatak u istrazi koji narušava njezinu sposobnost utvrđivanja uzroka povrede ili identitet odgovornih osoba, može narušiti traženi standard učinkovitosti. Ovo podrazumijeva i brzinu istrage. Brzi odgovor vlasti na navode o zlostavljanju može se smatrati ključnim za održavanje povjerenja javnosti u njihovo pridržavanje vladavine prava i sprečavanje protuzakonitih radnji. Žrtva treba biti u mogućnosti sudjelovati u istrazi. Na kraju, istraga mora biti temeljita, što znači da vlasti uvijek moraju ozbiljno pokušavati saznati što se dogodilo i ne bi se trebale oslanjati na ishitrene ili neosnovane zaključke da bi završili istragu.

U konkretnom predmetu, ESLJP je utvrdio sljedeće.

Nekoliko sati nakon što je dala inkriminirajuće izjave o D.L. i tijekom cijelog postupka, podnositeljica je isticala da je bila u stanju ekstremnog šoka i zbunjenosti i da je policija vršila pritisak na nju. Prizivni sud je u svojoj presudi od 3. listopada 2011. naveo da se

podnositeljica nalazila u nepodnošljivoj psihološkoj situaciji iz koje se pokušala izvući inkriminirajući D.L.

Povrh toga, tumačica koja je prisustvovala ispitivanju prekoračila je svoje ovlasti tumačenja te je djelovala više kao posrednik, a jedan od policajaca je zagrlio i milovao podnositeljicu te joj je stiskao ruke. Takvo ponašanje je bilo očigledno neprimjereno, stoga su domaća tijela morala posumnjati da je podnositeljici tijekom ispitivanja narušeno dostojanstvo.

Unatoč ponovljenim pritužbama podnositeljice, nije provedena niti jedna istraga koja bi mogla rasvijetliti činjenice i utvrditi bilo kakvu odgovornost. Konkretno, zahtjev podnositeljčina odvjetnika da se dokumenti dostave državnom tužitelju ostao je bez odgovora. Kazneni postupak protiv podnositeljice zbog lažnog prijavljivanja kaznenog djela ne može predstavljati učinkovitu istragu.

Stoga je ESLJP jednoglasno zaključio da je došlo do povrede postupovnog aspekta članka 3. Konvencije.

S obzirom da nije bilo dovoljno dokaza za zaključak da je podnositeljica pretrpjela nečovječno ili ponižavajuće postupanje, ESLJP je utvrdio da nije došlo do povrede članka 3. Konvencije u materijalnom aspektu.

Članak 6. stavak 1 i 3 c) Konvencije

ESLJP je ponovio da optužba postoji od trenutka kada je nadležno tijelo službeno obavijestilo pojedinca o navodnom počinjenju kaznenog djela ili od trenutka kada je njegova situacija znatno pogođena radnjama koje su vlasti poduzele kao rezultat sumnje da je počinio kazneno djelo.

U ovom predmetu, podnositeljica zahtjeva se mogla smatrati osumnjičenom od trenutka kada je dala izjavu državnom odvjetniku.

Što se tiče ograničenja pristupa branitelju, ESLJP nije prihvatio tvrdnje talijanske vlade koja se oslanjala na tumačenje domaće sudske prakse kako bi istaknula da su se iskazi podnositeljice, iako dani bez prisustva odvjetnika, mogli koristiti kao dokaz s obzirom da su bile inkriminirajuće. ESLJP je primijetio da je ovo tumačenje općenitog karaktera i da talijanska vlada nije dokazala da su u ovom slučaju postojale izvanredne okolnosti koje su opravdale ograničenja prava podnositeljice zahtjeva. Stoga nije postojao nijedan uvjerljiv razlog koji bi mogao opravdati ograničenje njezina prava na branitelja.

Nadalje, ESLJP je primijetio da je podnositeljica zahtjeva, kao mlada 20-godišnjakinja koja nije dugo boravila u Italiji i koja nije tečno govorila talijanski, bila izuzetno ranjiva. Iako je već nekoliko sati nakon ispitivanja povukla svoje izjave, šest mjeseci kasnije optužena je za lažno prijavljivanje kaznenog djela.

Izjave, koje su same po sebi predstavljale kazneno djelo i samim time dokaz na temelju kojeg je proglašena krivom za lažno prijavljivanje kaznenog djela, podnositeljica je dala u stanju pojačanog psihološkog pritiska koji nije istražen. Na kraju, iz zapisnika o ispitivanju podnositeljice ne proizlazi da je bila obavještena o svojim procesnim pravima.

Shodno tome, ograničenje pravne pomoći podnositeljici zahtjeva tijekom ispitivanja narušilo je ukupnu poštenost postupka.

Slijedom navedenoga, ESLJP je jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1 i 3 c) Konvencije.

Članak 6. stavak 1 i 3 a) Konvencije

ESLJP je utvrdio da je podnositeljica zahtjeva uredno obavještena o optužbama protiv nje putem obavijesti o zaključenju prethodne istrage koja joj je upućena i na talijanskom i na engleskom jeziku. Stoga je ovaj prigovor odbačen kao očigledno neosnovan.

Članak 6. stavak 1 i 3 e) Konvencije

ESLJP je primijetio da je tumačica A.D., u trenutku kada je podnositeljica zahtjeva formulirala svoju izjavu, preuzela ulogu koja nadilazi tumačenje. A.D. je pokušala uspostaviti osobni i emotivni odnos s podnositeljicom, smatrajući sebe posrednikom i zauzimajući majčinski stav koji nije bio primjeren u takvim okolnostima. Iako je podnositeljica podnijela tužbu pred domaćim sudovima, nije bilo postupka u kojim bi se njeni navodi mogli ispitati. Vlasti nisu procijenile ponašanje A.D., kako bi ispitale je li njezina pomoć u tumačenju bila u skladu sa zaštitnim mjerama iz članka 6. stavaka 1 i 3 (e) Konvencije niti su uzele u obzir je li to ponašanje imalo utjecaja na ishod kaznenog postupka protiv podnositeljice. Osim toga, u policijskom zapisniku nije se spominjala komunikacija (koja je bila neprimjerena) između podnositeljice i A.D. tijekom policijskog ispitivanja.

Ovaj početni propust imao je posljedice na druga prava podnositeljice, stoga je ukupna poštenost postupka bila narušena te je ESLJP jednoglasno zaključio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. i 3. e) Konvencije.

Zaključno, ESLJP je utvrdio da su domaći sudovi uspostavili pravednu ravnotežu između interesa dvaju suprotstavljenih strana, stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

10.000 EUR na ime neimovinske štete

8.000 EUR na ime troškova i izdataka.

KLJUČNE RIJEČI

- zabrana mučenja
- postupovne obveze države
- pravo na branitelja
- pomoć tumača
- pravičnost postupka

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

ČLANAK 5.

1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda;

b) ako je zakonito uhićen ili pritvoren zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenja neke zakonom propisane obveze;

c) ako je zakonito uhićen ili pritvoren radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio kazneno djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja kaznenog djela ili bijega nakon njegova počinjenja;

d) ako se radi o zakonitom zatvaranju maloljetnika radi izricanja odgojne mjere nadzora ili o njegovu zakonitom pritvoru radi dovođenja nadležnoj sudbenoj vlasti;

e) ako se radi o zakonitom lišenju slobode osoba radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti, o pritvaranju umobolnika, alkoholičara, ovisnika o drogi ili skitnica;

f) ako se radi o zakonitom uhićenju ili pritvoru neke osobe kako bi je se spriječilo da neovlašteno uđe u zemlju ili osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja.

2. Svatko tko je uhićen mora u najkraćem roku biti obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima toga uhićenja i o svakoj optužbi protiv sebe.

3. Svatko uhićen ili pritvoren u uvjetima predviđenim stavkom 1.c) ovoga članka mora se u najkraćem roku izvesti pred suca, ili pred drugo zakonom određeno tijelo sudbene vlasti, i ima pravo u razumnom roku biti suđen ili pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju.

4. Svatko tko je lišen slobode uhićenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti sudski postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja ili o njegovu puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

5. Svatko tko je žrtva uhićenja ili pritvaranja suprotno odredbama ovoga članka ima izvršivo pravo na odštetu.

ABOYA BOA JEAN PROTIV MALTE

zahtjev br. 62676/16

presuda vijeća od 2. travnja 2019.

PRITVOR TRAŽITELJA AZILA BIO JE ZAKONIT I PREISPITAN U RAZUMNOM ROKU

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Serge Aboya Boa Jean, državljanin je Obale Bjelokosti koji je dva mjeseca proveo u imigracijskom pritvoru Safi Barracks na Malti. Podnositelj je u rujnu 2016. godine stigao na Maltu gdje je zatražio azil uz napomenu da mu je u Armeniji priznat status izbjeglice. Ulazak u Maltu mu je odbijen te mu je 10. rujna 2016. određen imigracijski pritvor jer su malteške vlasti smatrale kako postoji opasnost da bi podnositelj mogao pobjeći prije razmatranja njegovog zahtjeva za azil. Sukladno malteškom zakonodavstvu, prvo automatsko preispitivanje imigracijskog pritvora pred Odborom za žalbe imigranata trebalo je biti završeno u roku od sedam radnih dana, tj., u podnositeljevom slučaju, najkasnije do 20. rujna 2016. Međutim, s obzirom da je tog dana jedan član Odbora bio u inozemstvu, sjednica je odgođena za daljnjih sedam radnih dana, odnosno do 30. rujna. Budući da je na taj dan drugi podnositeljev odvjetnik bio u inozemstvu, preispitivanje je još jednom odgođeno za 5. listopada 2016. Tog dana, Odbor za žalbe imigranata potvrdio je zakonitost podnositeljevog pritvora te ustanovio kako njegov status izbjeglice u Armeniji još nije utvrđen. Osim toga, kod podnositelja je pronađena putna karta za Italiju i krivotvorena talijanska putovnica. Istog mjeseca, Prekršajni sud je potvrdio zakonitost pritvora. Podnositelj je pušten iz pritvora 8. studenoga 2016., a zahtjev za azil mu je odbačen u ožujku 2017.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 5. stavak 1. Konvencije, podnositelj zahtjeva je tvrdio da je pritvor bio nezakonit i proizvoljan. Nadalje, pozivajući se na članak 5. stavak 4., tvrdio je da pravni lijek koji mu je bio na raspolaganju za osporavanje pritvora, nije bio brz ni učinkovit.

OCJENA ESLJP-A

Članak 5. stavak 1.

U predmetu [Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [VV], (vidi stavke 65.-66.) veliko vijeće je prvi put protumačilo izraz „kako bi je se spriječilo da neovlašteno uđe u državu“ iz članka 5. stavka 1. točke f) Konvencije. ESLJP je utvrdio da je ulazak u državu "neovlašten" sve dok ga država ne odobri. Nije prihvatio tezu da tražitelj azila, čim se preda imigracijskim vlastima, traži izvršenje "ovlaštenog" ulaska. Takvo tumačenje rezultiralo bi zaključkom da pritvor ne može biti opravdan prema članku 5., stavku 1.f) što bi pretjerano ograničilo ovlast država da izvršavaju svoje neosporno pravo na kontrolu ulaska u zemlju.

U kontekstu pritvora do deportacije ili izručenja, čimbenici koji utječu na zakonitost pritvora mogu se tijekom vremena mijenjati, stoga su potrebni kraći razmaci između preispitivanja takvog pritvora u usporedbi s pritvorom nakon osude ili pritvora umobolnih osoba.

Nadalje, prema članku 5. stavku 1., svako lišavanje slobode mora biti zakonito, što se prvenstveno odnosi na obvezu poštivanja materijalnih i postupovnih pravila nacionalnog prava. Međutim, poštivanje nacionalnog prava nije dovoljno jer članak 5. stavak 1. zahtijeva zaštitu od proizvoljnosti. Naime, moguće je da je oduzimanje slobode prema

odredbama domaćeg prava zakonito, ali je ipak proizvoljno i stoga protivno Konvenciji. Kako se ne bi smatralo da je pritvor proizvoljan, moraju se ispuniti određeni kriteriji: i) pritvor mora biti određen u dobroj vjeri, ii) mora biti usko povezan s osnovnom na temelju koje je određen, iii) mjesto i uvjeti pritvora trebaju biti prikladni i iv) duljina pritvora ne bi smjela biti prekomjerna, odnosno mora biti u skladu sa svrhom koja se želi postići.

U konkretnom predmetu, podnositelj je pritvoren na temelju Pravila 6 (1)(b) Uredbe o prihvatu u vezi s Pravilom 9(3) Uredbe o postupovnim standardima. Ispitavši sporno zakonodavstvo ESLJP je, slično kao u ranijem predmetu [Suso Musa protiv Malte](#), utvrdio da je pravna osnova pritvora bila odgovarajuća. S obzirom da podnositelju zahtjeva zapravo nije odobren ulazak u Maltu, ESLJP je prihvatio da njegov pritvor ulazi u prvi dio članka 5. stavka 1. točke f) i da je stoga zakonit. Ostalo je utvrditi je li pritvor bio proizvoljan.

Podnositelj zahtjeva nije specificirao koje je dokumente, osim putovnice, predočio vlastima kad je stigao na Maltu. Međutim, dokumentaciju koja bi potvrdila njegovu tvrdnju da mu je u Armeniji već odobren status izbjeglice, nije dostavio. Prihvatljivo je da su domaća tijela zahtijevala dostavu takve dokumentacije i da su smatrala da bi podnositelj mogao pobjeći s obzirom na njegovu namjeru da otputuje u Italiju. Iz toga slijedi da je pritvor podnositelja zahtjeva bio usko povezan s osnovom pritvora na koji se pozivala tužena država. Nadalje, ESLJP je smatrao da s obzirom na revidiranje domaćeg prava i prakse koje je uslijedilo nakon presude *Suso Musa*, nema razloga za sumnju da pritvor u ovom predmetu nije određen u dobroj vjeri. Što se tiče mjesta i uvjeta pritvora, ESLJP je ustanovio da se podnositelj zahtjeva ni u jednom trenutku nije žalio na njih. Na kraju, ESLJP je utvrdio da se pritvor u trajanju manjem od dva mjeseca ne može smatrati prekomjernim.

Slijedom toga, ESLJP je jednoglasno utvrdio da nema povrede članka 5. stavka 1. Konvencije.

Članak 5. stavak 4

Sukladno ovoj odredbi, pritvorene osobe imaju pravo pokrenuti sudski postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti pritvaranja ili puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito. Brzina sudskog postupka mora se procijeniti prema okolnostima svakog pojedinog slučaja kao u slučajevima ispitivanja razumnog roka iz čl. 5. st.3. i čl. 6. st.1. Konvencije.

Što se smatra „razumnim“ intervalom u kontekstu periodičnog sudskog preispitivanja pritvora, varira ovisno o vrsti lišenja slobode.

U kontekstu pritvora do deportacije ili izručenja, čimbenici koji utječu na zakonitost pritvora mogu se tijekom vremena mijenjati, stoga su potrebni kraći razmaci između preispitivanja takvog pritvora u usporedbi s pritvorom nakon osude ili pritvorom mentalno bolesnih osoba. Međutim, nije zadatak ESLJP-a da odredi maksimalno vrijeme između pregleda koje se automatski primjenjuje na određenu kategoriju pritvorenika, nego utvrđivanje je li to razdoblje udovoljilo zahtjevu iz članka 5. stavka 4. u svjetlu okolnosti svakog pojedinog slučaja (vidi [Abdulhakov protiv Rusije](#), stavak 215.).

Podnositelj zahtjeva pritvoren je 10. rujna 2016. Prvo preispitivanje pritvora trebalo se obaviti u roku od sedam radnih dana, odnosno najkasnije 20. rujna, ali je ono odgođeno za 30. rujna, što je bilo dopušteno zakonom. Dakle, sjednica Odbora od 30. rujna 2016. bila je u vremenskom okviru predviđenom domaćim zakonodavstvom. Međutim, s obzirom da je tog dana jedan od podnositeljevih izabраниh odvjetnika bio u inozemstvu, predmet je odgođen za 5. listopada 2016. Odbor je obrazložio zašto se nije mogao pridržavati zakonom predviđenog roka, razmotrio je situaciju podnositelja zahtjeva te je dao razloge za svoju odluku da produlji njegov pritvor.

Dakle, ESLJP je utvrdio da je ročište pred Odborom za žalbe imigranata zakazano u zakonom predviđenom roku, a odgođeno je iz razloga koji su bili na strani podnositelja (jedan od njegovih odvjetnika je bio u inozemstvu).

Nepoštivanje zakonom utvrđenih rokova za automatsko preispitivanje pritvora ne mora nužno dovesti do povrede članka 5. stavka 4., ako je postupak u kojem je ispitana zakonitost pritvora podnositelja zahtjeva ipak bio brz. U slučaju podnositelja zahtjeva, unatoč određenim nepravilnostima, vrijeme koje je proteklo do prvog preispitivanja njegovog pritvora ne može se smatrati prekomjernim.

Stoga je ESLJP jednoglasno utvrdio da nije došlo do povrede članka 5. stavka 4. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na slobodu i sigurnost*
- *pritvor tražitelja azila*
- *zakonitost pritvora*
- *proizvoljnost pritvora*
- *preispitivanje pritvora*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

BIGOVIĆ PROTIV CRNE GORE

zahtjev br. 48343/16

presuda vijeća od 19. ožujka 2019.

POVREDA KONVENCIJSKIH PRAVA ZBOG PRENAPUČENOSTI PRITVORA, NEPREDVIDLJIVOSTI U PRIMJENI ZAKONA I NEDOSTATNIH RAZLOGA ZA ODREĐIVANJE PRITVORA

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva trenutno izdržava kaznu zatvora u trajanju od 30 godina u Spužu (Crna Gora), između ostalog i zbog teškog ubojstva višeg policijskog službenika. Uhićen je u veljači 2006. godine i određen mu je u pritvor zbog opasnosti od bijega. Pritvor mu je iz istog razloga produžen tijekom sljedeće četiri godine i sedam mjeseci, a poslije toga iz razloga što bi njegovo puštanje na slobodu ozbiljno narušilo javni red i mir. U kolovozu 2009. godine Viši sud ga je osudio na 30 godina zatvora, ali je ovu odluku ukinuo Prizivni sud. Podnositelj je konačno osuđen 2012. godine, a Vrhovni sud je ovu je odluku potvrdio u veljači 2015. Tijekom pritvora podnositelj je bolovao od raznih bolesti. Pregledali su ga i liječili zatvorski liječnici i vanjski specijalisti, propisali su mu lijekove i posebnu dijetu te je operiran. Neuspješno je u više navrata podnosio zahtjev za puštanje na slobodu. Žalio se na nedostatak preispitivanja duljine pritvora, kao i razloga za produženje pritvora, neadekvatnu medicinsku skrb i loše uvjete u pritvoru. Iste je prigovore isticao i u redovnim žalbama na presude pred domaćim sudovima i na kraju pred Ustavnim sudom, također bez uspjeha.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 3. Konvencije, podnositelj je prigovorio uvjetima u pritvoru. Naveo je da je pritvor bio prenapučen, da je imao polu pregrađeni toalet u svojoj ćeliji i samo sat vremena vježbe na otvorenom dnevno. Nadalje, tvrdio je da je tijekom pritvora obolio od više bolesti za koje mu nije pružena odgovarajuća medicinska skrb. Podnio je i niz drugih prigovora temeljem članka 5. stavaka 1. c) i 3. Konvencije. Konkretno, tvrdio je da pritvor nije bio redovito preispitivan i da je zbog toga bio nezakonit, da je trajao predugo i nije bio dovoljno opravdan, te da domaći sudovi nisu pravovremeno odlučivali o njegovim zahtjevima za puštanje na slobodu.

OCJENA ESLJP-A

Članak 3.

ESLJP je u svojoj ranijoj praksi već utvrdio da prenapučenost pritvora sama po sebi dovodi u pitanje usklađenost s člankom 3. Konvencije (vidi [Muršić protiv Hrvatske](#) [VV], stavci 136.-141.).

U konkretnom predmetu, podnositelj zahtjeva je u razdoblju između 5. kolovoza 2009. i 8. veljače 2016. imao na raspolaganju najmanje 5 četvornih metara, dok je od 8. veljače 2016. bio sam u ćeliji površine veće od 15 m² u novoizgrađenom zatvorskom paviljonu. Prema izvješću Europskog odbora za sprečavanje mučenja i nečovječnog i

Zakonitost pritvora prema domaćem zakonodavstvu je glavni, ali ne uvijek i presudan element za utvrđivanje njegove usklađenosti s Konvencijom. ESLJP se mora uvjeriti i da je pritvor tijekom razmatranog razdoblja bio kompatibilan sa svrhom članka 5. stavka 1., a to je da se spriječi proizvoljno oduzimanje slobode te da je domaći zakon u skladu s Konvencijom.

ponižavajućeg postupanja (CPT) za 2013., materijalni uvjeti u zatvoru su bili dobri, a zatvorenici su imali dva sata vježbe na otvorenom dnevno.

Međutim, ESLJP je istaknuo da je podnositelj prebačen u zatvor tek u veljači 2016., nakon što je proveo deset godina u pritvoru. U pogledu uvjeta u pritvoru između 16. veljače 2006. i 5. kolovoza 2009., nije bilo nikakvih zapisa, a crnogorska vlada nije pružila nikakve dokaze kojima bi opovrgnula podnositeljeve tvrdnje u tom smislu. S druge strane, podnositeljeve tvrdnje

potkrijepljene su izvješćem CPT-a za 2008., u kojem je CPT upozorio na „alarmantnu razinu prenapučenosti“ u pritvoru te zagušljivost i vlažnost ćelija. CPT je također napomenuo da su pritvorenici imali pravo na dvije tridesetminutne šetnje dnevno, što je ispod zakonom propisanog minimuma od dva sata, te da su u svojim ćelijama provodili dvadeset tri sata dnevno ili više, u nekim slučajevima tijekom nekoliko godina.

Iako su se uvjeti u pritvoru poboljšali nakon posjete CPT-a 2008. godine, ćelije su još uvijek imale polu pregrađeni sanitarni čvor, unatoč preporuci CPT-a da se on potpuno pregradi, a zatvorenici su svaki dan provodili dvadeset i tri sata zaključani u svojim ćelijama te im je jedina redovita aktivnost izvan ćelije bila je vježbanje na otvorenom u trajanju od samo sat vremena dnevno.

Slijedom navedenoga, ESLJP je zaključio da su uvjeti u pritvoru kojima je podnositelj zahtjeva boravio u razdoblju između veljače 2006. i kolovoza 2009., bili u suprotnosti sa zahtjevima članka 3. Konvencije.

Nadalje, ESLJP je istaknuo da se člankom 3. Konvencije država obvezuje štiti fizičku dobrobit osoba lišenih slobode pružajući im neophodnu medicinsku skrb (vidi [Mouisel protiv Francuske](#), stavak 40). Premda medicinska pomoć dostupna u zatvorskim bolnicama ne može uvijek biti na istoj razini kao ona koju nude najbolje medicinske ustanove za širu javnost, država mora osigurati da su zdravlje i dobrobit zatvorenika na odgovarajući način zaštićeni.

U predmetu podnositelja zahtjeva, ESLJP je primijetio nekoliko pozitivnih točaka: podnositelj je u više navrata liječen u raznim medicinskim ustanovama diljem Crne Gore; tužena država je osigurala određene doze lijeka potrebnog za liječenje, iako nije imala zakonsku obvezu to učiniti; podnositelj je mogao tražiti povrat iznosa koji je platio za operaciju oka, ali to nije učinio; tužena država je poduzela niz koraka pomažući podnositelju zbog problema s koljenom, a koji problemi su postojali i prije njegovog pritvora. Nadalje, iako podnositelj u pritvoru nije imao pristup posebnoj prehrani koja mu

je bila potrebna, tužena država je poduzela mjere kako bi ispravila tu situaciju i to uz pomoć podnositeljeve obitelji koja mu je jednom tjedno donosila odgovarajuću hranu. Glede psihijatrijskog pregleda, ESLJP je utvrdio da iz spisa predmeta nije proizlazilo da je taj pregled hitan ili potreban za liječenje mentalnog poremećaja opasnog po život. Na kraju, što se tiče prisutnosti zatvorskih službenika za vrijeme obavljanja medicinskih pregleda, ESLJP je zaključio da njihova prisutnost nije dosegla onu razinu ozbiljnosti koja se zahtjeva za utvrđenje povrede članka 3. Konvencije. Stoga je ESLJP jednoglasno utvrdio da u odnosu na pruženu medicinsku skrb podnositelju zahtjeva, nije došlo do povrede članka 3. Konvencije.

Članak 5. stavak 1. c)

Zakovitost pritvora prema domaćem zakonodavstvu je glavni, ali ne uvijek i presudan element za utvrđivanje njegove usklađenosti s Konvencijom. ESLJP se mora uvjeriti i da je pritvor tijekom razmatranog razdoblja bio kompatibilan sa svrhom članka 5. stavka 1., a to je da se spriječi proizvoljno oduzimanje slobode te da je domaći zakon u skladu s Konvencijom (vidi [Bik protiv Rusije](#), stavak 30.).

Argumenti za ili protiv puštanja na slobodu ne smiju biti „opći i apstraktni“ nego moraju sadržavati reference na konkretne činjenice i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva koji opravdavaju njegovo pritvaranje.

Podnositelju zahtjeva pritvor je prvi put određen 19. veljače 2006., a potom je produljivan svakih mjesec dana do srpnja 2006. Nakon što je u kolovozu 2006. podignuta optužnica, pritvor mu je dodatno produljen do 15. kolovoza 2006., 21. listopada 2008. i 11. ožujka 2009., a na podnositeljev zahtjev je preispitan 23. svibnja 2007. U razdoblju između 17. veljače 2010., kad je prva

presuda ukinuta, i 9. svibnja 2011., kada je Viši sud drugi put podnositelja proglasio krivim, pritvor mu je produžen jednom, 17. veljače 2010. U razdoblju između 30. prosinca 2011., kada je druga presuda protiv podnositelja zahtjeva ukinuta, i 9. listopada 2012., kad ga je Viši sud treći put proglasio krivim, pritvor mu je produljen 30. prosinca 2011. te 11. travnja, 13. lipnja i 10. kolovoza 2012. Pritvor je preispitan na podnositeljev zahtjev 8. veljače i 18. travnja 2012.

Sukladno crnogorskom zakonodavstvu, samo se u prvom rješenju kojim se određuje pritvor mora odrediti njegova duljina, dok svaki daljnji, produljeni pritvor ne mora biti vremenski određen. Tako je i u predmetu podnositelja zahtjeva nakon podizanja optužnice u rješenju o produljenju pritvora određeno da će on trajati sve dok sud ne donese daljnju odluku.

Nadalje, domaćim zakonodavstvom je izričito predviđeno da sudovi moraju ispitati postoje li razlozi za pritvor svakih trideset dana prije i svaka dva mjeseca nakon potvrđivanja optužnice. Iz spisa predmeta je vidljivo da je taj rok u nekoliko navrata prekoračen u slučaju podnositelja zahtjeva, što je tužena država i priznala.

ESLJP smatra da je poštivanje zakonskih rokova predviđenih za ponovno ispitivanje razloga za pritvor vrlo važno, posebno imajući u vidu da domaći sudovi nisu bili dužni precizirati točno trajanje pritvora. Kada se radi o oduzimanju slobode, ESLJP je više puta istaknuo da je posebno važno ispuniti opće načelo pravne sigurnosti. Stoga, uvjeti za oduzimanje

slobode prema domaćem zakonodavstvu moraju biti jasno definirani a sam zakon predvidiv u svojoj primjeni. Taj standard zahtijeva da svi zakoni budu dovoljno jasni i precizni kako bi se u razumnoj mjeri mogle predvidjeti posljedice određenih radnji.

U ovom predmetu relevantno zakonodavstvo dovoljno je jasno formulirano, međutim, nedostatak preciznosti u rješenjima o pritvoru s obzirom na trajanje produljenja i nedostatak dosljednosti o tome jesu li zakonski rokovi za ponovno ispitivanje razloga za pritvor obavezni ili ne, učinili su ga nepredvidljivim u njegovoj primjeni. Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede članka 5., stavka 1. Konvencije u odnosu na razdoblja u kojima je prošlo više od dva mjeseca nakon potvrđivanja optužnice bez donošenja novih rješenja o produljenju pritvora podnositelju zahtjeva.

Članak 5. stavak 3.

Pitanje je li razdoblje pritvora razumno ne može se procijeniti apstraktno, nego prema okolnostima svakog pojedinog slučaja. Argumenti za ili protiv puštanja na slobodu ne smiju biti „opći i apstraktni“ nego moraju sadržavati reference na konkretne činjenice i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva koji opravdavaju njegovo pritvaranje (vidi [Aleksanyan protiv Rusije](#), stavak 179.). Postojanost osnovane sumnje je uvjet *sine qua non* za valjanost nastavka pritvora, ali nije dovoljan za opravdanje produljenja pritvora nakon određenog vremena (vidi [Buzadji protiv Moldavije](#) [VV], stavci 87. i 92.). Domaća tijela moraju navesti relevantne i dostatne razloge za opravdanje pritvora odmah nakon uhićenja i tijekom cijelog trajanja pritvora. Nakon što utvrdi da su postojali relevantni i dostatni razlozi za određenje pritvora, ESLJP mora utvrditi i jesu li nadležna tijela vodila postupak s „posebnom pažnjom“ (vidi [Labita protiv Italije](#) [VV], stavak 153.).

Određena kaznena djela, zbog svoje posebne težine i reakcije javnosti na njih, dovode do narušavanja društvenog poretka koji opravdava pritvor. Međutim, ovaj se razlog može smatrati relevantnim i dovoljnim samo pod uvjetom da se temelji na činjenicama koje pokazuju da bi puštanje optuženog na slobodu narušilo javni red.

U predmetu podnositelja zahtjeva, rizik od bijega bio je jedini razlog produljenja njegovog pritvora do 30. prosinca 2011. Nakon toga, domaći sudovi su kao razlog za produljenje naveli da bi podnositeljevo puštanje na slobodu narušilo javni red i mir. Međutim, sudovi su pri tome samo paušalno naveli da "razlozi za pritvor i dalje traju", bez ikakvog detaljnijeg obrazloženja.

Također, prilikom produljenja pritvora podnositelja domaći sudovi nisu uzeli u obzir njegove osobne okolnosti, poput karaktera, zanimanja, imovine, obiteljskih odnosa i veze s državom u kojoj je progonjen, a koje okolnosti se moraju uzeti u obzir pri procjeni rizika od bijega (vidi [Becciev protiv Moldavije](#), stavak 58.). Nadalje, ESLJP je primijetio da domaći sudovi nisu izričito procijenili razmjernost produljenja pritvora u svjetlu podnositeljevog zdravstvenog stanja i proteklog vremena, a nisu razmotrili niti alternativne mjere za osiguranje pristupanja suđenju.

Iz gore navedenih razloga, ESLJP je utvrdio da je tužena država podnositelju produljila pritvor iz razloga koji se ne mogu smatrati dostatnim, zbog čega oduzimanje slobode u

trajanju duljem od pet godina nije bilo opravdano. Sud je stoga smatrao da ne treba ispitivati je li postupak protiv njega vođen s posebnom pažnjom.

Dakle, ESLJP je jednoglasno zaključio da je došlo do povrede članka 5., stavka 3. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na slobodu i sigurnost*
- *zabrana mučenja*
- *uvjeti pritvora*
- *zakonitost i duljina pritvora*
- *relevantnost i dostatnost razloga za produljenje pritvora*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

O.S.A. I DRUGI PROTIV GRČKE

zahtjev br. 39065/16

presuda vijeća od 21. ožujka 2019.

PODNOŠITELJIMA ZAHTJEVA NISU BILI DOSTUPNI PRAVNI LIJEKOVI ZA ISPITIVANJE ZAKONITOSTI PRITVORA

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva, O.S.A., M.A.A., A.M. i A.A.S., afganistanski su državljani koji su 21. ožujka 2016. stigli na otok Chios, Grčka sa svojim obiteljima. Uhićeni su i smješteni u prihvatni centar Vial radi identifikacije i registracije migranata. Istog dana načelnik policije Chiosa odredio je pritvor podnositeljima zahtjeva, a 24. ožujka 2016. naredio je njihovo protjerivanje i produženje pritvora do protjerivanja za najviše šest mjeseci. Te su odluke, napisane na grčkom jeziku, dostavljene podnositeljima zahtjeva istog dana. Podnositelji su zatim izjavili da namjeravaju podnijeti zahtjev za azil. Dana 22. travnja i 7. svibnja 2016., policijski povjerenik za Sjeverni Egej odlučio je obustaviti protjerivanje dok se ne završi razmatranje njihovih zahtjeva za azil. Podnositeljima su izdane privremene potvrde o registraciji te je ukinuta naredba kojom im se zabranjuje napuštanje otoka Chios. Kako se treći i četvrti podnositelj zahtjeva nisu prijavili nadležnim tijelima na dan određen za registraciju zahtjeva za azil, njihove su prijave arhivirane.

PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva su prigovorili nemogućnosti dobivanja sudske odluke o zakonitosti njihovog pritvora protivno članku 5. stavku 4. Konvencije. Nadalje, pozivajući se na članak 5. stavak 1. i 2. Konvencije tvrdili su da je njihov pritvor bio proizvoljan i da nisu dobili nikakvu informaciju o razlozima pritvora. I na kraju, podnositelji zahtjeva su se žalili na uvjete pritvora u centru Vial koji su bili protivni članku 3. Konvencije.

OCJENA ESLJP-A

Članak 5. stavak 4.

ESLJP se najprije osvrnuo na pitanje jesu li podnositelji zahtjeva neometano mogli podnijeti žalbu dana 24. ožujka 2016., kada su usvojene odluke o njihovom protjerivanju i produljenju pritvora. S tim u vezi ESLJP je primijetio da su podnositelji zahtjeva, kao afganistanski

ESLJP je utvrdio da u ovakvim okolnostima slučaja podnositeljima zahtjeva nisu bili dostupni pravni lijekovi, stoga je došlo do povrede članka 5., stavka 4. Konvencije.

državljeni, razumjeli samo jezik farsi, a da su odluke koje su im dostavljene bile napisane na grčkom jeziku. Nadalje, nije bilo jasno jesu li podnositelji, koji nisu imali pomoć odvjetnika u centru Vial, imali dovoljno pravnog znanja za razumijevanje informativne brošure

koja im je dostavljena, a putem koje su općenito upućeni na "upravni sud" bez navođenja točnog suda. Naime, na otoku Chios nije postojao upravni sud, a najbliži je bio na otoku Lesbosu.

Nadalje, podnositelje zahtjeva nije zastupao odvjetnik nevladine organizacije koja je bila prisutna u centru. Tužena država nije dostavila nikakve detalje o postupku dobivanja pravne pomoći, niti je navela jesu li broj odvjetnika i sredstva koja su bila na raspolaganju nevladinim organizacijama bili dovoljni za potrebe svih korisnika u centru Vial, koji je u relevantno vrijeme imalo više od tisuću ljudi. Čak i pretpostavljajući da su pravna sredstva bila učinkovita, nije bilo vidljivo kako su ih podnositelji zahtjeva mogli iskoristiti.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da u ovakvim okolnostima slučaja podnositeljima zahtjeva nisu bili dostupni pravni lijekovi, stoga je došlo do povrede članka 5., stavka 4. Konvencije.

S obzirom na ova utvrđenja ESLJP nije smatrao potrebnim ispitati podnositeljeve prigovore pod člankom 5. stavkom 2. Konvencije.

Članak 5. stavak 1.

ESLJP je napomenuo da je prethodno ispitao zakonitost pritvora tražitelja azila u centru Vial, u presudi [J.R. i drugi protiv Grčke](#). U tom je predmetu ESLJP utvrdio da pritvor podnositelja zahtjeva nije bio proizvoljan i da se ne može smatrati nezakonitim u smislu članka 5. stavka 1. točke (f) Konvencije. U ovom predmetu, podnositelji zahtjeva bili su u pritvoru mjesec dana, od 21. ožujka do 21. travnja 2016., pod istim okolnostima kao podnositelji zahtjeva u predmetu *J.R. i drugi*, te su pušteni na slobodu najkasnije mjesec dana nakon što su iskazali svoju namjeru traženja azila. Stoga je ovaj prigovor bio očigledno neosnovan te je morao biti odbačen.

Članak 3.

ESLJP je u predmetu *J.R. i drugi* također ispitao uvjete pritvora u centru Vial i utvrdio da nije bilo povrede članka 3. u odnosu na isto razdoblje pritvora. Kao i *J. R. i drugi*, i u ovom predmetu, pritvor podnositelja zahtjeva je trajao kratko, bili su smješteni u centru Vial od 21. ožujka 2016., a od 21. travnja 2016. nadalje imali su mogućnost dnevnog izlaska jer je tog dana ovaj centar postao poluotvoreni objekt. Kako je pritvor podnositelja zahtjeva trajao trideset dana, ESLJP je zaključio da prag ozbiljnosti koji se traži za karakterizaciju određenog postupanja kao nečovječnog ili ponižavajućeg, nije bio dosegnut.

Slijedom navedenog, nije došlo do povrede članka 3. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- pravo na slobodu
- zakonitost pritvora
- traženje azila
- uvjeti pritvora

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ROOMAN PROTIV BELGIJE

zahtjev br. 18052/11

presuda velikog vijeća od 31. siječnja 2019.

BELGIJA NIJE PODUZELA POTREBNE MJERE ZA OSIGURANJE PSIHIJATRIJSKOG LIJEČENJA U OBVEZnom PRITVORU NA JEZIKU KOJI PODNOSITELJ ZAHOTJEVA RAZUMIJE

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, René Rooman, 1997. godine osuđen je za seksualno zlostavljanje, silovanje, krađu, oštećenje imovine i posjedovanje oružja. Nakon što mu je u siječnju 2004. godine istekla zatvorska kazna, podnositelj je pritvoren u ustanovu socijalne zaštite u mjestu Paifve jer je medicinskim vještačenjem utvrđeno da mu je, zbog njegovih mentalnih poremećaja, potrebno dugoročno liječenje. U navedenoj ustanovi nije bilo osoblja koje govori njemački jezik, a to je bio jedini jezik koji je podnositelj govorio i razumio. Podnositelj je za vrijeme pritvora tri puta podnio zahtjev za puštanje na slobodu. Odbor za socijalnu zaštitu (dalje u tekstu: CDS) u svojim izvješćima je naveo da bi ga trebalo premjestiti u ustanovu koja može pružiti terapiju na njemačkom jeziku i koja ispunjava potrebne sigurnosne uvjete. Međutim, takve ustanove nije bilo, a podnositeljevo mentalno stanje se nije poboljšalo, stoga je CDS zaključio da mora ostati u pritvoru. Odbor je istaknuo da sama činjenica da podnositelj govori samo njemački ne znači da ustanova socijalne zaštite u Paifveu nije poduzela sve potrebne korake da mu pruži potrebnu njegu. Viši odbor za socijalnu zaštitu (dalje u tekstu: CSDS) potvrdio je tu odluku, ali ju je Kasacijski sud ukinuo u siječnju 2014. godine, uz obrazloženje da se CSDS nije osvrnuo na podnositeljeve prigovore da liječenje u ustanovi u Paifveu nije bilo primjereno s obzirom na nemogućnost komunikacije na njemačkom jeziku. Predmet je vraćen CSDS-u, koji je naložio imenovanje skupine stručnjaka koji govore njemački jezik radi ažuriranja medicinskog nalaza i mišljenja od siječnja 2009. Također je naložio da se osiguraju usluge psihijatra i psihologa koji govore njemački jezik.

Paralelno s tim, podnositelj je pokrenuo dva postupka protiv Belgije. U listopadu 2014. sudac hitnih zahtjeva u Bruxellesu utvrdio je da je došlo do povrede podnositeljevog prava na pristup zdravstvenoj skrbi i da je takvo postupanje bilo nečovječno i ponižavajuće. Podnositelj je podnio i zahtjev za naknadu štete protiv Belgije. Prvostupanjski sud je u rujnu 2016. proglasio državu odgovornom za nemar i naložio naknadu štete podnositelju u iznosu od 75.000 eura.

Presudom od 18. srpnja 2017., vijeće ESLJP jednoglasno je zaključilo da je došlo do povrede članka 3. Konvencije zbog propusta da se podnositelju osigura odgovarajuće liječenje i terapija u razdoblju od trinaest godina, a sa šest glasova naprema jednom, da nije došlo do povrede članka 5., stavka 1. Konvencije. Naime, vijeće je utvrdilo da je uvijek postojala veza između razloga za pritvaranje podnositelja i njegove duševne bolesti. Propust pružanja odgovarajuće skrbi, iz razloga koji nisu bili povezani sa stvarnom prirodom

ustanove u kojoj je podnositelj zahtjeva bio smješten, nije prekinuo tu vezu i nije pritvor učinio nezakonitim.

Nakon ove presude ESLJP-a, poduzete su različite mjere za pomoć podnositelju zahtjeva: mjesečni sastanci s psihologom, dostupnost psihijatra koji govori njemački, mjesečni sastanci s liječnikom opće prakse. Međutim, podnositelj je odbio surađivati s nadležnim tijelima, nije dopustio vanjskom psihologu da podijeli svoje nalaze s internim timom za socijalnu skrb te nije iskoristio priliku za sastanke s psihijatrijom.

Predmet je na zahtjev podnositelja podnesen velikom vijeću.

PRIGOVORI

Oslanjajući se na članak 3. i članak 5. stavak 1. Konvencije, podnositelj je prigovorio nedostatku odgovarajućeg psihoterapijskog liječenja u ustanovi socijalne zaštite u kojoj je bio pritvoren.

OCJENA ESLJP-A

Tužena država je tvrdila da je podnositelj izgubio status žrtve jer su domaća tijela priznala povredu Konvencije, osigurala odgovarajući psihijatrijski tretman (nakon presude vijeća) te isplatila odgovarajuću naknadu.

U ocjeni može li podnositelj zahtjeva tvrditi da je žrtva navodne povrede Konvencije, treba uzeti u obzir ne samo njegov formalni položaj u vrijeme kada je zahtjev podnesen Sudu, nego i sve okolnosti predmeta, uključujući i one koje su se dogodile prije ispitivanja predmeta od strane ESLJP-a (vidi [Tănase protiv Moldavije](#) [VV], stavak 105.). Podnositelj zahtjeva gubi status "žrtve" u smislu članka 34. Konvencije, samo ako su nacionalna tijela izričito ili sadržajno priznala povredu i ako su ponudila naknadu za tu povredu (vidi [Scordino protiv Italije](#) (br. 1) [VV], stavci 179.-180).

U konkretnom predmetu, domaći sudovi su izričito priznali da je došlo do povrede članka 3. u odnosu na razdoblje prije kolovoza 2017., te da je došlo do povrede članka 5. u odnosu na razdoblje do 9. rujna 2016. Za ostalo razdoblje nije izričito priznata povredu Konvencije. Osim toga, dodijeljena novčana nadoknada obuhvaća samo razdoblje od siječnja 2010. do listopada 2014., stoga se ne može smatrati potpunom, posebno jer prvostupanjska presuda od 9. rujna 2016. nije pravomoćna. Slijedom toga, ESLJP je zaključio da podnositelj nije izgubio status žrtve.

Članak 3. Konvencije (materijalni aspekt)

Određujući je li pritvor bolesne osobe u skladu s člankom 3. Konvencije ESLJP uzima u obzir primjerenost medicinske pomoći i njege pružene u pritvoru (vidi [Stanev protiv Bugarske](#) [VV], stavak 204.). "Primjerenost" medicinske pomoći je teško utvrditi. Činjenica da je pritvorenika pregledao liječnik i propisao mu određeni oblik liječenja ne može automatski dovesti do zaključka da je medicinska pomoć bila odgovarajuća. Vlasti moraju osigurati vođenje sveobuhvatne evidencije o zdravstvenom stanju zatvorenika, brzu i točnu dijagnozu i skrb te redovit i sveobuhvatan nadzor u smislu odgovarajuće terapije

usmjerene na liječenje zdravstvenih problema pritvorenika ili sprječavanje njihovog pogoršanja. Medicinsko liječenje u zatvorskim ustanovama mora biti na onoj razini koju su se državne vlasti obvezale pružiti cijelom stanovništvu.

U predmetu podnositelja zahtjeva glavni razlog za propust pružanja odgovarajuće terapije bio je taj što medicinsko osoblje i pacijent nisu mogli komunicirati.

U razdoblju od primitka u ustanovu socijalne zaštite Paifve (21. siječnja 2004.) do kolovoza 2017. godine, podnositelj se nalazio u pritvoru bez odgovarajućeg psihoterapijskog liječenja, odnosno liječenja na jeziku koji razumije. Kako bi opravdali taj nedostatak, vlasti su samo utvrdile, bez proučavanja drugih mogućnosti, da je opasnost koju je za druge predstavljao podnositelj zahtjeva isključila mogućnost njegovog premještanja u manje sigurnu ustanovu gdje se komuniciralo na njemačkom jeziku, a da, s druge strane, institucija u kojoj se podnositelj nalazio nije imala na raspolaganju osoblje koje govori njemački jezik. CDS i stručnjaci koji su pregledali podnositelja, potvrdili su da je jezična prepreka onemogućila pružanje terapije i napredak u liječenju. Iako je podnositelj mogao komunicirati s medicinskim osobljem koje je govorilo njemački, to je bilo samo u neterapeutskom kontekstu, osim u slučaju psihologa koji ga je posjetio između svibnja i studenog 2010. ESLJP nije podcijenio napore CDS-a da pronađe rješenje za podnositelja, međutim ti naponi su osujećeni propustom vlasti da poduzmu odgovarajuće mjere. Tek

Nacionalna tijela nisu osigurala odgovarajuću medicinsku pomoć i njegu za vrijeme neprekidnog pritvora podnositelja zahtjeva u trajanju od oko trinaest godina. Takva situacija podnositelju je prouzročila poteškoće intenziteta koji je premašio neizbježnu razinu patnje svojstvene pritvoru.

nakon odluke CSDS-a i prvostupanjskog suda u Bruxellesu 2014. godine, angažiran je psiholog koji govori njemački jezik, ali samo do 2015. godine.

Ovi elementi bili su dovoljni za zaključak da nacionalna tijela nisu osigurala odgovarajuću medicinsku pomoć i njegu za vrijeme neprekidnog pritvora podnositelja zahtjeva u trajanju od oko trinaest godina. Takva situacija podnositelju je prouzročila poteškoće

intenziteta koji je premašio neizbježnu razinu patnje svojstvene pritvoru. Prepreke u liječenju koje je eventualno uzrokovao svojim vlastitim ponašanjem, nisu oslobodile državu njezine obveze prema članku 3. Konvencije. ESLJP je stoga zaključio da je došlo do povrede članka 3. Konvencije u odnosu na razdoblje od početka 2004. do kolovoza 2017. godine.

U razdoblju od kolovoza 2017. pa nadalje, tužena država je pokazala spremnost da popravi situaciju konkretnim mjerama. Međutim, podnositelj zahtjeva nije dovoljno surađivao i nije bio otvoren za predloženo liječenje. Naime, imao je mogućnost odlaska na terapije kod „vanjskog“ psihijatra, ali je nije htio iskoristiti. Iako je suradnja podnositelja, kao ranjivog pojedinca, bila samo jedan čimbenik koji se morao uzeti u obzir u procjeni učinkovitosti potrebnog liječenja, ESLJP je zaključio da je podnositelj, kojeg je tijekom cijelog domaćeg postupka zastupao odvjetnik, trebao biti otvoreniji prema mjerama koje je tužena država usvojila nakon presude vijeća. Imao je pravo odbiti predloženo liječenje, ali je time smanjio izgleda da će biti pušten iz pritvora. Na kraju, ESLJP je utvrdio da je nemoguće procijeniti učinak novih mjera u kratkom razdoblju nakon presude vijeća.

Dakle, minimalan prag ozbiljnosti potreban za primjenu članka 3. Konvencije u ovom razdoblju nije dosegnut.

Članak 5. stavak 1. Konvencije

Glede pritvaranja osoba koje pate od mentalnih poremećaja, ESLJP je utvrdio da se pojedinac ne može smatrati „umobolnikom“ i biti lišen slobode ako nisu ispunjena sljedeća tri minimalna uvjeta: i) mora se pouzdano pokazati da je osoba duševno bolesna, ii) mentalni poremećaj mora biti takve vrste da zahtijeva obvezno pritvaranje, iii) daljnji pritvor mora biti opravdan kontinuiranošću takvog poremećaja (vidi [Winterwerp protiv Nizozemske](#), stavak 39.).

Nadalje, ESLJP je istaknuo da mora postojati određen odnos između osnova za oduzimanje slobode te mjesta i uvjeta pritvora (vidi [Stanev protiv Bugarske](#) [VV], stavak 147., i stav 190 gore). Pritvor „umobolnika“ bit će zakonit u smislu članka 5. stavka 1. točke (e), samo ako se izvršava u bolnici, klinici ili drugoj odgovarajućoj ustanovi.

Područje primjene članka 5., stavka 1. točke (e) postupno se proširilo u sudskoj praksi ESLJP-a na način da se sve više uzima u obzir uska veza između "zakonitosti" pritvora mentalno bolesnih i primjerenosti njihovog liječenja. To je u skladu i s trenutnim međunarodnim standardima koji pridaju značajnu važnost psihoterapijskom liječenju osoba u obveznom pritvoru.

Dakle, oduzimanje slobode sukladno članku 5. stavku 1. točki e) Konvencije mora ispuniti dvostruku funkciju: socijalnu funkciju zaštite i terapijsku funkciju povezanu s individualnim interesom mentalno bolesne osobe da primi odgovarajući i individualizirani oblik liječenja. Potreba da se osigura prva funkcija ne bi smjela opravdati nepostojanje mjera usmjerenih na izvršavanje druge funkcije.

Svako pritvaranje mentalno bolesnih osoba mora imati terapijsku svrhu usmjerenu u najvećoj mogućoj mjeri na izlječenje ili ublažavanje njihovog stanja, uključujući smanjenje ili dovođenje pod kontrolu opasnosti koji predstavljaju za sebe i društvo. Bez obzira na ustanovu u kojoj su te osobe smještene, one imaju pravo na odgovarajuće medicinsko okruženje praćeno primjerenim terapijskim mjerama, radi pripremanja za njihovo puštanje na slobodu.

Područje primjene članka 5., stavka 1. točke e) postupno se proširilo u sudskoj praksi ESLJP-a na način da se sve više uzima u obzir uska veza između "zakonitosti" pritvora mentalno bolesnih osoba i primjerenosti njihovog liječenja.

Nadalje, ESLJP je naveo da razina skrbi za ovu kategoriju pritvorenika mora nadići osnovnu skrb. Pristup zdravstvenim radnicima, savjetovanje i davanje lijekova nisu dovoljni da bi se liječenje smatralo primjerenim sukladno članku 5. Međutim, uloga ESLJP-a nije analizirati sadržaj liječenja koje se nudi i primjenjuje, nego provjeriti je li uspostavljen individualizirani program.

Domaćim tijelima se daje sloboda glede izbora oblika i sadržaja terapijske skrbi ili medicinskog programa.

Procjena je li određena ustanova prikladna mora uključivati ispitivanje specifičnih uvjeta pritvora. Ponekad je moguće da se *a priori* neprimjerena ustanova ipak smatra zadovoljavajućom ako pruža odgovarajuću skrb i obrnuto, da se specijalizirana psihijatrijska ustanova pokaže neprikladnom za pružanje potrebnog liječenja.

Primjenjujući gore navedena načela na ovaj predmet, ESLJP je jednoglasno zaključio da je u razdoblju od 2004. do 2017. godine došlo do povrede članka 5., stavka 1. točke e) Konvencije, dok je s deset glasova prema sedam utvrdio da te povrede nije bilo u razdoblju od kolovoza 2017.

Naime, ispitujući zakonitost podnositeljevog pritvora u razdoblju od 2004. do 2017., ESLJP je istaknuo da je CDS u svom izvješću izričito priznao pravo podnositelja zahtjeva da se liječi na jeziku koji razumije. Iako je CDS kasnije naveo da taj aspekt nije presudan za podnositeljev napredak, ESLJP nije mogao nagađati kakvi bi se rezultati dobili liječenjem na njemačkom jeziku. Dakle, morao se ograničiti na činjenicu da takvog liječenja nije bilo. Nadalje, činjenica da se podnositelj možda ne može izliječiti nije umanjila obvezu tužene države da mu pruži primjerenu terapiju. Domaća tijela su morala pronaći rješenje za problem u komunikaciji između podnositelja i medicinskog osoblja. ESLJP nije naveo koja su to rješenja jer je izbor oblika i sadržaja terapijske skrbi ulazio u opseg slobode procjene države. Povremene mjere koje su vlasti poduzele u ovom predmetu nisu bile dostatne. Istražena je i mogućnost liječenja podnositelja zahtjeva u Njemačkoj, ali nije bilo podataka o rezultatima tih nastojanja. ESLJP je na kraju zaključio da prevladavanje problema u vezi s uporabom njemačkog jezika nije bilo nerealno s obzirom da je jedan od službenih jezika Belgije bio njemački.

U razdoblju od kolovoza 2017. domaća tijela su usvojila multidisciplinarni i koherentan pristup nastojeći osigurati liječenje prilagođeno podnositeljevom zdravstvenom stanju i komunikacijskim sposobnostima. Omogućen je niz aktivnosti na njemačkom jeziku, podnositelju su stavljeni na raspolaganje psihijatar, psiholog i socijalni radnik koji govore njemački. Nadalje, podnositelj je imao zastupnike koji su mu aktivno pomagali u ostvarenju prava i koristi od liječenja. Međutim, unatoč njihovoj pomoći, podnositelj je odbio suradnju s medicinskim osobljem u izradi plana liječenja. Imajući u vidu napore koje je tužena država uložila da podnositelju pruži prilagođeni medicinski tretman, kratkoću ispitivanog razdoblja i činjenicu da je podnositelj zahtjeva odbijao suradnju usprkos pomoći svojih zastupnika, ESLJP je utvrdio da novi zdravstveni tretman odgovara terapijskom cilju obveznog pritvora, stoga u ovom razdoblju nije došlo do povrede članka 5. Konvencije.

ESLJP je međutim naglasio da su, s obzirom na podnositeljevu ranjivost i smanjenu sposobnost donošenja odluka, vlasti i dalje dužne poduzimati sve potrebne mjere za osiguranje psihijatrijskog i psihološkog tretmana i socijalne pomoći, kako bi se podnositelju pružila mogućnost puštanja na slobodu.

PRAVEDNA NAKNADA

32.500 EUR na ime neimovinske štete

KLJUČNE RIJEČI

- *zabrana mučenja*
- *pravo na slobodu i sigurnost*
- *obvezni pritvor psihički bolesnih osoba*
- *socijalna funkcija zaštite*
- *terapijska funkcija pritvora*

Sudac Lemmens izrazio je djelomično suglasno i djelomično suprotstavljeno mišljenje. Sudac Nußberger izrazio je djelomično suprotstavljeno mišljenje. Suci Turković, Dedov, Motoc, Ranzoni, Bošnjak i Chanturia izrazili su zajedničko djelomično suprotstavljeno mišljenje. Sudac Serghides izrazio je djelomično suprotstavljeno mišljenje. Mišljenja su priložena uz presudu.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

ČLANAK 6.

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

...

NDAYEGAMIYE-MPORAMAZINA PROTIV ŠVICARSKÉ

zahtjev br. 16874/12

presuda vijeća od 5. veljače 2019.

STROGO TUMAČENJE IMUNITETA ONADLEŽNOSTI SUDOVA DRUGE DRŽAVE NIJE UZROKOVALO POVREDU PRAVA NA PRISTUP SUDU

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Marie-Louise Ndayegamiye-Mporamazina, državljanka je Republike Burundi koja se zaposlila kao tajnica u stalnoj misiji te države pri Ujedinjenim narodima u Ženevi na temelju "lokalnog ugovora o radu". U dokumentu je navedeno da se ugovor može produžiti. Od 1996. godine nadalje, podnositeljica je bila odgovorna i za knjigovodstvo stalne misije. Za vrijeme odsutnosti veleposlanika, obavljala je i duge poslove u stalnoj misiji, posebice konzularne poslove uz odobrenje Ministarstva vanjskih poslova Republike Burundi. Dopisom od 9. kolovoza 2007. stalna misija je obavijestila podnositeljicu da je odlučila ne obnoviti njezin ugovor o radu. Podnositeljica je u studenom 2007. protiv Republike Burundi podnijela tužbu zbog neopravdanog otkaza pred Radnim sudom Republike Švicarske i Ženevskog kantona. U svojim podnescima od 5. ožujka 2008. Republika Burundi je tvrdila da su odnosi između stranaka bili obuhvaćeni diplomatskim imunitetom i da podnositeljica zahtjeva nije obavljala dužnosti koje nisu odgovarale njezinom statusu, da je primala plaću veću od one koja se uobičajeno isplaćivala diplomatima i da je, s obzirom na to da ima državljanstvo Burundija i prebivalište u Francuskoj, nije imala puno veze sa Švicarskom. U presudi od 15. ožujka 2010. godine Radni sud je utvrdio da podnositeljica nije bila diplomat i da je obavljala zadatke niže razine. Taj

sud je također napomenuo da ugovor o radu uključuje klauzulu kojom se priznaje mjesna nadležnost Švicarske i da je prema tome bio nadležan za odlučivanje u ovome predmetu. Naložio je Republici Burundi da podnositeljici isplati oko 40.707 eura. Republika Burundi uložila je žalbu koju je Savezni sud prihvatio te je ukinuo je presudu Radnog suda usvojivši prigovor tužene države o izuzeću od nadležnost. Naime, ovaj sud je zaključio da, zbog prirode posla koju je podnositeljica obavljala, njezinog državljanstva i prebivališta, sud države u kojoj je obavljala posao na temelju ugovora o radu nije bio nadležan odlučivati u predmetnom sporu. Istaknuo je da je podnositeljica mogla zatražiti zaštitu pred nadležnim sudom u Republici Burundi. Švicarski savezni vrhovni sud odbio je žalbu podnositeljice zahtjeva. Švicarski savezni vrhovni sud odbio je žalbu podnositeljice zahtjeva.

PRIGOVORI

Oslanjajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je tvrdila da joj je uskraćeno pravo na pristup sudu.

OCJENA ESLJP-A

Ispitjući ovaj predmet ESLJP je uzeo u obzir Konvenciju Ujedinjenih naroda o nadležnosti država i njihovoj imovini (UNCJIS), koja propisuje opća načela o imunitetu države i njezine imovine pred sudovima druge države te u biti kodificira običajna pravila. ESLJP je također uzeo u obzir komentare Komisije za međunarodno pravo na Nacrt članka koji su prethodili UNCJIS-u.

Davanjem imuniteta suverenoj državi u parničnom postupku težilo se legitimnom cilju poštivanja međunarodnog prava radi promicanja zajedništva i dobrih odnosa među državama, poštujući suverenitet svake države. Svaka država se može odreći tog imuniteta. Naime, iz članka 7, stavka 1 (b) UNCJIS proizlazi da međunarodno pravo omogućava državi da se ugovornim klauzulama odrekne prava na imunitet pred sudovima druge države, pod uvjetom da je odobrenje izričito. Drugim riječima, takav pristanak ne može se pretpostaviti, nego mora biti jasan i nedvosmislen.

Davanjem imuniteta suverenosti državi u parničnom postupku težilo se legitimnom cilju poštivanja međunarodnog prava radi promicanja zajedništva i dobrih odnosa među državama poštujući suverenitet svake države.

Ponositeljica zahtjeva je tvrdila da je članak 8. njezinog ugovora o radu predstavljao prethodno odricanje imuniteta od nadležnosti od strane Republike Burundi. Međutim, ESLJP je primijetio da je predmetna klauzula u podnositeljčinom ugovoru o radu vrlo različito tumačena na tri sudske razine koje su ju razmatrale. Slijedom toga, ne može se reći da je ona jasno

i nedvosmisleno izražavala namjeru Republike Burundi da se odrekne tog imuniteta. Nadalje, ESLJP nije uočio ništa proizvoljno u tumačenju Saveznog suda da rezervu "diplomatske prakse" navedenu u predmetnoj klauzuli treba tumačiti tako da uključuje

imunitet od nadležnosti sudova druge države. Dakle, budući da je kriterij izričitog pristanka utvrđen u članku 7. stavku 1. točki (b) UNCJIS nedostajao u ovom slučaju, slijedilo je da se Republika Burundi nije odrekla imuniteta od nadležnosti.

Što se tiče sporova u vezi s ugovorom o radu sklopljenim između veleposlanstva ili stalnih misija i njihovog pomoćnog osoblja, ESLJP je uvijek štitiio kako državljane nadležne države tako i nedržavljanke koji tamo žive (vidjeti [Sabeh El Leil protiv Francuske](#) [GC]). Ta ustaljena sudska praksa u skladu je s međunarodnom praksom kodificiranom u UNCJIS-u. Naime, država se u načelu ne može osloniti na imunitet od nadležnosti u okviru spora u vezi s ugovorom o radu sklopljenim na teritoriju nadležne države. Iznimke od tog načela uključuju slučajeve kada je zaposlenik državljanin države poslodavca u vrijeme pokretanja postupka, osim ako ta osoba nema prebivalište u državi u kojoj se pokreće postupak.

Kada je podnositeljica zahtjeva, koja ima državljanstvo države poslodavca (Republike Burundi), podnijela tužbu radi neopravdanog otkaza, nije imala prebivalište u Švicarskoj ni u smislu međunarodnog javnog ni u smislu domaćeg prava. Naime, u trenutku podnošenja tužbe živjela je sa suprugom i djecom u Francuskoj. Ni činjenica da je njezino radno mjesto bilo u Švicarskoj ni postojanje navodne francusko-švicarske upravne prakse u relevantnoj sferi, nije mogao dovesti u pitanje zaključke švicarskih sudova da kriterij prebivališta objektivno nije ispunjen. To što je naknadno stekla prebivalište u Švicarskoj, također nije bilo od nikakvog značaja.

Slijedom navedenog, odbijanje ukidanja imuniteta nadležnosti sudova druge države bilo je opravdano.

ESLJP je ponovio da kompatibilnost imuniteta nadležnosti drugih sudova s člankom 6., stavkom 1. Konvencije ne ovisi o dostupnosti drugih načina za rješavanje spora (vidi [Stichting Mothers of Srebrenica i drugi protiv Nizozemske](#)). Mađutim, podnositeljica je imala na raspolaganju alternativne načine za rješavanje spora. Prije svega, ranije je pokrenula radni spor pred nadležnim tijelima u Burundiju, koji je spor uspješno riješen. Osim toga, tijekom postupka u Švicarskoj, Burundi je podnositeljici dao jamstva da će burundijski sudovi priznati da je pokretanje postupka pred švicarskim sudu prekinulo zastaru.

ESLJP je stoga zaključio da švicarski sudovi nisu odstupili od načela međunarodnog prava priznatih u sferi državnih imuniteta i da se ograničenje prava na pristup sudu ne može smatrati nerazmjernim. Stoga nije došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *pravo na pristup sudu*
- *tužba radi neopravdanog otkaza*
- *imunitet od nadležnosti sudova druge države*
- *međunarodni odnosi*
- *suverenost države*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

PREBIL PROTIV SLOVENIJE

zahtjev br. 29278/16

presuda vijeća od 19. ožujka 2019.

POVREDA PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE ZBOG USKRAĆIVANJA MOGUĆNOSTI PODNOSITELJU ZAHTJEVA SUDJELOVANJA U SUDSKOM POSTUPKU U KOJEM SE ODLUČIVALO O NJEGOVOJ ISKLJUČIVANJU IZ NADZORNOG ODBORA TRGOVAČKOG DRUŠTVA

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Andrej Prebil, je slovenski državljanin koji je bio član nadzornog odbora trgovačkog društva A. U svibnju 2014. trgovačko društvo P., koje je imalo 91,42% udjela u društvu A., podnijelo je zahtjev za isključenje podnositelja i još jednog člana nadzornog odbora iz društva. Njih dvojica su navodno, tijekom rasprave između članova uprave, spriječila jednog od njih da napusti sjednicu kako bi se zadržao potrebni kvorum. Društvo P. je takvo ponašanje smatralo neprihvatljivim i opravdanim razlogom za njihovo trenutačno isključenje iz društva bez obavijesti i saslušanja. U lipnju 2014. Okružni sud u Ljubljani potvrdio je ovu odluku uz obrazloženje da je ponašanje ova dva člana nadzornog odbora bilo štetno za funkcioniranje društva A. i da bi odluka stoga trebala odmah stupiti na snagu. Podnositelj je uložio žalbu tvrdeći da mu je protupravno uskraćena mogućnost sudjelovanja u postupku. Ubrzo nakon toga, društvo P. obavijestilo je sud da je društvo A. imenovalo dva nova člana koji će zamijeniti podnositelja i drugog člana nadzornog odbora. U siječnju 2015. Viši sud u Ljubljani odbacio je podnositeljevu žalbu utvrdivši da on, neovisno o ishodu, nema pravnog interesa za vođenje tog postupka, jer čak i kad bi uspio u žalbenom postupku ne bi se mogao vratiti na mjesto člana nadzornog odbora. Ustavni sud nije prihvatio podnositeljevu ustavnu tužbu.

PRIGOVORI

Oslanjajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije podnositelj je prigovorio da nije mogao sudjelovati u postupku u kojem mu je oduzeto članstvo u nadzornom odboru.

OCJENA ESLJP-A

ESLJP je istaknuo kako ne može biti sumnje da postoji pravo u smislu članka 6., stavka 1. Konvencije kada domaći zakon priznaje određeno materijalno pravo i kada se ono sukladno domaćem zakonu može ostvariti putem suda. Kada vlasti imaju diskrecijsko pravo odobriti ili odbiti prednost ili privilegiju određenom pojedincu, a zakon mu daje mogućnost pokretanja sudskog postupka u kojem se ta odluka može ukinuti, primjenjuje se članak 6., stavak 1. Konvencije pod uvjetom da ta prednost ili privilegija stvaraju građansko pravo (vidi [Regner protiv Češke](#), [VV], stavak 102.). Tako je u predmetu [Mirovni](#)

Inštitut protiv Slovenije (stavci 28.-30.) koji se odnosio na raspisivanje natječaja za dodjelu sredstava za istraživanje, ESLJP utvrdio da je članak 6. primjenjiv jer je podnositelj zahtjeva imao postupovno pravo na zakonito i pravilno odlučivanje o ponudama i da je njegova ponuda prihvaćena stekao bi građansko pravo.

U ovom predmetu, imenovanje podnositelja zahtjeva na poziciju člana nadzornog odbora bilo je u diskrecijskoj moći tadašnjih članova društva, dok je njegovo isključivanje iz društva donesno na temelju sudske odluke. Osim usporedbe s predmetom Ferrazini protiv Italije, koji se odnosio na primjenu članka 6. na porezne sporove i s kojim se, prema mišljenju ESLJP-a, nije mogla povući nikakva značajna paralela, tužena država nije podnijela drugu relevantnu argumentaciju. ESLJP je stoga zaključio da pravna kvalifikacija pobijanog postupka kao izvanparničnog nije značila da taj postupak ne uključuje odlučivanje o građanskom pravu podnositelja zahtjeva u smislu članka 6. Okružni sud u Ljubljani utvrdio je da postoje dobri razlozi za isključenje podnositelja iz društva jer je njegovo ponašanje bilo štetno za funkcioniranje društva A. Sukladno slovenskom zakonodavstvu podnositelj je kao suprotna strana u postupku trebao biti u mogućnosti sudjelovati u postupku, očitovati se na optužbe protiv njega te podnijeti žalbu. Ovo je bilo dovoljno za zaključak ESLJP-a da

Načelo kontradiktornosti i načelo jednakosti oružja temeljni su elementi "poštenog suđenja" u smislu članka 6., stavka 1. Konvencije, koji zahtijevaju "pravičnu ravnotežu" između stranaka.

se ovaj predmet odnosio na utvrđivanje podnositeljevog "prava" za potrebe članka 6.

To je pravo bilo građanske prirode jer je podnositelj kao član nadzornog odbora imao određene odgovornosti i prava, uključujući i pravo na naknadu za svoj rad temeljen na

ugovoru građansko-pravnog karaktera.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da je u ovom predmetu članak 6. primjenjiv u svom građanskopravnom aspektu.

Načelo kontradiktornosti i načelo jednakosti oružja temeljni su elementi "poštenog suđenja" u smislu članka 6., stavka 1. Konvencije.

U predmetu podnositelja zahtjeva, Okružni sud u Ljubljani prihvatio je zahtjev društva P. bez davanja mogućnosti podnositelju da se očituje o navodima tog društva. Uzimajući u obzir domaće pravo, ESLJP nije pronašao nijedan odgovarajući pravni osnov na temelju kojeg je domaći sud u ovom slučaju odlučio odustati od načela kontradiktornosti. Ekonomičnost i ubrzanje postupka ne može opravdati nepoštovanje tako temeljnog načela kao što je pravo na kontradiktorni postupak i načelo jednakosti strana.

Nadalje, Viši sud u Ljubljani nije procijenio osnovanost podnositeljeve žalbe, nego je samo naveo da on ne bi mogao imati pravni interes za ishod postupka jer je društvo A. u međuvremenu imenovalo nove članove nadzornog odbora. Isto tako, Ustavni sud je odbacio podnositeljevu ustavnu žalbu, ne ulazeći u odlučivanje o osnovanosti. Prema tome, nedostatak utvrđen u postupku pred Okružnim sudom u Ljubljani nije mogao biti otklonjen u kasnijoj, žalbenoj fazi.

Iz svega ovoga proizlazi da u ovom predmetu nije poštovano načelo kontradiktornosti i načelo jednakosti oružja. Uzimajući u obzir činjenicu da podnositelj zahtjeva nije imao

mogućnost bilo kakvog smislenog sudjelovanja u postupku protiv njega, ESLJP je zaključio da je pravedna ravnoteža među strankama narušena u tolikoj mjeri da je sama suština prava podnosioca zahtjeva na pošteno suđenje bila umanjena.

Stoga je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

8.000 EUR na ime neimovinske štete

2.560 EUR na ime troškova i izdataka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *izvanparnični postupak*
- *građanskopravni aspekt*
- *načelo kontradiktornosti*
- *načelo jednakosti oružja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SA-CAPITAL OY PROTIV FINSKE

zahtjev br. 5556/10

presuda vijeća od 14. veljače 2019.

TUŽENA DRŽAVA NIJE POVRIJEDILA PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE TRGOVAČKOM DRUŠTVU OPTUŽENOM ZA SUDJELOVANJE U KARTELU

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, SA-Capital Oy, finska je tvrtka sa sjedištem u Rovaniemi (Finska). Nakon postupka koji je pokrenulo tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja 2004. godine, Trgovački sud je u prosincu 2007. godine utvrdio da je ova tvrtka bila dio kartela za asfalt za ugovore koje je ponudila država. Utvrđeno je da je sudjelovala u teritorijalnoj raspodjeli tržišta, određivanju cijena i ograničavanju ponude asfaltne mase. Kažnjena je sa 75.000 eura (EUR). Tužene tvrtke, uključujući tvrtku podnositeljicu zahtjeva i tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja, žalile su se Vrhovnom upravnom sudu koji je u rujnu 2009. godine ukinuo prvostupanjsku odluku. Utvrđeno je da je između 1994. i 2002. postojao jedinstveni kartel u cijeloj državi koji je utjecao na središnju i lokalnu upravu te privatni sektor. Vrhovni upravni sud utvrdio je da je tvrtka podnositeljica zahtjeva sudjelovala u kartelu, na razini države i na lokalnoj razini, posebno u Laponiji i Sjevernoj Kareliji, od svibnja 1995. do veljače 2000. Stoga je Vrhovni sud povećao novčanu kaznu na 500 000 eura, uzimajući u obzir relativno mali tržišni udio tvrtke i prirodu povrede u usporedbi s glavnim sudionicima kartela. Vrhovni upravni sud svoju je odluku temeljio na dokazima koji su izravno izvedeni na sudu i na iskazu svjedoka saslušanih na Trgovačkom sudu, koji su ili izravno bili upoznati s događajima ili su ih čuli od drugih.

PRIGOVORI

Trgovačko društvo podnositelj zahtjeva tvrdio je da se Vrhovni upravni sud oslonio na reklakazala dokaze neidentificiranih izvora koje podnositelj nije mogao ispitati, protivno članku 6. stavcima 1. i 3. (d) Konvencije. Nadalje, pozivajući se na članak 6. stavke 1. i 2. Konvencije, tvrdio je da je Vrhovni upravni sud prihvatio da standard dokaza u predmetima tržišnog natjecanja može biti niži od razine "izvan razumne sumnje" ili "prevage dokaza". Također se žalio na prebacivanje tereta dokaza.

OCJENA ESLJP-A

ESLJP je primijetio da tužena država nije osporila primjenjivost kaznenog aspekta članka 6. Konvencije. ESLJP je u svojoj sudskoj praksi razvio autonomno tumačenje pojma "kaznene optužbe" što je dovelo do postupnog proširenja opsega kaznenog aspekta članka 6. na

U pismenom i usmenom postupku pred Vrhovnim upravničim sudom, podnositelj je imao mogućnost ostvariti svoje pravo na obranu te su mu na raspolaganju bile odgovarajuće zaštitne mjere u odnosu na dokaze na temelju kojih je domaći sud donio presudu u tom slučaju.

slučajeve koji strogo ne pripadaju tradicionalnim kategorijama kaznenog prava. Predmeti koji se odnose na zaštitu tržišnog natjecanja i slična područja prava često se ispituju pod kaznenopravnim aspektom članka 6. (vidi [Grande Stevens i drugi protiv Italije](#), stavci 99.-101.).

ESLJP je također priznao da postoje kaznene optužbe različite težine i da su zahtjevi poštenog suđenja najstroži u odnosu na srž kaznenog prava, ali postoje i slučajevi u kojima se, iako spadaju pod kaznenopravni aspekt, postupovna jamstva ne primjenjuju nužno u cijelosti (vidi [Jussila protiv Finske](#), [VV] stavak 43.).

ESLJP je morao ispitati poštenost postupaka u cjelini, pri čemu je istaknuo da su predmeti koji uključuju trgovačko pravo često vrlo složeni jer uključuju širok raspon financijskih, činjeničnih i pravnih razmatranja.

U ovom predmetu, u prvom stupnju pribavljena je velika količina dokaza od strane optuženih i tijela za zaštitu tržišnog natjecanja. Te dokaze ispitao je Trgovački sud koji je zaključio da su tužena trgovačka društva, uključujući podnositelja zahtjeva, sudjelovala u radu kartela u asfaltnom sektoru u cijeloj državi. Suprotno tome, što se tiče tržišta na lokalnoj razini i u privatnom sektoru, Trgovački sud je izvršio zasebnu analizu dokaza i utvrdio da nema dovoljno dokaza o kartelu u tim područjima, stoga je utvrdio da je podnositelj zahtjeva prekršio pravila tržišnog natjecanja zbog sudjelovanja u kartelu za ugovore središnje vlasti, ali ne i za ugovore lokalne uprave i privatnog sektora.

Vrhovni upravni sud morao je ispitati je li Trgovački sud pravilno postupio odvajajući različite segmente tržišta, ovisno o tome radi li se o ugovorima središnje vlasti ili ugovorima lokalne vlasti ili privatnog sektora. To pitanje nije bilo samo pitanje činjenica ili dokaza, već je zahtijevalo složenu analizu tržišnih ekonomskih čimbenika, kao i relevantna pravna razmatranja.

Vrhovni upravni sud je saslušao tri svjedoka koje je predložilo tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja, a koji su u relevantno vrijeme bili u upravi ili su bili zaposlenici nekih od tuženih trgovačkih društava. Jedan od tih svjedoka, bivši vlasnik jednog društva, izravno je uključio podnositelja zahtjeva kao sudionika kartela. Povrh toga, Vrhovni upravni sud oslanjao se na prijepise iskaza drugih svjedoka ispitanih pred Trgovačkim sudom, čija su svjedočenja potkrijepila tvrdnje o sudjelovanju podnositelja zahtjeva u kartelu.

Dakle, ovaj zaključak donesen je na temelju pisanih dokaza i iskaza svjedoka koji su saslušani pred Vrhovnim upravničim ili pred Trgovačkim sudom i koji su imali izravna saznanja o poslovanju optuženih trgovačkih društava. Iako su ti iskazi možda uključivali i reference na podatke iz „druge ruke“, odnosno podatke koje su svjedoci saznali od drugih, iz obrazloženja presude Vrhovnog upravnog suda ne proizlazi da su takvi elementi imali presudnu ulogu. Stoga je ESLJP zaključio da neizravni dokazi nisu bili presudni za ishod pobijanog postupka.

Podnositelj je tijekom cijelog postupka mogao osporavati pisane dokaze i iskaze svjedoka na kojima se temeljila presuda Vrhovnog upravnog suda. Njegovo pravo podnošenja dokaza kako bi pobijao tvrdnje tijela za zaštitu tržišnog natjecanja i pravo očitovanja na ocjenu dokaza suda bilo je u potpunosti uvaženo. U pismenom i usmenom postupku pred Vrhovnim upravnim sudom, podnositelj je imao mogućnost ostvariti svoje pravo na obranu te su mu na raspolaganju bile odgovarajuće zaštitne mjere u odnosu na dokaze na temelju kojih je domaći sud donio presudu u tom slučaju. U danim okolnostima, stupanj u kojem se Vrhovni upravni sud oslanjao na neprovjerene neizravne dokaze, nije bio neopravdan.

Stoga je ESLJP zaključio da nije bilo povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Glede podnositeljevog prigovora o prebacivanju tereta dokaza, ESLJP je primijetio da se Vrhovni upravni sud u svojoj presudi osvrnuo na teret dokaza i primjenjive standarde. Zaključio je da je Tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja dostavilo opsežne dokaze o kartelu, dok optužena trgovačka društva nisu mogla pobiti vjerodostojnost tih dokaza niti zaključke tijela za zaštitu tržišnog natjecanja. ESLJP nije smatrao da su načela koja je postavio Vrhovni upravni sud i način na koji ih je primjenjivao bili u suprotnosti s zahtjevima članka 6. stavka 2. Konvencije niti da je odgovornost podnositelja zahtjeva bila unaprijed utvrđena.

Stoga se ne može reći da je Vrhovni upravni sud teret dokaza prebacio na podnositelja zahtjeva niti da je standard dokaza na bilo koji način bio proizvoljan. Te je prigovore ESLJP odbacio kao očigledno neosnovane.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *poštenost postupka u cjelini*
- *načelo kontradiktornosti*
- *ocjenjivanje dokaza*
- *teret dokazivanja*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

Suci Wojtyzek i Koskelo izrazili su suglasno izdvojeno mišljenje koje je priloženo uz presudu.

NEMA KAZNE BEZ ZAKONA

ČLANAK 7.

1. Nitko ne može biti proglašen krivim za kazneno djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.

2. Ovaj članak ne priječi suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao kazneno djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda.

DRĒLINGAS PROTIV LITVE

zahtjev br. 28859/16

presuda vijeća od 12. ožujka 2019.

OSUDA PODNOSITELJA ZAHTJEVA ZA GENOCID NAD LITVANSKIM PARTIZANIMA NIJE UZROKOVALA POVREDU KONVENCIJE

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Stanislovas Drėlingas, litvanski je državljanin koji je služio u sovjetskim sigurnosnim snagama MGB i KGB. Godine 1956. sudjelovao je u operaciji uhićenja dvoje partizana, Adolfa Ramanauskasa (kodno ime Vanagas) i njegove supruge Birutė Mažeikaitė (kodno ime Vanda), koji su se borili protiv sovjetske vlasti u Litvi. Nakon uhićenja, g. A.R. odnosno Vanagas je mučen i pogubljen, dok je njegova supruga osuđena na osam godina zatvora u Sibiru. Nakon uspostave neovisnosti Litve, podnositelj zahtjeva je, sukladno članku 99. litvanskog Kaznenog zakona, osuđen za genocid zbog sudjelovanja u operaciji protiv ovo dvoje partizana. Prvostupanjski sud je utvrdio da su oni bili pripadnici litvanskog oružanog otpora sovjetskoj okupaciji i članovi zasebne nacionalne etničko-političke skupine. Odbacio je podnositeljeve argumente da on ne može biti odgovoran za njihovu sudbinu jer ih nije osobno uhitio niti osudio. Prizivni sud i Vrhovni sud potvrdili su prvostupanjsku presudu, s tim da je Vrhovni sud smanjio zatvorsku kaznu s pet godina na pet mjeseci. Vrhovni sud je razmotrio ovaj predmet u svjetlu presude ESLJP-a od 20. listopada 2015. u predmetu [Vasiliauskas protiv Litve](#). U ovoj presudi ESLJP je utvrdio da se osuda podnositelja zahtjeva za zločin genocida ne može smatrati dosljednom suštini tog zločina kako je u relevantno vrijeme (1953.) definiran međunarodnim pravom, i da stoga

nije bila predvidiva. Zbog toga je došlo do povrede članka 7. Konvencije. G. Vasiliauskas bio je osuđen za genocid nad političkom skupinom na temelju članka 99. novog litvanskog Kaznenog zakona koji je među niz zaštićenih skupina uvrstio i političke skupine. Međutim, to nije bilo predviđeno Konvencijom o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine. Bilo je jasno da međunarodno pravo u relevantno vrijeme nije uključilo "političke skupine" u definiciju genocida. Činjenica da su neke države kasnije odlučile kriminalizirati genocid nad političkom skupinom u svojim domaćim zakonima ne mijenja činjenicu da tekst Konvencije iz 1948. nije uključivao „političke skupine“.

U slučaju podnositelja zahtjeva, Vrhovni sud je detaljno obrazložio zašto se A.R. (Vanagas) i B.M. (Vanda) smatraju pripadnicima posebne nacionalne i etničke skupine i stoga potpadaju pod Konvenciju o genocidu. Dakle, u vrijeme spornih događaja podnositelj je morao biti svjestan da može kazneno odgovarati za genocid.

PRIGOVORI

Oslanjajući se na članak 7. Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovorio da njegova osuda za genocid predstavlja povredu članka 7. Konvencije, posebno zato što široko tumačenje tog zločina od strane nacionalnih sudova nije imalo osnova u međunarodnom pravu.

OCJENA ESLJP-A

Članak 7. Konvencije zauzima važno mjesto u konvencijskom sustavu zaštite, što je naglašeno činjenicom da u vrijeme rata ili drugog izvanrednog stanja nije dopušteno odstupanje od njega sukladno članku 15. Konvencije. Članak 7. sadržava zabranu retroaktivne primjene kaznenog zakona na štetu optuženog, načelo da samo zakon može definirati zločin i propisati kaznu (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) i da se kazneni zakon ne smije ekstenzivno tumačiti na štetu optuženog. Iz tih načela proizlazi da kazneno djelo mora biti jasno definirano zakonom, a taj zahtjev je ispunjen ako pojedinac iz formulacije odgovarajuće odredbe može znati koja djela i propusti se smatraju kaznenim djelima. Međutim, koliko god je zakonska odredba jasno formulirana, uvijek postoji potreba za rasvjetljavanjem sumnjivih dijelova i prilagodbom promjenjivim okolnostima. Članak 7. Konvencije ne može se tumačiti tako da zabranjuje pojašnjenje zakonskih odredbi sudskim tumačenjem, pod uvjetom da je tumačenje u skladu sa suštinom kaznenog djela i da se može razumno predvidjeti (vidi [Streletz, Kessler i Krenz protiv Njemačke](#), [Jorgic protiv Njemačke](#)).

ESLJP je također naglasio da se pojedinci ne mogu osloboditi kaznene odgovornosti pod izlikom da su se pokoravali naredbama svojih nadređenih koje grubo krše međunarodno priznata ljudska prava, posebno pravo na život (vidi [K.-H.W. protiv Njemačke](#)). Isto tako, u slučaju promjene državne suverenosti nad nekim teritorijom ili promjene političkog režima, potpuno je legitimno da država pokrene kazneni postupak protiv onih koji su počinili zločine pod bivšim režimom i da pri tome primjenjuje i tumači relevantne zakonske odredbe u svjetlu načela vladavine prava.

ESLJP je zaključio da obrazloženje Vrhovnog suda ne odudara od utvrđenja izraženih u presudi *Vasiliauskas*. Vrhovni sud je vjerno protumačio ovu presudu bez ikakve očite činjenične ili pravne pogreške koja je dovela do nepredvidive osude podnositelja zahtjeva za genocid.

U skladu s načelom supsidijarnosti, funkcija ESLJP-a nije rješavanje činjeničnih ili pravnih grešaka koje je navodno počinio nacionalni sud, osim ako su one uzrokovale povredu prava i sloboda zaštićenih Konvencijom i ako je procjena nacionalnih sudova očigledno proizvoljna. To posebno vrijedi u slučajevima kada domaći sud ocjenjuje činjenice određenog povijesnog događaja. Ipak, ovlast

ESLJP-a je veća kada pravo Konvencije (članak 7. u ovom slučaju) zahtijeva postojanje pravne osnove za osudu i kaznu. Ukratko, funkcija ESLJP-a prema članku 7. stavku 1. jest procijeniti je li postojala dovoljno jasna pravna osnova za osudu podnositelja zahtjeva.

U konkretnom predmetu, podnositelj zahtjeva je prigovorio da on nije bio fizički prisutan u vrijeme uhićenja partizana i da je njihova situacija bila posljedica odluka Vrhovnog suda, a ne podnositelja osobno. S tim u vezi, ESLJP je ponovno istaknuo da njegova zadaća nije zamijeniti procjenu činjenica koju su proveli domaći sudovi sa svojom procjenom. Nije bilo razloga odstupiti od zaključaka domaćih sudova koji su bili utemeljeni na izravnom poznavanju nacionalnih okolnosti u relevantno vrijeme. Činjenica da je A.R. (Vanagas) pogubljen, a B.M. (Vanda) deportirana na temelju odluka Vrhovnog suda, ne umanjuje kaznenu odgovornost podnositelja.

Za razliku od predmeta *Vasiliauskas* u kojem litavski sudovi nisu dovoljno obrazložili svoj zaključak da litavski partizani predstavljaju važan dio nacionalne skupine, odnosno skupine zaštićene člankom II. Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, u ovom predmetu Vrhovni sud je dao opširno i detaljno obrazloženje tog zaključka. Naime, Vrhovni sud je istaknuo da je sovjetska represija imala cilj utjecati na demografsku situaciju litvanske nacije. Litvanski partizani, kao pripadnici otpora, predstavljali su značajan dio litvanskog stanovništva te su odigrali bitnu ulogu u zaštiti nacionalnog identiteta, kulture i nacionalne samosvijesti litvanske nacije. Stoga je Vrhovni sud zaključio da su partizani zaštićena nacionalna i etnička skupina, te da je stoga njihovo istrebljenje predstavljalo genocid, kako prema članku 99. Kaznenog zakona, tako i prema čl. II Konvencije o genocidu.

Imajući u vidu načelo supsidijarnosti, ESLJP je zaključio da obrazloženje Vrhovnog suda ne odudara od utvrđenja izraženih u presudi *Vasiliauskas*. Presuda podnositelju zahtjeva otklonila je nedostatak jasnoće utvrđen u *Vasiliauskasu*.

Slijedom navedenog, ESLJP je zaključio da se osuda podnositelja zahtjeva za genocid nad naprijed navedeno dvoje partizana mogla smatrati predvidivom, te da nije došlo do povrede članka 7. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *nema kazne bez zakona*
- *genocid*
- *predvidivost osude za kazneno djelo*
- *tumačenje presude ESLJP*
- *supsidijarnost*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

Suci Motoc i Ranzoni izrazili su suprotstavljeno mišljenje koje je priloženo uz presudu.

PRAVO NA POŠTOVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

ČLANAK 8.

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

CORDELLA I DRUGI PROTIV ITALIJE

zahtjevi br. 54414/16 i 54264/15
presuda vijeća od 24. siječnja 2019.

TALIJANSKE VLASTI NISU ZAŠTITILE LOKALNO STANOVNIŠTVO OD ŠTETNIH EMISIJA ŽELJEZARE

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva, njih 180 žive ili su živjeli u općini Taranto ili susjednim područjima u Italiji koja su bila pogođena onečišćenjem zraka. Željezara Ilva u Tarantu ogromni je industrijski kompleks koji se prostire na površini od 1.500 hektara i ima oko 11.000 zaposlenih. Utjecaj njegovih emisija na okoliš i zdravlje lokalnog stanovništva doveo je do nekoliko alarmantnih znanstvenih izvješća. U studenom 1990. godine Vijeće ministara identificiralo je općine „visokog rizika za okoliš“ (uključujući Taranto) i zatražilo od Ministarstva okoliša da izradi plan dekontaminacije za čišćenje ovih područja. Od kraja 2012. godine Vlada je usvojila niz propisa, među kojima i takozvane zakonske uredbe „Salva-Ilva“ o djelatnosti društva Ilva. Dekretom predsjednika Vijeća ministara od 29. rujna 2017., rok za provedbu mjera predviđenih planom zaštite okoliša produljen je do kolovoza 2023. Regija Apulia i općina Taranto žalili su se Upravnom sudu na posljedice daljnjeg produljenja roka za provedbu mjera zaštite okoliša kako za okoliš i tako i za javno zdravlje. Upućeno je i pitanje ustavnosti tog produljenja. Upravni postupak još je u tijeku. Protiv rukovodstva Ilve pokrenuto je nekoliko kaznenih postupaka zbog kaznenih djela protiv okoliša, trovanja prehrambenih tvari, propuštanja sprečavanja nesreća na radnom mjestu, propadanja javne imovine te emisija zagađivača i onečišćenja zraka. Kasacijski sud je, između ostalog, utvrdio da je rukovodstvo društva Ilva u Tarantu odgovorno za onečišćenje zraka, odlaganje opasnih

materijala i emisiju čestica. Kasacijski sud je uočio da je proizvodnja čestica nastavljena unatoč brojnim sporazumima s lokalnim vlastima 2003. i 2004. godine. U presudi od 31. ožujka 2011. Sud Europske unije presudio je da Italija nije ispunila svoje obveze iz Direktive 2008/1 EZ Europskog parlamenta i Vijeća o integriranom sprečavanju i kontroli zagađenja. U kontekstu postupka protiv Italije pokrenutog 16. listopada 2014., Europska komisija je izdala obrazloženo mišljenje tražeći od talijanskih vlasti da isprave uočene ozbiljne probleme zagađenja. Komisija je utvrdila da Italija nije ispunila svoje obveze jamčenja poštivanja važećih direktiva. Unatoč tome, otrovne emisije su se nastavile.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 2. i 8. Konvencije, podnositelji zahtjeva su prigovarali da Italijanije usvojila zakonske mjere zaštite zdravlja i okoliša i da im nije pružila informacije o zagađenju i pratećim rizicima za njihovo zdravlje. ESLJP je ove pritužbe odlučio razmotriti isključivo na temelju članka 8. Konvencije. Nadalje, oslanjajući se na članak 13. Konvencije, podnositelji su tvrdili je povrijeđeno njihovo pravo na učinkovito pravno sredstvo. Također su zatražili pokretanje postupka donošenja pilot presude u skladu s člankom 46. Konvencije.

OCJENA ESLJP-A

Premda zadatak ESLJP-a u ovom predmetu nije bio točno odrediti koje bi mjere trebale biti poduzete radi smanjenja onečišćenja na učinkovitiji način, svakako je u njegovoj nadležnosti procjena jesu li nacionalna tijela pristupila ovom problemu s dužnom pažnjom uz razmatranje suprotstavljenih interesa. Tužena država morala je opravdati situaciju u kojoj su pojedini ljudi nosili veliki teret u ime ostatka zajednice.

Od 1970-ih znanstvene studije, od kojih su većinu izradile državna i regionalna tijela, pokazale su zagađujuće učinke emisija željezare Ilva u Tarantu na okoliš i javno zdravlje. Te su studije potvrdile postojanje uzročne veze između izlaganja okoliša određenim tvarima koje emitira tvornica i razvoja određenih tumora ili kardio-krvožilnih patologija kao i povećanje smrtnosti od prirodnih uzroka, tumora, bolesti bubrega i kardiovaskularnog sustava među osobama koje žive u pogođenim područjima. Istraživanje objavljeno 2017. pokazalo je nastavak kritične zdravstvene situacije u općinama koje su identificirane kao veliki rizici za okoliš. Grad Taranto imao je smrtnost i hospitalizaciju s obzirom na relevantne patologije veće od prosjeka u regiji.

Dakle, došlo je do zagađenja okoliša koje je ugrožavalo zdravlje podnositelja zahtjeva i cijelog stanovništva koje je živjelo na ugroženim područjima, bez informacija o tijeku čišćenja predmetnog teritorija odnosno informacija u vremenu započinjanja tog posla.

Pokušaji nacionalnih vlasti da postignu dekontaminaciju predmetne regije do sada nisu dali željene rezultate. Mjere preporučene administrativnom uredbom o okolišu („AIA“) nisu u konačnici poduzete, što je potvrđeno u postupku pred institucijama Europske unije. Nadalje, provedba plana zaštite okoliša

odobrenog za 2014. odgođena je za kolovoz 2023. Dakle, postizanje utvrđenih ciljeva dekontaminacije bilo je vrlo sporo.

U međuvremenu je vlada više puta intervenirala posebnim zakonskim uredbama kako bi zajamčila nastavak proizvodnje u željezari, unatoč odlukama nadležnih pravosudnih tijela donesnih na temelju kemijskih i epidemioloških izvještaja stručnjaka o postojanju ozbiljnih rizika za zdravlje i okoliš. Situacija se pogoršala zbog neizvjesnosti koja je, s jedne strane, proizišla iz lošeg financijskog stanja društva, a s druge, zbog davanja mogućnosti budućem kupcu da odgodi postupke dekontaminacije.

Dakle, došlo je do zagađenja okoliša koje je ugrožavalo zdravlje podnositelja zahtjeva i cijelog stanovništva koje je živjelo na ugroženim područjima, bez informacija o tijeku čišćenja predmetnog teritorija odnosno informacija u vremenu započinjanja tog posla. Ukratko, nacionalna tijela nisu poduzela sve potrebne mjere kako bi osigurala učinkovitu zaštitu prava podnositelja zahtjeva na poštovanje njihovog privatnog života.

Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno zaključio da nije uspostavljena pravedna ravnoteža između suprotstavljenih interesa te je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

ESLJP je također utvrdio da podnositelji nisu imali učinkovito pravno sredstvo koje bi im omogućilo da nacionalnim tijelima iznesu žalbe u vezi s činjenicom da je nemoguće dobiti mjere za osiguranje dekontaminacije područja zahvaćenih toksičnim emisijama iz tvornice Ilva. Stoga je došlo do povrede članka 13. u vezi s člankom 8. Konvencije.

Glede članka 46. Konvencije, a uzimajući u obzir tehničku složenost potrebnih mjera za dekontaminaciju predmetnog područja koje su u nadležnosti domaćih vlasti, ESLJP je utvrdio da nije potrebno primijeniti postupak donošenja „pilot presude“ niti tuženoj državi davati detaljne preporuke poput onih koje su zatražili podnositelji zahtjeva. To je zadatak Odbora ministara Vijeća Europe koji bi trebao naznačiti mjere za izvršenje ove presude. Ipak, ESLJP je naglasio da bi se mjere zaštite okoliša i zdravlja stanovništva koje su odobrila nacionalna tijela, trebale provesti što je prije moguće.

PRAVEDNA NAKNADA

Utvrđenje povrede samo po sebi predstavlja pravednu naknadu neimovinske štete 5.000 eura na ime troškova i izdataka u svakom podnositelju zahtjeva.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštovanje privatnog života*
- *zaštita okoliša*
- *zaštita zdravlja ljudi*
- *postupak pilot presude*
- *učinkovito pravno sredstvo*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

HØINESS PROTIV NORVEŠKE

zahtjev br. 43624/14

presuda vijeća od 19. ožujka 2019.

ODBIJANJE DOMAĆIH SUDOVA DA UTVRDE ODGOVORNOST INTERNETSKOG PORTALA ZA ANONIMNE KOMENTARE OBJAVLJENE NA FORUMU NIJE U SUPROTNOSTI S ČLANKOM 8. KONVENCIJE

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Mona Høiness, poznata je norveška odvjetnica koja je pokrenula parnični postupak zbog klevete protiv trgovačkog društva Hegnar Media AS i g. H., urednika internetskog portala Hegnar Online. Podnositeljica je tvrdila da joj je povrijeđen ugled zbog tri neprimjerena komentara koja su anonimno objavljena na forumu Hegnar Online. Tuženici su tvrdili da nisu znali za sporne komentare i da su ih uklonili čim su obavješteni o njima. Prvostupanjski sud je presudio u korist tuženika, utvrdivši da predmetni komentari nisu predstavljali klevetu jer nisu povrijedili ni čast ni ugled gđe Høiness. Podnositeljica se žalila Visokom sudu koji je potvrdio prvostupanjsku odluku uz zaključak da nije bilo krivnje na strani tuženika. Ovaj sud je također napomenuo da na web stranici postoje „tipke upozorenja“, na koje su čitatelji mogli kliknuti kako bi reagirali na komentare. Čim je obaviješteno o spornim komentarima, uredničko osoblje ih je uklonilo. Visoki sud je potvrdio i odluku prvostupanjskog suda o troškovima postupka i dodijelio tuženicama iznos od 183.380 norveških kruna (oko 20.050 eura). Vrhovni sud nije prihvatio zahtjev podnositeljice za podnošenje žalbe.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositeljica je prigovorila da joj je povrijeđeno pravo na privatni život jer norveške vlasti nisu dovoljno zaštitile njezin ugled i jer su joj presudile plaćanje prekomjernih parničnih troškova.

OCJENA ESLJP-A

Pravo osobe na zaštitu ugleda obuhvaćeno je člankom 8. Konvencije kao dio prava na poštovanje privatnog života ([Bédat protiv Švicarske](#) [VV], stavak 72.). Da bi se postavilo pitanje povrede članka 8., napad na osobnu čast i ugled mora dostići određenu razinu ozbiljnosti i mora se izvesti na način koji dovodi u pitanje osobno uživanje prava na poštovanje privatnog života ([Denisov protiv Ukrajine](#) [VV], stavak 112.).

U predmetu podnositeljice zahtjeva nije upitan čin tužene države, već navodna neprimjerenost zaštite privatnog života koju pružaju domaći sudovi. Kao što je već nekoliko puta utvrđeno u sudskoj praksi ESLJP-a, članak 8. Konvencije pored negativne obveze suzdržavanja od miješanja, sadrži i pozitivnu obvezu koja može uključivati usvajanje mjera namijenjenih poštovanju privatnog života čak i u sferi odnosa među pojedincima. U

svakom slučaju potrebno je uzeti u obzir pravilnu ravnotežu koja se mora uspostaviti između suprotstavljenih interesa pojedinaca ([Von Hannover protiv Njemačke \(br. 2\)](#) [VV], stavci 98. -99.).

Prava zajamčena člancima 8. i 10. su jednako vrijedna, a ishod zahtjeva u načelu ne bi trebao varirati ovisno o tome je li podnesen sukladno članku 10. od strane izdavača uvredljivog članka ili na temelju članka 8. od strane osobe koja je bila predmet tog članka.

Glede suprotstavljenih interesa prema člancima 8. i 10. Konvencije, ESLJP se pozvao na opća načela iznesena u presudi [Delfi AS protiv Estonije](#) [VV], stavak 139.).

Prava zajamčena člancima 8. i 10. su jednako vrijedna, a ishod zahtjeva u načelu ne bi trebao varirati ovisno o tome je li podnesen sukladno članku

10. od strane izdavača uvredljivog članka ili na temelju članka 8. od strane osobe koja je bila predmet tog članka. Ako nacionalna tijela uspostave ravnotežu između ta dva prava u skladu s kriterijima utvrđenim u sudskoj praksi ESLJP-a, trebat će snažni razlozi da ESLJP zamjeni stajalište domaćih sudova sa svojim stajalištem. Drugim riječima, države imaju široku slobodu procjene u uspostavljanju ravnoteže između suprotstavljenih privatnih interesa ili prava iz Konvencije.

Nadalje, ESLJP je definirao specifične aspekte slobode izražavanja relevantne za konkretnu procjenu miješanja: kontekst komentara, mjere koje tvrtka primjenjuje u svrhu sprečavanja ili uklanjanja klevetničkih komentara, odgovornost stvarnih autora komentara kao alternativa odgovornosti posrednika i posljedice domaćih postupaka za tvrtku.

U predmetu podnositeljice zahtjeva, ESLJP je utvrdio da nije potrebno detaljno ispitivati prirodu spornih komentara, jer oni ni u kom slučaju nisu predstavljali govor mržnje ili poticanje na nasilje.

Glede mogućnosti pokretanja postupka protiv anonimnih osoba koje su napisale komentare, ESLJP se složio s podnositeljicom da bi se suočila sa znatnim preprekama u pokušaju da to učini.

Što se tiče konteksta u kojem su komentari napisani, potvrđeno je stajalište domaćih sudova da forumi za raspravu nisu posebno integrirani u predstavljanje vijesti i stoga se ne mogu smatrati nastavkom uredničkih članaka.

U vezi s mjerama koje je Hegnar Online usvojio, ESLJP je primijetio da su moderatori foruma, trinaest minuta nakon primitka obavijesti o prva dva komentara, punomoćniku podnositeljice zahtjeva poslali e-mail da su sporni komentari izbrisani, dok je treći komentar izbrisan na vlastitu inicijativu moderatora. Nakon sveobuhvatnog pregleda i procjene mjera koje su uspostavljene radi praćenja komentara na forumu te posebnih odgovora na zahtjeve podnositeljice zahtjeva, norveški Visoki sud je utvrdio da su novinski portal i njezin urednik postupili na odgovarajući način. Podnositeljčin predmet je razmatran na dvije razine nadležnosti i domaći sudovi su pregledali sve relevantne elemente. Sukladno načelima navedenim u presudi [Delfi AS protiv Estonije](#), ESLJP nije vidio razloga da izmijeni utvrđenja domaćih sudova.

Slijedom navedenog, ESLJP je zaključio da su domaći sudovi postupali u granicama slobode procjene koju imaju s ciljem uspostavljanja ravnoteže između prava podnositeljice zahtjeva temeljem članka 8. i prava na slobodu izražavanja na forumima novinskog portala temeljem članka 10. Konvencije.

Uzimajući u obzir prirodu tužbenog zahtjeva i predmet spora pred nacionalnim sudovima, ESLJP nije smatrao da je procjena troškova postupka bila sporna, s obzirom da je Visoki sud uzeo u obzir imovinsko stanje stranaka i njihov odnos snaga.

Stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na privatni život*
- *pravo na ugled*
- *sloboda izražavanja*
- *pozitivne obveze države*
- *sloboda procjene*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

KHADIJA ISMAYILOVA PROTIV AZERBAJDŽANA

zahtjevi br. 65286/13 i 57270/14
presuda vijeća od 10. siječnja 2019.

VLASTI NISU UČINKOVITO ISTRAŽILE MIJEŠANJE U PODNOŠITELJIČINO PRAVO NA PRIVATNI ŽIVOT

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, Khadija Rovshan qizi Ismayilova je istraživačka novinarka koja je izvještavala za radio Azadliq (Radio Slobodna Europa / Radio Sloboda). U svom radu često je bila vrlo kritična prema azerbajdžanskoj vladi. Nakon što je između 2010. i 2012. godine istraživala i izvještavala o navodnoj korupciji u obitelji predsjednika Azerbajdžana, u ožujku 2012. primila je prijeteće pismo s fotografijama uzetih iz videosnimke seksualnog odnosa nje i njezinog tadašnjeg dečka. Video je snimljen skrivenom kamerom u njezinoj spavaćoj sobi. Ubrzo nakon toga, video je objavljen na Internetu. Još su dva privatna videozapisa distribuirana 2013. godine. Otprilike u isto vrijeme kada je objavljen prvi video, tri novine pod državnom kontrolom objavile su priče u kojoj su podnositeljicu optuživale za nedostatak profesionalizma, pristranost i nemoralno ponašanje. Podnositeljica je u svom stanu otkrila više skrivenih kamera, novoinstaliranu drugu telefonsku liniju i žice korištene za prijenos snimaka s kamera. Nadležna tijela su zatim pokrenula kazneni postupak. Poduzeto je nekoliko istražnih radnji, uključujući ispitivanje podnositeljice zahtjeva te uzimanje službene izjave od inženjera zaposlenog u Baktelekomu, tvrtki u državnom vlasništvu, koji je priznao da mu je naređeno instaliranje druge telefonske linije u podnositeljčinom stanu. Između travnja 2012. i kolovoza 2013. godine vlasti su naredile vještačenje poštanskog pakiranja prijetećeg pisma, fotografija koje je sadržavalo, te žica pronađenih u stanu. Kao odgovor na podnositeljčine javne pritužbe o navodnoj neučinkovitosti istrage, tužiteljstvo je objavilo izvještaj o statusu istrage u travnju 2012., napominjući da su ispitali brojne svjedoke, uključujući dečka, prijatelje, kolege i članove njezine obitelji. Podnositeljica je odmah zatim podnijela tužbu tvrdeći da je u izvješću objavljen podatak o njenom privatnom životu. Naime, u izvješću su navedena puna imena i zanimanja njezinih prijatelja, kolega i obitelji, kao i njezina kućna adresa te identitet muškarca koji se pojavio na video snimci. Njezin je tužbeni zahtjev odbijen, kao i sve naknadne žalbe. Azerbajdžanski sudovi su utvrdili da je svrha predmetnog izvješća bila spriječiti formiranje negativnog mišljenja o tijelima progona u javnosti zbog pritužbi o neučinkovitosti istrage koje je iznijela podnositeljica zahtjeva. Između 2013. i 2014. podnositeljica je bezuspješno podnijela je niz žalbi domaćim sudovima tvrdeći da tijela progona odgađaju istragu, a kao odgovor na njezine upite samo su nejasno naznačila da istraga još uvijek traje.

Podnositeljica je ESLJP-u podnijela još jedan zahtjev (br. [30778/15](#)) u vezi s njezinim uhićenjem i pritvorom 2014. godine zbog pronevjere i utaje poreza, kao i zlouporabe položaja tijekom rada za radio Azadliq.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositeljica je tvrdila da je država bila izravno odgovorna za vrlo ozbiljno miješanje u njezin privatni život i da nije ispunila svoju dužnost poduzimanja mjera zaštite njezinog prava na privatnost provođenjem učinkovite istrage i identificiranjem odgovornih osoba. Nadalje je tvrdila da je izvješće o stanju istrage otkrilo prekomjernu količinu osjetljivih osobnih podataka prikupljenih tijekom istrage. Na kraju, podnositeljica je tvrdila da je država bila izravno uključena ili nije poduzela korake kako bi spriječila sustavnu prljavu kampanju protiv nje, protivno članku 10. Konvencije. Posebno je naglasila da je ovakvo uznemiravanje bilo dio politički motiviranih kampanja ocrnjivanja novinara u Azerbajdžanu.

OCJENA ESLJP-A

Članak 8.

ESLJP je posebno istaknuo da učinkovito odvracanje od teških djela, gdje su u pitanju temeljne vrijednosti i bitni aspekti privatnog života, od država zahtijeva osiguranje i primjenu učinkovitih kaznenopravnih odredaba (*X i Y protiv Nizozemske*, stavci 23.–24.). Kod tako teških djela, pozitivna obveza države prema članku 8. Konvencije da štiti fizički ili moralni integritet pojedinca, može se proširiti i na pitanja koja se odnose na učinkovitost kaznene istrage (*M.C. protiv Bugarske*, stavak 152.)

Kod tako teških djela, pozitivna obveza države prema članku 8. Konvencije da štiti fizički ili moralni integritet pojedinca, može se proširiti i na pitanja koja se odnose na učinkovitost kaznene istrage.

U ovom predmetu, djela na koja se podnositeljica žalila bila su vrlo ozbiljna i ugrožavala su ljudsko dostojanstvo. Postojala je uvjerljiva veza između profesionalne djelatnosti podnositeljice zahtjeva i tih napada, čija je očita svrha bila ušutkati ju. U situaciji u kojoj je podnositeljica zahtjeva u društvu bila poznata

posebno po svojoj novinarskoj aktivnosti, bilo je teško razaznati bilo koji drugi motiv za prijetnje osim motiva povezanog s tom aktivnošću. Nepostojanje takvog motiva moglo bi se dokazati samo ako je uvjerljivo isključeno kao rezultat učinkovite istrage. Prema tome, bilo je od najveće važnosti ispitati taj aspekt slučaja, odnosno je li prijetnja povezana s profesionalnom aktivnošću podnositeljice i tko ju je uputio. Iako podnositeljici navodi da su državni agenti stajali iza tog kaznenog djela nisu bili potkrijepljeni dokazima koji zadovoljavaju standard dokaza potreban za utvrđivanje povrede negativne obveze temeljem članka 8. Konvencije, njeni su argumenti u tom pogledu ipak bili jaki i nisu se mogli odbaciti kao *prima facie* neodrživi.

Od samog početka istrage, istražna tijela su imala nekoliko različitih i očiglednih tragova, ali nisu poduzela dovoljno koraka u tom pogledu. Došlo je do značajnih propusta i kašnjenja u načinu na koji su vlasti istražile slučaj. Prvo, tužena država je dostavila samo preslike odluka kojima se naređuju postupovni koraci, bez prikazivanja jesu li oni stvarno

provedeni. Također nisu predali nikakav formalni zapis o ispitivanju vrlo važnog svjedoka, inženjera Baktelekoma, koji je mogao otkriti tko mu je dao zapovijed. Prema podnositeljčinih navodima, istražitelj koji je bio prisutan na sastanku s inženjerom u njezinom stanu, neposredno nakon što su otkrivene skrivene kamere i žice, aktivno je izbjegavao snimati njegove izjave. Nadalje, u spisu predmeta nije bilo materijala koji bi pokazali da je istraženo prijeteće pismo sa fotografijama očigledno poslano iz Moskve. Nadležna su tijela primjerice mogla uputiti formalni zahtjev ruskim vlastima. Nadalje, u spisu nema podataka koji pokazuju da su poduzeti bilo kakvi koraci radi identificiranja vlasnika i/ili operatora web stranica na kojima su preneseni videozapisi, kao ni identitet njihovih prenositelja.

Uzimajući u obzir značajne nedostatke u načinu provođenja istrage i cjelokupnu dužinu postupka, ESLJP je utvrdio da vlasti nisu ispunile svoju pozitivnu obvezu osiguranja odgovarajuće zaštite privatnog života podnositeljice zahtjeva provođenjem učinkovite kriminalističke istrage vrlo ozbiljnih uplitanja u njezin privatni život.

Glede izvješća tužiteljstva o statusu istrage koje je objavljeno u tisku, ESLJP je potvrdio da je ono otkrilo osjetljive privatne detalje o podnositeljici dobivene tijekom kriminalističke istrage. Tužena država nije dokazala legitiman cilj niti potrebu za predmetnim miješanjem. Bilo je moguće informirati javnost o poduzetim istražnim radnjama istovremeno poštujući podnositeljčinu privatnost, što je bilo najvažnije s obzirom na to da je sama istraga pokrenuta u vezi s neopravdanom invazijom na njezin privatni život. Takva situacija zahtijevala je oprez kako se ne bi dodatno ugrozila već postojeća povreda podnositeljčine privatnosti.

Slijedom navedenoga, ESLJP je jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Članak 10.

Kaznena djela počinjena protiv podnositeljice zahtjeva očito su bila povezana s njenom novinarskom aktivnošću. Nije se mogao razabrati niti jedan drugi vjerodostojan motiv za uznemiravanje s kojim je bila suočena. Podnositeljica je više puta obavijestila vlasti o svojim sumnjama i strahu da je bila žrtva prljave kampanje zbog svog novinarskog rada.

U takvim okolnostima, uzimajući u obzir izvješća o općoj situaciji koja se odnosi na slobodu izražavanja u Azerbajdžanu i posebne okolnosti slučaja podnositeljice zahtjeva, prijetnje i miješanje u podnositeljčinu privatnost ili su bili povezani s njenom novinarskom aktivnošću ili su ih vlasti trebale tako tretirati prilikom istrage. U takvoj situaciji, članak 10. zahtijeva da tužena država poduzme pozitivne mjere kako bi zaštitila novinarsku slobodu izražavanja podnositeljice, uz pozitivnu obvezu iz članka 8. da je zaštititi od miješanja u njezin privatni život.

Iako su vlasti pokrenule kaznenu istragu, došlo je do značajnih propusta i odgađanja u istrazi. Štoviše, članci o podnositeljici objavljeni u novinama, za koje je ona tvrdila da su provladini, kao i neopravdano javno objavljivanje dodatnih informacija o njezinom privatnom životu, dodatno su produbili situaciju, suprotno duhu zaštite novinarstva.

Stoga je ESLJP jednoglasno zaključio da je došlo i do povrede članka 10. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštovanje privatnog života*
- *pozitivne obveze države*
- *učinkovita istraga*
- *zaštita novinarstva*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

MIFSUD PROTIV MALTE

zahtjev br. 62257/15

presuda vijeća od 29. siječnja 2019.

OBVEZA PROVOĐENJA DNK TESTIRANJA U POSTUPKU UTVRĐIVANJA OČINSTVA NIJE DOVELA DO POVREDE PRAVA NA PRIVATNI ŽIVOT

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Francesco Saverio Mifsud, britanski je državljanin. Preminuo je u prosincu 2017., pa je zahtjev preuzela njegova udovica. U prosincu 2012. gospođa X pokrenula je sudski postupak za utvrđivanje očinstva, tvrdeći da je podnositelj zahtjeva njezin biološki otac. Ona i njezina majka podnijele su pisane izjave pod prisegom navodeći da je podnositelj zahtjeva znao za X, posjećivao ju je na Malti niz godina, te su bili u bliskom kontaktu sve do 1985. godine. Budući da je podnositelj zahtjeva osporio očinstvo, X je od suda zatražila provođenje DNK testiranja, što je bilo predviđeno i zakonom. Podnositelj se tome usprotivio tvrdeći da prisiljavanje na testiranje predstavlja povredu njegovog prava iz članka 8. Konvencije te je zatražio da se ispita ustavnost ove mjere. Prvostupanjski sud i Ustavni sud utvrdili su da podnositelj zahtjeva ne bi pretrpio poniženje zbog uzimanja brisa iz usta, a bilo kakve posljedice koje bi testiranje moglo imati na njegov privatni i obiteljski život nisu prevagnule nad interesom X da sazna tko je njezin biološki otac. DNK testiranje je na kraju provedeno i pokazalo je da je podnositelj zahtjeva biološki otac.

PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva je tvrdio da je obvezno uzimanje genetskog uzorka, koje je bilo predviđeno malteškim zakonom u postupku utvrđivanja očinstva, te nametanje testiranja protivno njegovoj volji, rezultiralo povredom članka 8. Konvencije.

OCJENA ESLJP-A

ESLJP je ranije utvrdio da uzimanje staničnih uzoraka predstavlja miješanje u pravo na poštovanje privatnog života u smislu članka 8. stavka 1. Konvencije ([S. i Marper protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#)). Takvo miješanje bit će opravdano prema stavku 2. članka 8. ako je u skladu sa zakonom, ako slijedi jedan ili više legitimnih ciljeva i ako je nužno u demokratskom društvu.

Poštovanje privatnog života obuhvaća pravo na utvrđivanje vlastitog identiteta, što uključuje i pravo na dobivanje informacija potrebnih za otkrivanje istine o važnim aspektima, poput identiteta roditelja ([Călin i drugi protiv Rumunjske](#)).

ESLJP je utvrđivao povrede članka 8. u predmetima u kojima domaći sustav nije predvidio mjere kojima bi se primoralo tuženog roditelja da se podvrgne genetskom testiranju

([Mikulić protiv Hrvatske](#)). Međutim, iako je ESLJP smatrao da djeca imaju Konvencijom zaštićen interes primiti informacije potrebne za otkrivanje istine o važnom aspektu njihovog osobnog identiteta, također je smatrao da se mora uzeti u obzir zaštita trećih osoba, što može opravdati odbijanje podvrgavanja pretragama bilo koje vrste, uključujući DNK testiranje.

U predmetu [Tsvetelin Petkov protiv Bugarske](#), ESLJP je istaknuo da je DNK test znanstvena metoda čija dokazna vrijednost značajno premašuje bilo koji drugi dokaz za utvrđivanje ili opovrgavanje biološkog očinstva. Također, zaključio je da interes pojedinca za otkrivanjem svojih roditelja ne iščezava s godinama, već upravo suprotno.

U ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je prisilno podvrgavanje DNK testiranju predstavljalo miješanje u podnositeljevo pravo na privatni život. Miješanje je bilo zakonito i slijedilo je legitiman cilj zaštite prava i sloboda drugih, odnosno prava X na utvrđivanje identiteta biološkog oca.

ESLJP je istaknuo da je DNK test znanstvena metoda čija dokazna vrijednost značajno premašuje bilo koji drugi dokaz za utvrđivanje ili opovrgavanje biološkog očinstva.

Odlučujući o proporcionalnosti mjere, ESLJP je najprije istaknuo da njegov zadatak nije procijeniti usklađenost određenog zakona s Konvencijom *in abstracto*, nego utvrditi *in concreto* njegov utjecaj na podnositeljevo pravo na poštovanje privatnog života.

ESLJP se nije složio s podnositeljevom tvrdnjom da malteški zakon nije poštovao načelo

jednakosti oružja. Naime, nakon što je donesen nalog za provođenje DNK testiranja, stranke u postupku dale su izjave i podnijele sve dokaze. Dakle, za podnositelja nije postojala nikakva postupovna prepreka u davanju izjava i iznošenju bilo kojeg dokaza te su obje stranke pod jednakim uvjetima imale priliku iznijeti svoj predmet pred sudom.

Podnositelj zahtjeva prigovorio je i „samooptužujućoj“ prirodi ovog dokaza. ESLJP je ponovio da je DNK test znanstvena metoda čija dokazna vrijednost uvelike nadmašuje bilo koji drugi dokaz za utvrđivanje ili osporavanje biološkog očinstva, što samo po sebi ne ugrožava prava stranka u postupku. Podnositelj zahtjeva imao je mogućnost biti osobno prisutan na ročištu, podnositi dokaze i unakrsno ispitivati svjedoke.

Nadalje, ESLJP je naveo da članak 8. Konvencije u kaznenom aspektu ne zabranjuje korištenje medicinskog postupka protivno volji osumnjičenog, ako je mjera u skladu s relevantnim zahtjevima Konvencije ([Jalloh protiv Njemačke](#)). Takva metoda ni u građanskom aspektu sama po sebi nije u suprotnosti s vladavinom prava. U takvoj ocjeni od posebnog značaja je legitiman cilj i da je osporavana radnja bila usmjerena na ispunjavanje pozitivnih obveza države koje proizlaze iz članka 8. Konvencije.

Glede podnositeljeve tvrdnje da je podvrgavanje testiranju bilo obvezno i da malteški zakon nije predvidio posljedice u slučaju da pojedinac odbije testiranje, ESLJP je naveo da njegova funkcija nije tumačenje domaćeg prava, niti prikladnosti metoda koje je zakonodavstvo države odabralo za reguliranje određenog područja. Njegova zadaća je ograničena na utvrđivanje jesu li usvojene metode i učinci koji one povlače u skladu s Konvencijom. Ustavni sud je u ovom predmetu priznao da se u određenim slučajevima

Poštovanje privatnog života obuhvaća pravo na utvrđivanje vlastitog identiteta, što uključuje i pravo na dobivanje informacija potrebnih za otkrivanje istine o važnim aspektima, poput identiteta roditelja.

može postaviti pitanje usklađenosti takve mjere s Konvencijom, stoga je istina da se čini da je ova mjera na papiru bila obvezna. Međutim, ESLJP nije uvjeren da će u praksi domaći sud naložiti takav test bez ikakvih drugih razmatranja. Osim toga, ne može se zanemariti činjenica da se

na odluku o provođenju testiranja može uložiti žalba.

Malteški Građanski sud nije odmah naložio DNK testiranje, nego je održao raspravu kako bi ispitao podnositeljeve prigovore. Na podnositeljev zahtjev, pokrenut je i ustavni postupak radi ispitivanja interesa i utvrđivanja je li DNK testiranje u suprotnosti s podnositeljevim pravima iz članka 8. Konvencije. Ustavni sud je utvrdio da su interesi X u određivanju identiteta njezinog biološkog oca nadmašili interese podnositelja zahtjeva. ESLJP ne nalazi ništa proizvoljno u tim odlukama koje su donesene u svjetlu sudske prakse ovog Suda. Tek nakon što je u cijelosti proveden ustavni postupak, naloženo je DNK testiranje. Iz toga slijedi da nalog za podnošenje testa u ovom slučaju nije donesen na temelju njegove obvezne naravi.

Slijedom navedenoga, ESLJP je utvrdio da je postupak u cjelini bio pošten i da je podnositelju zahtjeva pružio potrebnu zaštitu njegovih interesa. Osporena mjera bila je nužna u demokratskom društvu kako bi se zaštitila prava X.

Zaključno, ESLJP je utvrdio da su domaći sudovi uspostavili pravednu ravnotežu između interesa dvaju suprotstavljenih strana, stoga nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštovanje privatnog života*
- *pravo na utvrđivanje identiteta*
- *DNK testiranje*
- *načelo jednakosti oružja*
- *nužno u demokratskom društvu*
- *pravedna ravnoteža*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

WUNDERLICH PROTIV NJEMAČKE

zahtjev br. 18925/15

presuda vijeća od 10. siječnja 2019.

PRIVREMENO ODUZIMANJE DJECE RODITELJIMA KOJI SU ODBIJALI UKLJUČITI DJECU U OBVEZNO ŠKOLOVANJE NIJE UZROKOVALO POVREDU PRAVA NA OBITELJSKI ŽIVOT

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su bračni par Petra Wunderlich i Dirk Wunderlich, koji su se usprotivili obaveznom školovanju svoje djece te su ih odlučili školovati kod kuće. Zbog ove odluke protiv njih je pokrenut kazneni postupak te im je izrečena novčana kazna. Podnositelji su platili novčane kazne, ali su i dalje ostali pri svom stavu i nisu poslali djecu u školu. Državna uprava za obrazovanje, obavijestila je obiteljski sud da podnositelji namjerno i uporno odbijaju poslati djecu u školu, ugrožavajući tako njihove najbolje interese. Obiteljski sud u Darmstadtu podnositeljima zahtjeva je oduzeo pravo na određivanje mjesta prebivališta njihove djece i pravo na donošenje odluka o stvarima koje se tiču školovanja djece te je ta prava prenio na Ured za mlade. Također im je naložio predaju djece Uredu za mlade radi provođenja pravila o obaveznom pohađanju škole. Ovaj sud je utvrdio da odbijanje roditelja da pošalju svoju djecu u školu onemogućava njihovo uključivanje u zajednicu te ih sprječava u učenju socijalnih vještina poput tolerancije. Nakon što su žalbe podnositelja zahtjeva odbijene, djeca su oduzeta i smještena u dječji dom na tri tjedna. Djeca su vraćena podnositeljima zahtjeva nakon što su se složili omogućiti djeci pohađanje škole. Prizivni sud u Frankfurtu vratio je podnositeljima zahtjeva pravo na određivanje prebivališta djece, posebno ističući kako je testiranje pokazalo da razina znanja djece nije alarmantna i da više ne postoji rizik za njihov fizički integritet. Međutim, naglasio je da tu odluku ne treba shvatiti kao dozvolu za školovanje djece kod kuće.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositelji su se žalili na odluku njemačkih vlasti da im oduzmu određena prava roditeljske skrbi i prenesu ih na Ured za mlade. Konkretno, prigovorili su prisilnom oduzimanju njihove djece i njihovom smještaju u dječjem domu na tri tjedna.

OCJENA ESLJP-A

Djelomično oduzimanje prava roditeljske skrbi, njihovo prenošenje na Ured za mlade, izdvajanje djece iz doma podnositelja zahtjeva i njihov smještaj u dječji dom na tri tjedna predstavljalo je miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na poštovanje obiteljskog života. Te su mjere imale legitiman cilj zaštite „zdravlja ili morala“ te „prava i sloboda drugih“.

ESLJP je ranije u svojoj sudskoj praksi procijenio njemački sustav obveznog pohađanja škole te utvrdio da je u skladu sa sudskom praksom ESLJP-a i u granicama slobode procjene tužene države. (vidi [Konrad i drugi protiv Njemačke](#)). Provedba obveznog pohađanja škole kako bi se spriječila socijalna izolacija djece i osigurala njihova integracija u društvo bila je relevantan razlog za opravdanje djelomičnog oduzimanja roditeljske skrbi podnositeljima zahtjeva. Domaće vlasti razumno su pretpostavile da su djeca podnositelja zahtjeva bila ugrožena ne odlaskom u školu.

Podnositelji su tvrdili su da se, nakon što je izvršena procjena njihove djece u dječjem domu, pokazalo da oni imaju dovoljno znanja, socijalnih vještina i prisnan odnos sa svojim roditeljima. Međutim, ove informacije nisu bile dostupne Uredu za mlade ni sudovima kada su donosili svoje odluke. Prema tada dostupnim informacijama, vlasti su opravdano pretpostavile da su djeca izolirana i da nemaju nikakav kontakt izvan obitelji, te da postoji rizik za njihov fizički integritet. U tom smislu, ESLJP je napomenuo da čak i pogrešne presude

Izdvajanje djece iz roditeljskog doma nije trajalo duže nego je bilo potrebno, bilo je u njihovom najboljem interesu i nije provedeno na način koji je bio posebno strog ili neuobičajen.

ili procjene stručnjaka same po sebi ne znače da su mjere primijenjene prema djeci nespojive sa zahtjevima iz članka 8. Konvencije. Vlasti imaju obavezu zaštititi djecu i ne mogu biti odgovorne svaki put kada se opravdana zabrinutost za sigurnost djece u odnosu na članove njihovih

obitelji retroaktivno pokaže pogrešnom. Nadalje, nedostupnost ovih podataka uzrokovana je otporom podnositelja zahtjeva da se provede procjena njihove djece prije nego što su zbrinuta.

ESLJP je nadalje primijetio da je domaći postupak podnositeljima pružio potrebnu zaštitu njihovih interesa i da su na taj način ispunjeni postupovni zahtjevi članka 8. Konkretno, Obiteljski sud je saslušao podnositelje zahtjeva, njihovu djecu i Ured za mlade te djeci odredio skrbnika *ad litem* radi predstavljanja njihovih interesa. Podnositelji, koje su zastupali odvjetnici, mogli su iznijeti sve svoje argumente protiv privremenog i djelomičnog oduzimanja roditeljske skrbi.

Nadalje, domaći sudovi su naveli detaljne razloge zbog kojih nisu mogli primijeniti blaže mjere. Smatrali su da je prethodno ponašanje podnositelja zahtjeva i njihov uporni otpor određenim mjerama pokazao da puko davanje uputa ne bi bilo učinkovito, posebno uzimajući u obzir da izrečene novčane kazne nisu mogle utjecati na njihovu odluku da ne pošalju svoju djecu u školu. Stoga je zaključak domaćih sudova u okolnostima ovog slučaja bio razuman i proporcionalan.

Djeca su vraćena roditeljima nakon provedene procjene sposobnosti učenja, a podnositelji su se složili poslati ih u školu. Dakle, uklanjanje djece iz roditeljskog doma nije trajalo duže nego je bilo potrebno, bilo je u njihovom najboljem interesu i nije provedeno na način koji je bio posebno strog ili neuobičajen.

Ukratko, navedeni su "relevantni i dostatni" razlozi za djelomično oduzimanje roditeljske skrbi podnositeljima zahtjeva i privremeno izdvajanje njihove djece. Domaće vlasti uspostavile su pravilnu ravnotežu između najboljih interesa djece i interesa podnositelja zahtjeva, te nisu prešli granicu slobodne procjene dodijeljenu domaćim tijelima.

Slijedom navedenog, ESLJP je jednoglasno zaključio da nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na poštovanje obiteljskog života*
- *obvezno školovanje*
- *postupovni zahtjevi*
- *proporcionalnost*
- *sloboda procjene države*

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA IZRAŽAVANJA

ČLANAK 10.

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

PAIS PIRES DE LIMA PROTIV PORTUGALA

zahtjev br. 70465/12

presuda vijeća od 12. veljače 2019.

PREKOMJERNI IZNOS NOVČANE NAKNADE ZBOG POVREDE UGLEDA SUCA UZROKOVAO JE POVREDU PRAVA NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Joaquim Antonio Pais Pires de Lima, bio je odvjetnik iz Lisabona (preminuo 2017. godine). U ožujku 2007. pisao je Visokom pravosudnom vijeću (HCJ) prigovarajući nedostatku nepristranosti suca R.P. te "korupciji" i "prijeviri" u predmetu u kojem je sudjelovao kao branitelj. Prozvani sudac je nakon toga podnio tužbu za naknadu štete zbog povrede ugleda koju je prvostupanjski sud u Lisabonu djelomično usvojio te je naložio podnositelju zahtjeva isplatu iznosa od 50.000 eura. Povodom žalbe podnositelja zahtjeva, Prizivni sud u Lisabonu ukinuo je ovu presudu zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i predmet vratio na ponovni postupak. Prvostupanjski sud je ponovno donio presudu kojom je podnositelju naložio isplatu naknade od 50.000 eura te je odbacio podnositeljeve navode o korupciju i nepristranosti suca R.P. Obje stranke su uložile žalbu, a žalbeni sud je odbio podnositeljevu žalbu i djelomično usvojio žalbu suca, povećavši iznos naknade štete na 100.000 eura. Podnositelj je zatim podnio reviziju Vrhovnom sudu

koji je smanjio iznos naknade na 50 000 eura. Na kraju, odvjetnička komora je podnositelju izrekla disciplinsku mjeru ukora jer nije obavijestio suca da će protiv njega podnijeti žalbu HCJ-u, što je bio dužan učiniti prema statutu Odvjetničke komore.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 10. Konvencije, podnositelj zahtjeva je tvrdio da sudska odluka kojom mu je naložena isplata naknade zbog napada na ugled suca, predstavlja povredu prava na slobodu izražavanja.

OCJENA ESLJP-A

Utvrđivanje podnositeljeve odgovornosti u parničnom postupku za naknadu štete zbog izjava izrečenih protiv suca, predstavlja miješanje u njegovo pravo na slobodu izražavanja. Miješanje je bilo propisano domaćim zakonom i težilo je legitimnom cilju zaštite ugleda i prava drugih, odnosno u konkretnom slučaju ugleda suca.

ESLJP je naglasio da se sloboda izražavanja odnosi i na odvjetnike. Oni imaju pravo javno govoriti o funkcioniranju pravosuđa, pod uvjetom da njihova kritika ne prelazi određene granice (vidi [Morice protiv Francuske](#) [VV], stavak 134.). Sloboda izražavanja povezana je s neovisnošću pravne profesije koja je ključna za učinkovito funkcioniranje pravosuđa, stoga ograničenje slobode izražavanja odvjetnika, čak i blažim kaznama, u demokratskom društvu može biti prihvaćeno samo u iznimnim okolnostima (vidi [Kyprianou protiv Cipra](#) [VV], stavak 174.).

ESLJP je napomenuo da svaka odluka o dodjeli novčane naknade zbog povrede prava osobnosti mora imati razuman odnos proporcionalnosti s štetom nanesenom ugledu.

Međutim, potrebno je razlikovati govori li odvjetnik u sudnici ili izvan nje. Naime, odvjetnici imaju dužnost revno braniti interese svojih stranaka, a suprotna strana mora tolerirati kritike odvjetnika čak i ako su neprimjerene, pod uvjetom da se ne

tiču njegovih općenitih, profesionalnih ili drugih kvaliteta (vidi [Nikula protiv Finske](#), stavci 51-52). Što se tiče govora izvan sudnice, obrana stranke može se provoditi i pojavljivanjem na televizijskim emisijama ili davanjem izjava u tisku. Odvjetnik ne može biti odgovoran za sve ono što je objavljeno u obliku intervjua, posebno kad je su njegove izjave podvrgnute uredničkim izmjenama. Ipak, odvjetnici ne smiju iznositi primjedbe koje su tako ozbiljne da prekoračuju dopušteno iznošenje komentara bez čvrste činjenične osnove, niti smiju vrijeđati.

Nadalje, ESLJP je napomenuo da svaka odluka o dodjeli novčane naknade zbog povrede prava osobnosti mora imati razuman odnos proporcionalnosti s štetom nanesenom ugledu ([Tolstoj Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 49.)

U ovom predmetu, podnositelju zahtjeva je u parničnom postupku utvrđena odgovornost zbog optužbi koje je iznio protiv suca R.P. u pismu HCJ-u u kojem je pozvao na pokretanje disciplinskog postupka protiv tog suca. Domaći sudovi jednoglasno su zaključili da su

navodi o prijevari, pristranosti i korupciji koje je podnositelj zahtjeva iznio u svom pismu bili izrazito ozbiljni te su doveli u pitanje čast suca i njegov profesionalni integritet.

Optužbe su u osnovi bile činjenične naravi. Budući da je podnositelj spomenutog suca optužio i za primanje mita, domaći sudovi su opravdano očekivali da on te optužbe potkrijepi odgovarajućim dokazima. S tim u vezi, ESLJP je napomenuo da su portugalski sudovi koji su proveli predmetni postupak zaključili da su podnositeljevi činjenični navodi bili neosnovani. Dakle, prema mišljenju ESLJP-a, razlozi koje su domaći sudovi naveli u svojim odlukama u kojima je podnositelj proglašen odgovornim, bili su relevantni i dostatni.

Međutim, ESLJP je smatrao da je iznos naknade koju je podnositelj bio dužan isplatiti sucu R.P. bio prekomjeran, pogotovo zato što optužbe nisu iznesene javno, već putem pritužbe dopisom upućene HCJ-u. Iako se o podnositeljevim izjavama na kraju raspravljalo u pravosudnim krugovima, ESLJP je zaključio da on ne može biti odgovoran što je postupak koji su trebao ostati povjerljiv postao javan.

Slijedom navedenoga, miješanje u podnositeljevu slobodu izražavanja nije bilo nužno u demokratskom društvu.

KLJUČNE RIJEČI

- sloboda izražavanja
- nužnost u demokratskom društvu
- zaštita ugleda ili prava drugih
- proporcionalnost

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

ČLANAK 11.

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

TER-PETROSYAN PROTIV ARMENIJE

zahtjev br. 36469/08

presuda vijeća od 25. travnja 2019.

RASTJERIVANJE SUDIONIKA PROSVJEDA NA JAVNOM TRGU UZROKOVAO JE POVREDU KONVENCIJE

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva Levon Ter-Petrosyan bio je predsjednik Armenije u razdoblju od 1991. do 1998. godine. Na predsjedničkim izborima u veljači 2008. kandidirao se kao glavni oporbeni kandidat. Nakon održanih izbora organizirani su prosvjedi na Trgu slobode u Erevanu zbog navodnih izbornih nepravilnosti. Prosvjedi su privukli desetke tisuća ljudi. Prema tvrdnjama podnositelja zahtjeva, 1. ožujka 2008. policija je stigla na Trg slobode, opkolila prosvjednike te ih bez upozorenja počela napadati i tući. Prosvjednici su ubrzo udaljeni s trga, a podnositelj je prisilno odvezen kući te mu je bilo zabranjeno napustiti ju. Putovi prema podnositeljevoj kući bili su blokirani, a sva vozila koja su onuda prolazila bila su pregledana. Nitko nije mogao ući ili izaći iz kuće bez dopuštenja specijalnih snaga. Prosvjedi su se nastavili u cijelom gradu do kasno u noć, a zbog sukoba između prosvjednika i policije mnoge su osobe ozlijeđene dok ih je 10 smrtno stradalo. Predsjednik Armenije proglasio je izvanredno stanje.

Tužena država je osporila ove podnositeljeve navode. Konkretno, navela je da su prosvjednici napali policiju, a ne obratno te da je podnositelj dobrovoljno ušao u policijski

automobil. Policijski službenici bili su smješteni u blizini njegove kuće jer je to bila sigurnosna mjera koja se primjenjivala na sve osobe pod državnom zaštitom. Policija nikome nije zabranjivala ulazak u kuću, niti je sprječavala podnositelja da ju napusti. Prema navodima tužene države, podnositelj je u jednom trenutku izrazio želju izaći, ali je odustao kada mu je rečeno da neće imati pratnju sigurnosnih snaga.

Podnositelj je u ožujku 2008. podnio ustavnu tužbu u kojoj je naveo da je *de facto* bio stavljen u kućni pritvor. Tvrdio je da je pritvor trajao neprekidno do 20. ožujka 2008. uz iznimku odlaska na sudsku raspravu pred Ustavnim sudom u trajanju od jednog sata. Armenska vlada je opovrgnula ove podnositeljeve navode te je navela da je on nakon rasprave zatražio da ga se odvede kući koju nije htio napustiti sve do ukidanja izvanrednog stanja 20. ožujka 2008. Ustavni sud je odbio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva.

PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva prigovorio je da je tijekom policijske akcije prisilno udaljen s prosvjeda, a zatim stavljen u kućni pritvor protivno članku 2. Protokola br. 4, i članku 5. stavku 1. Konvencije. Također je tvrdio da nije imao na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo u pogledu miješanja u njegovu pravo na slobodu okupljanja zajamčeno člankom 11. Konvencije. Na kraju, pozivajući se na članak 14. Konvencije, tvrdio je da je bio diskriminiran na temelju svog političkog mišljenja.

OCJENA ESLJP-A

Članak 5. stavak 1. i članak 2. Protokola br. 4.

ESLJP je primijetio da se stranke ne slažu o tome je li podnositelj bio lišen slobode i je li mu ograničena sloboda kretanja nakon prosvjeda od 1. ožujka 2008. Stoga je najprije trebalo utvrditi jesu li članak 5. stavak 1. i članak 2. Protokola br. 4 primjenjivi u ovom slučaju.

ESLJP je uzeo u obzir nekoliko izvješća, uključujući priopćenje za javnost Glavnog tajnika Vijeća Europe, Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, organizacije Human Rights Watch te Povjerenika Vijeća Europe za ljudska prava, iz kojih proizlazi da je podnositelj stavljen u kućni pritvor zbog svoje političke aktivnosti. Međutim, nije bilo jakih i nedvosmislenih dokaza koji bi potkrijepili te navode i koji bi izvan svake sumnje pokazali da je policija postupala u lošoj vjeri i zloupotrijebila svoje ovlasti kada je podnositelja lišila slobode i ograničila mu slobodu kretanja. Ovo pitanje nikada nije ispitalo niti jedno domaće tijelo, dok gore navedena izvješća, iako nesumnjivo zabrinjavajuća, nisu bila dovoljna da se u potpunosti prihvati podnositeljeva verzija događaja.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da nije bilo dovoljno dokaza za ove prigovore te je taj dio zahtjeva odbačen kao očigledno neosnovan.

Članak 11. i 13.

ESLJP je najprije odbacio prigovor tužene države o neprimjenjivosti članka 11. Naime, ESLJP je već ispitalo i odbio sličan prigovor armenske vlade u predmetu [Mushegh Saghatelyan protiv Armenije](#) u kojem je utvrdio kako nema dovoljno dokaza za zaključak da su

organizatori i sudionici skupa na Trgu slobode imali nasilne namjere i da prosvjed nije bio miran.

Pravo na slobodu okupljanja podliježe brojnim iznimkama koje se moraju usko tumačiti, a nužnost bilo kakvih ograničenja tog prava mora biti uvjerljivo utvrđena.

U odnosu na tvrdnju ružene države da podnositelj nije iscrpio domaća pravna sredstva, odnosno da nije pokrenuo postupak sukladno članku 68. Zakona o upravnom postupku, ESLJP je napomenuo da iz presuda koje je tužena država dostavila u prilog svojim tvrdnjama ne proizlazi da su one

donesene u skladu s postupkom propisanim navedenim člankom.

Naime, u jednoj je presudi jasno rečeno da je zahtjev podnesen na temelju članka 65. Zakona o upravnom postupku, dok u preostale dvije uopće nije navedena odredba na temelju koje je zahtjev podnesen. Štoviše, sve tri presude su se odnosile na osporavanje upravnih akata, poput odluke gradonačelnika o zabrani održavanja skupa, a ne na radnje koje je policija poduzela za vrijeme protesta.

Tužena država nije navela nikakve primjere gdje se članak 68. primjenjuje u situacijama sličnima ovoj. Osim toga, primjenjivost tog članka na ove vrste situacija nije bila očita ni iz njegovog teksta. Konkretno, članak se odnosio na upravni akt koji „više nema pravnu snagu“ i za koji je podnositelj zahtjeva imao legitiman interes da se proglasi nezakonitim ovisno o određenim uvjetima, od kojih se niti jedan nije pojavio u konkretnom predmetu. Stoga nije bilo jasno može li se članak 68. primijeniti na policijske akcije poput raspuštanja nekog skupa.

S obzirom na navedeni nedostatak jasnoće i nepostojanje primjera domaće prakse, ESLJP je zaključio da tužena država nije dokazala postojanje učinkovitog pravnog sredstva za miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu okupljanja. Stoga je došlo do povrede članka 13. Konvencije.

Što se tiče članka 11. Konvencije, ESLJP je naveo da se izraz "ograničenja" u stavku 2. navedenog članka mora tumačiti tako da uključuje mjere poduzete prije ili za vrijeme okupljanja, kao što su prethodna zabrana, rastjerivanje ili uhićenje sudionika, kao i mjere poduzete nakon okupljanja, poput kaznenih mjera (vidi [Navalnyy i Yashin protiv Rusije](#), stavak 51.).

Tužena država nije osporila postojanje miješanja, samo je tvrdila da okupljanje nije bilo mirno. ESLJP je već utvrdio kako raspuštanje skupa na Trgu slobode predstavlja povredu prava na slobodu okupljanja u gore spomenutom predmetu *Mushegh Saghatelyan*. Ovaj zaključak se nesumnjivo odnosi i na podnositelja zahtjeva koji je bio glavni vođa demonstracija i nalazio se na licu mjesta. Stoga je ESLJP zaključio da je došlo do miješanja u njegovo pravo na slobodu mirnog okupljanja.

Takvo miješanje predstavlja povredu članka 11. osim ako je (vidi [Galstyan protiv Armenije](#), stavak 103.):

1. propisano zakonom,
2. slijedi jedan ili više legitimnih ciljeva iz stavka 2., i

3. ako je "nužno u demokratskom društvu" za postizanje tih ciljeva.

ESLJP nije smatrao potrebnim odlučiti je li miješanje bilo propisano zakonom i je li slijedilo legitiman cilj s obzirom na niže navedene zaključke o nužnosti miješanja.

Pravo na slobodu okupljanja podliježe brojnim iznimkama koje se moraju usko tumačiti, a nužnost bilo kakvih ograničenja tog prava mora biti uvjerljivo utvrđena. Ispitujući mogu li se ograničenja smatrati „nužnim u demokratskom društvu“ države ugovornice uživaju određenu, ali ne neograničenu slobodu procjene. ESLJP odlučuje o sukladnosti ograničenja s Konvencijom ocjenom okolnosti svakog konkretnog slučaja.

ESLJP je već ispitao nužnost miješanja u okupljanje na Trgu slobode i zaključio da je njegovo raspuštanje bilo nedovoljno opravdano i da se odvijalo pod sumnjivim okolnostima, bez upozorenja i uz upotrebu neopravdane i pretjerane sile. Dakle, radilo se o neproporcionalnoj mjeri koja je nadilazila ono što je bilo razumno očekivati od vlasti prilikom ograničavanja slobode okupljanja (vidi [Mushegh Saghatelyan protiv Armenije](#), stavci 240.-248.).

ESLJP ne vidi razloga za odstupanje od tog zaključka u ovom predmetu, stoga je jednoglasno zaključio da je došlo do povrede članka 11. Konvencije.

Članak 14.

ESLJP je odbacio podnositeljev prigovor o diskriminaciji u vezi s kućnim pritvorom kao očigledno neosnovan. Također je utvrdio da ne treba ispitivati njegovu tvrdnju o diskriminaciji u vezi s pravom na slobodu okupljanja, uzimajući u obzir gornja utvrđenja u vezi s člankom 11. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

Podnositelj zahtjeva nije uredno podnio zahtjev za pravedno naknadu, stoga mu ona nije dodijeljena.

KLJUČNE RIJEČI

- sloboda okupljanja i udruživanja
- mirni prosvjedi
- nužnost u demokratskom društvu
- ograničavanje slobode okupljanja
- učinkovito pravno sredstvo

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

MEĐUDRŽAVNI SPOROVI

ČLANAK 33.

Svaka visoka ugovorna stranka može se obratiti Sudu povodom svake navodne povrede odredaba Konvencije i dodatnih protokola od strane druge visoke ugovorne stranke.

GRUZIJA PROTIV RUSIJE

zahtjev br. 13255/07

presuda velikog vijeća od 31. siječnja 2019.

IDENTIFIKACIJA I ODREĐIVANJE BROJA ŽRTAVA KOJE IMAJU PRAVO NA NAKNADU NEIMOVINSKE ŠTETE U MEĐUDRŽAVNOM SPORU

ČINJENICE

U [*presudi o osnovanosti*](#) zahtjeva donesenoj 3. srpnja 2014. u ovom predmetu, ESLJP je utvrdio da je u jesen 2006. godine u Ruskoj Federaciji uspostavljena koordinirana politika uhićenja, pritvaranja i protjerivanja državljana Gruzije koja je predstavljala administrativnu praksu u smislu sudske prakse Konvencije. ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede, između ostalog, članka 4. Protokola br. 4., članka 5. stavaka 1. i 4., članka 3. i članka 13. u vezi s člankom 5., stavkom 1. i člankom 3. Konvencije. Budući da pitanje primjene članka 41. Konvencije nije bilo spremno za odluku, ESLJP je odgodio odluku o tom pitanju te pozvao državu podnositeljicu zahtjeva i tuženu državu na dostavu svojih očitovanja o tom pitanju. Kako stranke nisu postigle sporazum, država podnositeljica zahtjeva je podnijela svoje zahtjeve za pravednu naknadu dok je tužena vlada dostavila svoje očitovanje na te zahtjeve. Predsjednik velikog vijeća pozvao je podnositeljicu zahtjeva da dostavi popis gruzijskih državljana koji su bili žrtve koordinirane politike uhićenja, pritvaranja i protjerivanja državljana Gruzije uspostavljene u Ruskoj Federaciji u jesen 2006. Država podnositeljica zahtjeva 1. rujna 2016. dostavila je popis od 1795 navodnih žrtava. Zatim je predsjednik velikog vijeća tražio dostavu očitovanja tužene države na ovaj popis, što je tužena država učinila 13. travnja 2017.

PRIGOVORI

Pozivajući se, između ostalog, na presudu *Cipar protiv Turske*, država podnositeljica zahtjeva tvrdila je da je nesporno da se članak 41. Konvencije primjenjuje na međudržavne sporove, a posebno na ovaj predmet.

S druge strane, tužena država je tvrdila da nema osnove za primjenu članka 41. Konvencije s obzirom da se pravedna naknada ne može dodijeliti državi podnositeljici zahtjeva, nego točno određenim pojedincima koji u ovom predmetu nisu identificirani. Nadalje, navela je da ni članak 33. Konvencije ni pravilo 60. Poslovnika nisu predvidjeli pravednu naknadu u međudržavnim sporovima. Istaknula je da se pravedna naknada ne dodjeljuje s ciljem da se državi nadoknadi povreda njenih prava, već u korist pojedinačnih žrtava, što je ESLJP utvrdio u predmetu *Cipar protiv Turske*.

OCJENA ESLJP-A

ESLJP je najprije ponovio svoje stavove izražene u presudi *Cipar protiv Turske*. U toj presudi, istaknuo je da se članak 41. ne može tumačiti tako usko da bi se isključila njegova primjena u međudržavnim sporovima. Opravdanost dodjeljivanja pravedne naknade treba se procijeniti od predmeta do predmeta. U predmetima u kojima postoje opći problemi poput administrativne prakse u pravilu nije opravdano dodijeliti pravednu naknadu, dok je u drugoj kategoriji međudržavnih sporova, u kojima je jedna visoka ugovorna stranka povrijedila osnovna ljudska prava državljana druge visoke ugovorne stranke ili drugih osoba pa su ti zahtjevi supstantivno sličniji onima podnesenim sukladno članku 34. Konvencije, dodjela pravedne naknade opravdana. U svakom slučaju, pravedna naknada u međudržavnim sporovima uvijek treba biti dodijeljena u korist žrtava.

Nadalje, ESLJP je odredio tri kriterija za opravdanost dodjeljivanja pravedne naknade u međudržavnim sporovima:

- (i) vrsta prigovora koji je podnijela država podnositeljica zahtjeva, koji se mora odnositi na povredu osnovnih ljudskih prava njezinih državljana ili drugih osoba,
- (ii) je li moguće identificirati žrtve,
- (iii) glavna svrha pokretanja postupka, ne smije biti nadoknađivanje povrede prava državi, već pojedinačnim žrtvama.

Pravedna naknada u međudržavnim sporovima uvijek treba biti dodijeljena u korist žrtava. ESLJP je odredio tri kriterija za opravdanost dodjeljivanja pravedne naknade u međudržavnim sporovima.

S obzirom da su sva tri kriterija u ovom predmetu ispunjena, ESLJP je utvrdio da je pravedna naknada opravdana i da je članak 41. Konvencije primjenjiv.

ESLJP je u presudi o osnovanosti naveo da pretpostavlja da je izrečeno više od 4.600 naloga za protjerivanje državljana Gruzije, od kojih je otprilike 2.380 pritvoreno i prisilno protjerano. Ovaj

brojčani okvir bio je polazište za utvrđivanje postojanja administrativne prakse u kontekstu ispitivanja osnovanosti zahtjeva, što se bitno razlikuje od utvrđivanja identiteta žrtava za potrebe članka 41. Konvencije. Pravedna naknada proizlazi iz načela međunarodnog

javnog prava o odgovornosti država koja podrazumijevaju obvezu prekidanja protupravnog postupanja i potpunu naknadu pretrpljene štete, a ključni faktor za primjenu članka 41. jest identifikacija žrtava.

Za razliku od predmeta *Cipar protiv Turske*, koji se odnosio na višestruke povrede Konvencije nakon vojnih operacija koje je Turska provela na sjeveru Cipra tijekom ljeta 1974. i koje se nisu temeljile na pojedinačnim odlukama, u ovom predmetu osnova za utvrđivanje postojanja administrativne prakse bile su pojedinačne administrativne odluke o protjerivanju gruzijskih državljana iz Ruske Federacije tokom jeseni 2006. Prema tome, stranke su morale biti u stanju identificirati o kojim se osobama radi i dostaviti relevantne podatke ESLJP-u. S tim u vezi, obje visoke ugovorne stranke imale su obvezu surađivati sukladno članku 38. Konvencije. Država podnositeljica zahtjeva imala je obvezu potkrijepiti navode iz svog zahtjeva, a tužena država morala je dostaviti sve relevantne informacije i dokumente kojima raspolaže.

Ponovivši da Konvencija izričito ne predviđa dodjelu neimovinske štete, ESLJP se pozvao na načela iznesena u nizu svojih presuda. Vodeće načelo je pravičnost, što prije svega podrazumijeva fleksibilnost i objektivno razmatranje onoga što je pravedno, pošteno i razumno u svim okolnostima slučaja, uključujući ne samo položaj podnositelja zahtjeva, već i cjelokupni kontekst u kojem je do povrede došlo.

Nakon opetovanih zahtjeva ESLJP-a, država podnositeljica zahtjeva dostavila je popis od 1795 žrtava, a tužena država svoje očitovanje na taj popis. Premda tužena država nije dostavila sve relevantne podatke i dokumente, ESLJP je izvršio preliminarno ispitivanje popisa.

Uzimajući u obzir brojčani okvir na koji se oslonio u presudi o osnovanosti, činjenicu da se utvrđene povrede odnose na pojedinačne žrtve i temelje na događajima koji su se dogodili na teritoriju tužene države, ESLJP je

pretpostavio da se osobe imenovane na popisu države podnositeljice zahtjeva mogu smatrati žrtvama utvrđenih povreda i da je na tuženoj državi da dokaže suprotno.

Podaci koje je dostavila tužena država opravdali su uklanjanje 290 osoba s popisa. Naime, neke su se osobe na popisu pojavljivale više puta, druge su podnijele pojedinačne zahtjeve pred ESLJP-om, stekle rusko državljanstvo ili su od početka imale državljanstvo koje nije bilo gruzijsko, nalozi za protjerivanje protiv njih izdani su prije ili nakon relevantnog razdoblja, uspješno su koristili dostupne pravne lijekove, nije ih bilo moguće identificirati ili njihovi prigovori nisu bili dovoljno potkrijepljeni od strane države podnositeljice zahtjeva.

U skladu s tim, ESLJP je utvrdio da je postojala dovoljno precizna grupa od najmanje 1500 državljana Gruzije čiji se identitet mogao objektivno utvrditi, koji su bili žrtve kolektivnog protjerivanja stranaca, od kojih je određeni broj bio nezakonito lišen slobode i pretrpio nečovječne i ponižavajuće uvjete u pritvorima.

Ponovivši da Konvencija izričito ne predviđa dodjelu neimovinske štete, ESLJP se pozvao na načela iznesena u nizu svojih presuda ([Varnava i drugi protiv Turske](#), [Sargsyan protiv Azerbejdžana](#) i [Chiragov i drugi protiv Armenije](#)). Vodeće načelo je pravičnost, što prije svega podrazumijeva fleksibilnost i objektivno razmatranje onoga što je pravedno,

pošteno i razumno u svim okolnostima slučaja, uključujući ne samo položaj podnositelja zahtjeva, već i cjelokupni kontekst u kojem je do povrede došlo.

U predmetnom slučaju nije bilo sumnje da je najmanje 1.500 gruzijskih državljana pretrpjelo traumu i proživjelo osjećaje boli, tjeskobe i poniženja u razdoblju u kojem je primijenjena sporna administrativna praksa.

U pogledu visine pravedne naknade, ESLJP je, odlučujući na pravičnoj osnovi, odredio ukupan iznos od 10.000.000 EUR na ime neimovinske štete koji treba biti isplaćen državi podnositeljici zahtjeva i zatim preraspodijeljen žrtvama, i to 2.000 EUR žrtvama povrede članka 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju te 10.000 do 15.000 EUR žrtvama povrede članka 5. stavka 1 i članka 3. Konvencije.

Država podnositeljica zahtjeva treba uspostaviti učinkovit mehanizam za raspodjelu gore navedenih iznosa pojedinačnim žrtvama u roku od 18 mjeseci nakon što tužena država izvrši uplatu, pod nadzorom Odbora ministara Vijeća Europe.

KLJUČNE RIJEČI

- međudržavni sporovi
- pravedna naknada
- administrativna praksa
- obveza suradnje
- neimovinska šteta.

Suci Yudkivska, Mits, Hüseyinov i Chanturia izrazili su zajedničko djelomično suglasno mišljenje, dok je sudac Dedov izrazio izdvojeno mišljenje. Mišljenja su priložena uz presudu.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).

ZAŠTITA VLASNIŠTVA

ČLANAK 1. PROTOKOLA BR. 1. UZ KONVENCIJU

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

UZAN I DRUGI PROTIV TURSKE

zahtjevi br. 19620/05, 41487/05, 17613/08 i 19316/08
presuda vijeća od 5. ožujka 2019.

POVREDA PRAVA NA ZAŠTITU VLASNIŠTVA ZBOG ODREĐIVANJA PRIVREMENIH MJERA OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI NA IMOVINI SRODNICA BIVŠIH DIREKTORA INSOLVENTNE BANKE, ČAK I NAKON ŠTO JE UTVRĐENO DA NISU BILI OSOBNO ODGOVORNI

ČINJENICE

U srpnju 2003. godine banci İmarbank oduzeta je bankarska licenca zbog gubitka nekoliko milijardi eura i nemogućnosti obavljanja poslovanja. Upravljanje i nadzor preneseni su na Fond za osiguranje štednih uloga (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu - TMSF). TMSF je vlasnicima bankovnih računa isplatio naknadu višu od 4 milijarde eura. Trgovački sud odredio je preventivne mjere radi osiguranja tražbine na imovini bivših rukovoditelja banke i revizora, ali i na imovini njihovih supružnika i djece, uključujući podnositelje zahtjeva. Protiv menadžera i većinskih dioničara banke pokrenut je kazneni postupak radi počinjenja kaznenih djela pronevjere i prijevare. TMSF je zatražio pokretanje kaznenog postupka i protiv nekoliko fizičkih i pravnih osoba, uključujući podnositelje zahtjeva, ali je taj postupak na kraju obustavljen. U lipnju 2005. godine, Trgovački sud u Istanbulu proglasio je bankrot İmarbank. Prvi i drugi podnositelj zahtjeva, Jasmin Paris Uzan i Renç Emre Uzan, djeca su jednog od optuženika u glavnom kaznenom postupku, CC Uzana. Za vrijeme trajanja kaznenog postupka podnositelji su bili maloljetni, te su im domaći sudovi dodijelili "status različit od statusa stranaka u postupku (dava dışı)". Taj status nije postojao u turskom

zakonodavstvu i spriječio ih je u podnošenju žalbe. Mjere osiguranja na njihovoj imovini određivane su između 2003. i 2015. godine. Mjere osiguranja na imovini treće podnositeljice zahtjeva Ayle Uzan-Ashaboğlu, koja je bila kćer izvršnog direktora banke, određivane su od 2003. godine na dalje i bile su na snazi i 2016. godine. Imovina četvrte i pete podnositeljice zahtjeva, Nimet Hülya Talu i Bilge Doğru, koje su bile revizorice, bila je pod mjerama osiguranja od 2003. godine nadalje. Godine 2013. ukinute su sve mjere osiguranja na imovini gđe Talu te djelomično na imovini gđe Doğru. Međutim, 2015. godine, njene nekretnine su još uvijek bile zaplijenjene.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju, podnositelji zahtjeva su prigovorili mjerama osiguranja određenima na njihovoj imovini i odbijanju turskih vlasti da ih ukinu nekoliko godina, iako podnositelji nisu proglašeni krivima niti odgovornima u kaznenom ili parničnom postupku. Također su tvrdili da su mjere bile nezakonite, protivne njihovom pravu da se smatraju nevinima i diskriminatorne.

OCJENA ESLJP-A

ESLJP je ponovio da „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1. može biti „postojeće vlasništvo“ ili potraživanja koja su dovoljno utvrđena da se mogu smatrati „imovinom“. Kada je vlasnički interes u naravi potraživanje, ono se može smatrati „imovinom“ samo ako postoji dovoljno uporište za taj interes u nacionalnom pravu, to jest, kad je potraživanje dovoljno utvrđeno da se može izvršiti. Potraživanja u odnosu na koja podnositelj zahtjeva ima barem „legitimno očekivanje“ da će biti ostvarena, također se smatraju vlasništvom, ali legitimno očekivanje ne može postojati samo za sebe nego mora biti povezano s vlasničkim interesom koji ima dovoljan temelj u nacionalnom pravu (vidi [Radomilja protiv Hrvatske](#), [VV], stavci 142. - 143.).

Postupak koji utječe na pravo vlasništva strankama treba omogućiti iznošenje predmeta pred nadležna tijela kako bi imali mogućnost učinkovitog osporavanja mjera koje narušavaju njihova prava osigurana tom odredbom.

U ovom predmetu, u odnosu na treću, četvrtu i petu podnositeljicu zahtjeva ESLJP je utvrdio da se plaće te pokretna i nepokretna imovina na kojoj su domaći sudovi odredili mjere osiguranja smatraju imovinom u smislu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Što se tiče prvog i drugog podnositelja zahtjeva, koji su u relevantno vrijeme bili maloljetnici, ESLJP je primijetio da

nisu imali vlasništvo nego legitimno očekivanje da će ga ostvariti. Uzimajući u obzir da su domaći sudovi priznali mogućnost stjecanja određenih prava nasljeđivanjem i darovanjem, kao i automatsku, opću i nefleksibilnu prirodu preventivnih mjera osiguranja na imovini podnositelja zahtjeva i njihovo neodređeno trajanje, legitimno očekivanje podnositelja može se smatrati vlasništvom u smislu članka 1. Protokola br. 1.

Mjere osiguranja nisu imale za cilj oduzeti imovinu podnositeljima zahtjeva, već ih samo privremeno spriječiti u raspolaganju tom imovinom do okončanja kaznenog postupka i povrata iznosa koji je zahtijevao TMSF. Dakle, mjere su slijedile legitiman cilj sprječavanja raspolaganja imovinom koja je vjerojatno stečena kaznenim djelom.

Tursko zakonodavstvo ostavilo je sudovima mogućnost produljenje trajanja preventivnih mjera sve dok svi iznosi koje je TMSF tražio nisu bili vraćeni. Pitanje ispunjava li tako široko diskrecijsko pravo kriterij zakonitosti ostavljeno je po strani s obzirom na niže navedene zaključke o proporcionalnosti.

ESLJP je priznao važnost i složenost predmetnog slučaja za turska financijska, administrativna i sudska tijela. Naime, bilo je potrebno poduzeti mjere kako bi se zaštitila prava mnogih pojedinaca koji su bili pogođeni tom situacijom, smanjiti gubitke i spriječiti svaku prijevaru, vratiti javna sredstva i pronaći osobe odgovorne za gubitke. S obzirom na njihovu namjeru zaustavljanja lažnih prijenosa javnog novca, preventivne mjere mogle su predstavljati učinkovito i potrebno oružje za borbu protiv prijevara u financijskim krugovima, stoga njihova početna provedba nije bila u suprotnosti s načelom proporcionalnosti.

Međutim, ove su mjere morale biti obustavljene čim su prestale biti nužne. Naime, u konkretnom predmetu problem je nastao posebno od datuma kada je postupak obustavljen u korist podnositelja zahtjeva.

ESLJP je naveo nekoliko elementa iz kojih je razvidno da je podnositeljima nametnut prekomjeren teret.

- Trajanje ograničenja: deset godina za jednog podnositelja te više od dvanaest i petnaest godina za druge podnositelje zahtjeva.

- Opseg ograničenja: dva podnositelja bila su lišena mogućnosti stjecanja različitih vrsta imovine, dok je ostalim podnositeljima uskraćena mogućnost raspolaganja plaćom, štednjom, kućom i vozilima.

- Automatska, opća i nefleksibilna priroda ograničenja, bez redovnog pojedinačnog preispitivanja: ne samo da podnositelji zahtjeva nisu proglašeni krivim u kaznenom postupku, nego su i platni nalozi izdani protiv njih ukinuti od strane nadležnih sudova koji su na taj način utvrdili da podnositelji ne mogu biti odgovorni za materijalnu štetu koju pretrpio TMSF.

- Nepostojanje dokaza da su podnositelji zahtjeva bili upleteni u bilo kakvu prijevaru: nitko od podnositelja nije bio optužen u glavnom kaznenom postupku, a kasniji postupak koji je protiv njih pokrenut obustavljen je 2004. godine, dok su treća i četvrta podnositeljica oslobođene od optužbi 2008. godine. Domaće vlasti uopće nisu razmotrile alternativne mjere, ili su ih razmotrile prekasno. Naime, čak i nakon obustave postupka i oslobođenja od optužbi, značajan dio nametnutih mjera i dalje je ostao na snazi. Ništa u spisu nije ukazivalo da je povrat javnih potraživanja (više od četiri milijarde eura), zaslužio bolju zaštitu od imovine podnositelja zahtjeva (vidi [Lachikhina protiv Rusije](#), stavak 63.).

Nadalje, ESLJP je također utvrdio da je dodjeljivanje "statusa različitog od statusa stranaka u postupku" neke podnositelje zahtjeva spriječio u sudjelovanju u postupku, iako je ishod

tog postupka imao utjecaj na njihova prava. Ni domaći sudovi ni turska vlada u svom očitovanju nisu objasnili zašto je podnositeljima dodijeljen takav status.

Konačno, ESLJP je napomenuo da ne treba zanemariti važnost postupovnih obveza na temelju članka 1. Protokola br. 1. Postupak koji utječe na pravo vlasništva strankama treba omogućiti iznošenje predmeta pred nadležnim tijelima kako bi imali mogućnost učinkovitog osporavanja mjera koje narušavaju njihova prava osigurana tom odredbom.

Miješanje u pravo utvrđeno člankom 1. Protokola br. 1 ne može biti opravdano u slučajevima gdje nije bilo kontradiktorne rasprave u skladu s načelom jednakosti oružja. Slijedom toga, nametanje i automatsko održavanje mjera osiguranja na imovini podnositelja zahtjeva iz razloga što su neki od njih bili povezani s upraviteljima İmarbank, a drugi u određeno vrijeme obavljali dužnosti u toj banci, usprkos obustavi postupka i oslobođenju po svim optužbama, bilo je nespojivo s navedenim načelima jer je spriječilo domaće sudove da procjene koje su mjere najprikladnije u danim okolnostima slučaja i da uravnoteže legitiman cilj s pravima podnositelja zahtjeva. Štoviše, podnositelji zahtjeva, koji nisu bili stranke u glavnom kaznenom postupku, nisu imali nikakve postupovne mjere zaštite.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da turske vlasti nisu uspjele uspostaviti „pravednu ravnotežu“ između zahtjeva zaštite javnog interesa i zahtjeva prava podnositelja zahtjeva na zaštitu njihovog vlasništva, te je stoga došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

ESLJP je zaključio da pitanje pravedne naknade još nije spremno za odluku. Pozvao je tuženu državu i podnositelje zahtjeva da dostave svoje očitovanje po tom pitanju u roku od šest mjeseci od objave ove presude.

KLJUČNE RIJEČI

- zaštita vlasništva
- ograničenje raspolaganja imovinom
- javni interes
- proporcionalnost
- prekomjeran teret

Sudac Lemmens je izrazio djelomično suprotstavljeno mišljenje koje je priloženo uz presudu.

Službeni tekst presude pogledajte [ovdje](#).